

UCHWAŁA NR XXX/196/2009
Rady Gminy Dębica Kaszubska
z dnia 23.04.2009 roku

w sprawie uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska”.

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.), po zasięgnięciu opinii Zarządu Powiatu Słupskiego

**uchwala się,
co następuje:**

§ 1

Uchwala się „Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Gminy
/-/ Marian Adamowicz

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINA DĘBNICA KASZUBSKA

Autorzy:
inż. Tadeusz Bejnarowicz
mgr inż. Mirosław Klemiato
mgr inż. Joanna Kaczmarek
mgr Marcin Cieszyński

SPIS TREŚCI

Rozdział I

Wstęp

- 1.1. Podstawa prawna opracowania 4
- 1.2. Cel opracowania 4
- 1.3. Przedmiot i zakres opracowania 4

Rozdział II

Uwarunkowania Programu Ochrony Środowiska

- 2.1. Polityka Ekologiczna Państwa..... 5
- 2.2. Program Ochrony Środowiska dla województwa pomorskiego 6
- 2.3. Strategia Rozwoju powiatu słupskiego 12

Rozdział III

Struktura społeczno - gospodarcza

- 3.1. Położenie geograficzne..... 13
- 3.2. Powierzchnia, ludność i struktura osadnicza 13
- 3.3. Formy użytkowania terenu 14
- 3.4. Formy gospodarowania 14

Rozdział IV

Charakterystyka komponentów środowiska przyrodniczego

- 4.1. Geologia i utwory powierzchniowe 16
- 4.2. Ukształtowanie powierzchni i morfogeneza..... 17
- 4.3. Klimat 18
- 4.4. Wody powierzchniowe 19
- 4.5. Wody podziemne..... 19
- 4.6. Pokrywa glebowa..... 21
- 4.7. Szata roślinna i świat zwierzęcy 23

Rozdział V

Walory przyrodnicze i krajobrazowe

- 5.1. Formy ochrony przyrody i ochrona gatunkowa roślin i zwierząt 26
- 5.2. Zieleń urządzona i chronione walory kulturowe 31

Rozdział VI

Stan i tendencje przeobrażeń środowiska przyrodniczego gminy

- 6.1. Przekształcenia rzeźby terenu 33
- 6.2. Jakość powietrza atmosferycznego 33
- 6.3. Emisja hałasu 35
- 6.4. Źródła wibracji i promieniowania elektromagnetycznego 35
- 6.5. Stan wód powierzchniowych i wód podziemnych 35
- 6.6. Przeobrażenia środowiska wywołane obecnością wysypiska odpadów pogarbarskich..... 40
- 6.7. Degradacja szaty roślinnej i jej przyczyny 43
- 6.8. Negatywne zjawiska zaobserwowane w faunie 43
- 6.9. Tereny o obniżonych walorach estetyczno-widokowych krajobrazu 44
- 6.10. Ocena stanu przeobrażeń środowiska przez mieszkańców gminy..... 44

Rozdział VII

Ograniczenia i szanse rozwoju gminy

7.1. Osadnictwa, infrastruktury komunalnej i komunikacji	48
7.2. Przemysłu, usług i rzemiosła	48
7.3. Rolnictwa, gospodarki leśnej i form wykorzystania biosfery	48
7.4. Turystyki	48
7.5. Szanse rozwoju gminy wynikające z jej walorów przyrodniczych	49

Rozdział VIII

Realizacja zadań w zakresie ochrony i kształtowania

<u>środowiska w gminie w latach 2004 – 2008</u>	51
---	----

Rozdział IX

Projekt systemu działań dla poprawy stanu środowiska gminy

9.1. Zadania gminy w sferze ochrony środowiska, wynikające z przepisów prawa	52
9.2. Ustalenia Programu	58
9.2.1. Krótkoterminowe (priorytetowe) –do realizacji w okresie 2009 – 2011.....	59
9.2.2. Średnioterminowe- do realizacji w okresie 2009 – 2016	59
9.2.3. Perspektywiczne- do realizacji po roku 2016	59
9.3. Zadania służące realizacji poszczególnych celów wraz z określeniem szacunkowych kosztów	59

Rozdział X

Zarządzanie i monitoring Programem

10.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem	66
10.1.1. Instrumenty prawne	66
10.1.2. Instrumenty ekonomiczne i społeczne.....	66
10.2. Zasady zarządzania Programem.....	67
10.3. Możliwości finansowe realizacji Programu	
10.3.1. Środki własne budżetu gminy	68
10.3.2. Dotacje, środki pomocowe, kredyty i środki komercyjne	68
10.4. Mierniki stopnia realizacji Programu	71
10.5. Monitoring wdrażania Programu	

<u>STRESZCZENIE</u>	72
---------------------------	----

Literatura	72
------------------	----

Materiały kartograficzne

Spis tabel i rycin

Rozdział I

Wstęp

Ochrona środowiska naturalnego jest obowiązkiem obywateli władz publicznych, które poprzez politykę zrównoważonego rozwoju powinny zapewnić nie tylko bezpieczeństwo ekologiczne, ale i dostęp do zasobów nieuszczerplonych współczesnym i przyszłym pokoleniom.

1.1.Podstawa prawna opracowania

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska, którego częścią jest Plan Gospodarki Odpadami są art. 17 p.1 Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2008 Nr 25 poz. 150) oraz art. 14 p. 5 i 14 Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 o odpadach (tj. Dz. U. z 2007 Nr 39 poz. 251 z późn. zm.).

Program obowiązuje na lata 2009- 2012 uwzględnia perspektywę lat 2013-2016. Przepis art. 18 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska zobowiązuje Wójta Gminy do sporządzania, co dwa lata sprawozdania z wykonania programu i przedstawiania go Radzie Gminy.

1.2.Cel opracowania

Program Ochrony Środowiska jest dokumentem wspomagającym proces decyzyjny i racjonalne zarządzanie środowiskiem, w celu wprowadzenia na obszarze gminy ładu ekologicznego i zrównoważonego rozwoju. Programu ma na celu wskazanie perspektywy do 2016 roku oraz działań w latach 2009- 2012, które są konieczne do zapewnienia mieszkańcom stałej poprawy warunków życia w środowisku, a także jak mówi definicja zrównoważonego rozwoju - poprzez oszczędne korzystanie z zasobów przyrodniczych - pozostawienie ich przyszłym pokoleniom w takim samym stanie.

1.3.Przedmiot i zakres opracowania

Program obejmuje charakterystykę stanu zasobów i ocenę przeobrażeń środowiska przyrodniczego gminy, w zakresie elementów przyrody nieożywionej i ożywionej, obszarów objętych ochroną prawną oraz analizę ograniczeń i szans rozwoju, wynikających ze środowiska przyrodniczego. W Programie opisano dotychczasowe działania podejmowane przez samorząd i podmioty gospodarcze, w zakresie poprawy stanu środowiska i ochrony jego zasobów.

W Programie uwzględniono uwarunkowania wynikające z przepisów prawa, polityki ekologicznej państwa, przepisów, norm i procedur obowiązujących w Unii Europejskiej. Program jest spójny z Programem Ochrony Środowiska województwa pomorskiego, planu zagospodarowania przestrzennego województwa i Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu słupskiego.

Program Ochrony Środowiska powinien określać wymagania odnoszące się do polityki ekologicznej państwa, a w szczególności określać:

- Ź cele i priorytety ekologiczne,
- Ź rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- Ź środki niezbędne do realizacji celów, w tym mechanizmy prawne, ekonomiczne i społeczne.

Program, w trakcie przygotowania, został analizowany i weryfikowany przez władze samorządu gminnego, które - w imieniu reprezentowanej wspólnoty samorządowej mieszkańców - dokonały wartościowania problemów oraz zasadności proponowanych celów i zadań.

Integralną część Programu Ochrony Środowiska stanowi Plan Gospodarki Odpadami, który w szczególności powinien określać:

- Ź aktualny stan gospodarki odpadami ich charakterystykę jakościową i ilościową,
- Ź istniejące instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- Ź prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami,
- Ź cele i zadania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami
- Ź instrumenty finansowe
- Ź system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

Rozdział II

Uwarunkowania Programu Ochrony Środowiska

2.1. Polityka Ekologiczna Państwa

Jednym z głównych podstaw sporządzenia niniejszego Programu są zasady realizacji polityki ekologicznej, cele i zadania ujęte w dokumencie "II Polityka Ekologiczna Państwa" przyjętym przez Sejm RP w sierpniu 2001 roku, "Programie wykonawczym do II PEP na lata 2002 - 2010" oraz w dostosowanej do wymagań ustawy "Prawo ochrony środowiska", opracowanej aktualizacji "Polityki ekologicznej państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014".

W związku z tym, że zasadom polityki ekologicznej państwa określonym w wyżej wymienionym dokumencie podlega również polityka ochrony środowiska realizowana w jednostkach samorządu terytorialnego, wskazać należy, że nadrzędną wśród nich jest zasada zrównoważonego rozwoju, na którą składają się elementarne zasady, takie jak:

• Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego - nakazująca zapewnienie jednakowej możliwości korzystania ze środowiska obecnie żyjącym i przyszłym pokoleniom, wszystkim

mieszkańcom bez względu na odległość od wartościowych zasobów środowiska oraz wprowadzająca równowagę szans pomiędzy przyrodą i człowiekiem, jako jej elementem,

• Zasada przezorności - która nakazuje rozwiązywanie problemów ekologicznych już wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo ich wystąpienia, nie zaś po ich udokumentowaniu, czy nawet zaistnieniu,

• Zasada prewencji - która zakłada, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom działalności człowieka dla środowiska naturalnego, musi być podejmowane już na etapie planowania przedsięwzięć,

• Zasada „zanieczyszczający płaci” - która nakłada pełną odpowiedzialność - w tym materialną - za skutki zanieczyszczenia środowiska i stwarzania innych zagrożeń na ich sprawcę,

• Zasada społecznienia polityki ekologicznej - która nakazuje stwarzać warunki do udziału obywateli w procesie decyzyjnym, przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzaniu świadomości ekologicznej oraz kształtowaniu nowej etyki zachowań wobec środowiska naturalnego,

• Zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi - nakazująca uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych, na równi z celami gospodarczymi i społecznymi,

• Zasada regionalizacji - oznaczająca min. transgraniczne koordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (np. Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, doliny i obszary wodno-błotne, szczególnie w strefach przygranicznych),

• Zasada subsydiarności - oznaczająca przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych (w tym przypadku dotyczących ochrony środowiska) na niższy szczebel regionalny lub lokalny, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany,

• Zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej - oznaczająca potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu (w tym przypadku odnosząca się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska).

Założenia polityki ekologicznej państwa podkreślają, że „realizacja zrównoważonego rozwoju ma nastąpić poprzez poprawę środowiska i jakości życia obywateli”. Głównym kierunkiem polityki ekologicznej państwa w tym obszarze jest zapobieganie zagrożeniom zdrowia w środowisku i ograniczenie ryzyka, wynikającego z narażenia na szkodliwe dla zdrowia czynniki środowiskowe - przede wszystkim poprzez ograniczenie ich występowania.

Polityka ekologiczna państwa wskazuje istotne cele dla programu ochrony środowiska gminy, takie jak:

• Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do wód ze źródeł punktowych (gospodarczych, osadniczych) zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń ze źródeł obszarowych, trafiających do wód wraz ze spływami powierzchniowymi z terenów rolnych i terenów zurbanizowanych,

• Uzyskanie norm emisji do powietrza, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej,

• Stworzenie podstaw dla nowoczesnego gospodarowania odpadami komunalnymi i niebezpiecznymi, zapewniającego dopasowanie - w perspektywie 2012 roku gospodarki odpadami niebezpiecznymi do krajowego systemu oraz zmniejszenie masy całkowitej składowanych odpadów na rzecz ich odzysku,

• ograniczenie nieuzasadnionego wykorzystywania wód podziemnych na cele przemysłowe, wprowadzanie nowoczesnych technologii w celu zmniejszenia wodochłonności, materiałochłonności, energochłonności i odpadowości produkcji,

• wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych - do 2010 roku, co najmniej podwojenie wykorzystania tej energii w stosunku do roku 2000 (7,5% udziału energii odnawialnej w bilansie zużycia energii pierwotnej na rok 2010), zgodnie z celami Unii Europejskiej wyrażonymi w Białej Księdze (COM/97/599),

• ograniczenie hałasu wzdłuż dróg do poziomu równoważnego nie przekraczającego w porze nocnej 55 dB,

• przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska z tytułu poważnych awarii, eliminowanie lub zmniejszanie ich skutków dla środowiska,

• zwiększenie skali rekultywacji i renaturalizacji obszarów zdegradowanych, zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo, w powiązaniu z rozwojem korytarzy ekologicznych,

• ochrona ekosystemów leśnych oraz ekosystemu morskiego strefy przybrzeżnej,

• ochrona różnorodności biologicznej, najbardziej zagrożonych ekosystemów oraz gatunków i ich siedlisk poprzez realizację zobowiązań konwencji międzynarodowych i podjętych w ramach współpracy regionu Morza Bałtyckiego (O ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego - Helsinki 1992 - 2000, O ochronie różnorodności biologicznej - Rio de Janeiro 1992, O ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt - Bonn 1983 - 1996, O obszarach wodno - błotnych... - Ramsar 1975 - 1978, Program VASAB 2010, Deklaracja Wismarska z 2001 r., Balic 21 - regionalna Agenda 21 dla Regionu Morza Bałtyckiego - Visby 1996), tworzenie i powiększanie sieci obszarów chronionych oraz wdrożenie systemu Natura 2000,

• kształtowanie proekologicznych zachowań mieszkańców i wzorców konsumpcji, w duchu zasady zrównoważonego rozwoju, w celu dalszego rozwoju świadomości ekologicznej społeczeństwa i wzrostu jego aktywnego i świadomego uczestnictwa w działaniach na rzecz środowiska,

• doskonalenie samorządowych struktur zarządzania środowiskiem, zapewnienie dostępu mieszkańców do informacji o środowisku i do udziału w podejmowaniu decyzji w sprawach dotyczących ochrony środowiska.

2.2. Program Ochrony Środowiska dla województwa pomorskiego

W Programie przyjęte zostały priorytety ekologiczne na 4 lata oraz konkretne przedsięwzięcia, przewidziane do realizacji w tym okresie.

Do realizacji w programie ochrony środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska, należy wymienić spośród nich:

Z zakresu poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Gospodarka wodna i ściekowa

Cel ekologiczny na lata 2007 - 2010: Zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja wykorzystania zasobów wody w zlewniach oraz ochrona przed powodzią i suszą.

Kierunki działań:

• finansowe wspieranie przedsięwzięć inwestycyjnych przewidzianych w Krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych dla aglomeracji od 2 000 do 15 000 RLM (kierunek 1),

• wzmocnienie kontroli w kierunku przeciwdziałania odprowadzaniu nieoczyszczonych ścieków do wód (kierunek 3),

• finansowe wspieranie działań mających na celu poprawę jakości wody przeznaczonej do spożycia, w tym budowy lub modernizacji urządzeń i sieci wodociagowych (kierunek 4),

• finansowe wspieranie wyposażania aglomeracji poniżej 2 000 RLM w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji sanitarnej (kierunek 5),

• finansowe wspieranie działań wynikających z programu wodno-środowiskowego kraju zawierającego działania podstawowe i uzupełniające zmierzające do poprawy lub utrzymania dobrego stanu wód w poszczególnych dorzeczach (kierunek 7),

• modernizacja gospodarki ściekowej w zakładach przemysłowych, w tym sektora rolno-spożywczego wspieranie i egzekwowanie programów racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej, realizacja programów dostosowawczych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, zgodnie ze wskazaniami prawa ochrony środowiska,

Úsukcesywne ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń obszarowych i punktowych, pochodzących z działalności rolniczej, wprowadzanie programów, rolno środowiskowych.

Poprawa jakości powietrza atmosferycznego

Cel ekologiczny na lata 2007 - 2014: Polepszanie jakości powietrza, jako ważnego elementu poprawy jakości życia mieszkańców województwa

Kierunki działań:

Úrozwój i modernizacja systemów infrastruktury ciepłej z wykorzystaniem nowoczesnych energooszczędnych urządzeń i technologii, także w połączeniu ze zmianą nośników energii z kopalnych paliw stałych na paliwa przyjazne środowisku (kierunek 1),

Úfinansowe wspieranie ekologicznej modernizacji elektrociepłowni nie podlegających likwidacji do 2015 r (w tym dywersyfikacja paliw – budowa bloków parowo-gazowych, spalanie biomasy i paliw alternatywnych) oraz modernizacji i budowy wysoko skutecznych instalacji oczyszczania spalin ze źródeł energetycznego spalania paliw, w tym zwłaszcza z dużych źródeł, a także wyposażania ich w systemy ciągłego monitoringu emisji do powietrza (w ramach programów dostosowawczych) (kierunek 3),

Úwspieranie przedsięwzięć termomodernizacyjnych, szczególnie w starej zabudowie, gdzie tradycyjne metody ogrzewania stanowią największe źródło niskiej emisji komunalnej;

Úwszędzie, gdzie to możliwe i uzasadnione ekonomicznie wprowadzanie scentralizowanych systemów grzewczych dla ograniczania liczby źródeł niskiej emisji (kierunek 4),

Úpreferowanie w gminnych założeniach do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe zmian struktury zużycia paliw, w tym przede wszystkim wykorzystania biomasy jako źródła zaopatrzenia w ciepło terenów wiejskich (kierunek 11),

Úinwentaryzacja podmiotów prowadzących działalność powodującą emisję odorów szkodliwych dla zdrowia, pogarszających jakość i komfort życia mieszkańców, albo warunki bytowe mieszkańców (kierunek 12),

Úrozwój sieci monitoringu powietrza w zakresie wynikającym z corocznej oceny jakości w strefach, głównie w zakresie pyłów PM₁₀ i PM_{2,5}, benzeny, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu oraz metali ciężkich i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (kierunek 13),

Úprowadzenie kampanii i wspieranie inicjatyw lokalnych na rzecz przeciwdziałania spalaniu odpadów w gospodarstwach domowych i przedsiębiorstwach oraz na rzecz przeciwdziałania wypalaniu traw i ograniczaniu emisji wtórnej (kierunek 14).

Hałas i pola elektromagnetyczne

Cel ekologiczny na lata 2007 - 2014: Zmniejszenie skali narażenia mieszkańców miast na ponadnormatywny poziom hałasu emitowanego przez środki transportu. Monitoring pól elektromagnetycznych

Kierunki działań:

Úpodejmowanie przedsięwzięć zmierzających do ograniczenia uciążliwości związanych z hałasem komunikacyjnym (budowa obwodnic, modernizacja nawierzchni, budowa ekranów akustycznych) (kierunek 4),

Úustalanie i egzekwowanie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku przez właściwe organy ochrony środowiska,

Úprowadzenie pomiarów natężenia hałasu w otoczeniu dróg, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach (kierunek 7),

- utworzenie i prowadzenie wojewódzkiej bazy danych o polach elektromagnetycznych,
- monitorowanie oraz rzetelna i wiarygodna ocena poziomu pól elektromagnetycznych emitowanych na terenach zurbanizowanych i w miejscach przebywania ludzi,
- podczas procedur lokalizacyjnych obiektów emitujących promieniowanie niejonizujące, dokonywać szczegółowej analizy otoczenia,
- standardem powinno być lokalizowanie w oparciu o plan miejscowy i prognozę oddziaływania na środowisko,
- utworzenie obszarów ograniczonego użytkowania wokół obiektów i instalacji, gdzie emisja pól elektromagnetycznych przekracza dopuszczalne poziomy lub ich modernizowanie w celu ograniczenia stopnia i zasięgu uciążliwości.

Gospodarka odpadami

W ramach "Programu Ochrony Środowiska województwa pomorskiego na lata 2007 - 2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011 -2014" opracowano "Plan gospodarki odpadami", który stanowi osobny dokument. Dlatego też w niniejszym programie przywołany jest jedynie cel ekologiczny oraz kierunki działań.

Cel ekologiczny na lata 2007 – 2014: Objęcie wszystkich mieszkańców woj. pomorskiego zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych, udział odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w 2010 roku na poziomie 75%, bezpieczne dla środowiska unieszkodliwienie odpadów azbestowych oraz odpadów i urządzeń zawierających PCB, eliminacja zagrożenia ze strony odpadów pochodzących z jednostek medycznych i placówek weterynaryjnych.

Kierunki działań:

- wdrażanie efektywnych ekonomicznie i bezpiecznych ekologicznie technologii odzyskiwania i unieszkodliwiania odpadów, w tym pozwalających na odzyskiwanie energii zawartej w odpadach poprzez procesy termicznego i biochemicznego ich przekształcania,
- wzmocnienie kontroli podmiotów eksploatujących instalacje do odzyskiwania unieszkodliwiania odpadów,
- budowa 9 zakładów zagospodarowania odpadów o zasięgu regionalnym, wyposażonych w linie technologiczne do przetwarzania odpadów ulegających biodegradacji,
- budowa kwatery składowania odpadów zawierających azbest na terenie ZU „Szadółki”,
- integracja procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji oraz komunalnych osadów ściekowych,
- wybudowanie instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych i osadów ściekowych. Przy wyborze technologii termicznego przekształcania odpadów rozpatrzona zostanie możliwość i celowość unieszkodliwiania w tej instalacji także odpadów medycznych i wielkogabarytowych, po uprzedniej ich dezynfekcji,
- zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów nie spełniających wymagań,
- kontrola przez gminy zawierania przez właścicieli nieruchomości umów na odbiór odpadów komunalnych z firmami prowadzącymi działalność w tym zakresie,
- wzmocnienie kontroli podmiotów odbierających odpady od wytwórców,
- opracowanie i wdrożenie przez samorządy gminne skutecznych sposobów ograniczenia zjawiska masowego porzucania odpadów w środowisku oraz szybkiej i trwałej likwidacji „dzikich wysypisk” i rekultywacja ich terenów,
- objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- rozbudowa sieci punktów zbierania i stacji demontażu pojazdów wycofanych z użytkowania,
- rozbudowa sieci punktów zbierania i przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- usprawnienie systemu zbierania opakowań po środkach ochrony roślin,
- rozbudowa systemów selektywnego zbierania, przetwarzania i odzysku (w tym recyklingu) odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych i dróg,
- sukcesywne usuwanie urządzeń zawierających PCB do skutecznego zakończenia w połowie

roku 2010.

Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

Ochrona i zrównoważone użytkowanie lasów

Cel ekologiczny na lata 2007 - 2014: Zachowanie istniejących zasobów leśnych oraz zwiększanie powierzchni lasów i wzrost ich różnorodności biologicznej

Kierunki działań:

- powiększanie powierzchni leśnej poprzez planowe zalesienia nieprzydatnych rolniczo gruntów porolnych oraz gruntów „odzyskanych” na skutek rekultywacji,
- poprawa spójności kompleksów leśnych, szczególnie poprzez zalesianie w obszarach korytarzy ekologicznych i wododziałów,
- wyznaczenie granicy rolno-leśnej na terenie poszczególnych gmin,
- sporządzanie Programów Ochrony Przyrody jako integralnych części planów urządzania lasów, zawierających ocenę stanu przyrody, działania dla restytucji i rehabilitacji zniekształconych i zdegradowanych ekosystemów leśnych, zalecenia bezpiecznych środowiskowo technologii prac leśnych,
- uwzględnianie w uproszczonych planach urządzania lasów, położonych w granicach parków krajobrazowych, najcenniejszych przyrodniczo elementów w celu zwiększenia możliwości ich ochrony,
- zwiększenie zakresu i dostępności społecznej funkcji lasów, poprzez kierunkowanie ruchu turystycznego oraz organizację rekreacji na terenach leśnych w sposób godzący funkcje społeczne lasów z funkcjami ochronnymi i produkcyjnymi,
- utrzymywanie równowagi między możliwościami paszowymi lasu a liczebnością zwierzyny łownej, prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej,
- ograniczenia przeznaczania gruntów leśnych na cele nieleśne,
- rozwój i doskonalenie monitorowania lasów, w celu jak najszybszej identyfikacji istniejących i potencjalnych zagrożeń, w tym szczególnie zagrożenia pożarowego,
- współpraca administracji leśnej z samorządami w kierunku szerzenia edukacji ekologicznej, w tym kształtowania właściwych postaw wobec lasu.

Ochrona gleb użytkowanych rolniczo

Cel ekologiczny na lata 2007 - 2014: Zachowanie wysokich walorów ekologicznych obszarów rolniczych

Kierunki działań:

- upowszechnianie i promowanie wśród rolników przyjaznych środowisku działań w przestrzeni rolniczej (programy rolno-środowiskowe, w tym rolnictwo zrównoważone i rolnictwo ekologiczne, zasady Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej),
- finansowe wspieranie działań na rzecz ochrony gleb przed erozją, w tym wprowadzania zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych,
- upowszechnianie wśród rolników wiedzy na temat korzyści płynących z okresowego badania kwasowości oraz zasobności gleb użytkowanych rolniczo w składniki pokarmowe, racjonalne wapnowanie gleb w celu poprawy ich odczynu,
- zachowanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego (w tym ochrona niezagospodarowanych użytków zielonych zagrożonych naturalną sukcesją leśną) oraz jego odtwarzanie na terenach rolnych o uproszczonej strukturze krajobrazu (zadrzewienia przydrożne i śródpolne, szersze miedze),
- przywrócenie właściwego, zgodnego z potrzebami przyrody, funkcjonowania urządzeń melioracyjnych warunkującego prawidłowy bilans wodny w ekosystemach rolniczych,

•podnoszenie wśród producentów rolnych świadomości zagrożeń ze strony nieracjonalnego stosowania pestycydów oraz promowanie ekologicznych i integrowanych metod ochrony roślin, uprawy bardziej odpornych odmian itp.,

•wspieranie badań i rozwoju alternatywnych środków ochrony roślin, promowanie ich stosowania;

•ograniczenia przeznaczania gleb wysokiej jakości na cele nierolnicze oraz promowanie w działalności przemysłowej i rolniczej technik i technologii minimalizujących negatywne oddziaływanie na gleby, w tym wielkość emisji substancji szkodliwych itp.,

•prowadzenie bieżącej rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdewastowanych i zdegradowanych,

•objęcie regionalnym monitoringiem gleb rolniczych w celu identyfikacji zmian zachodzących pod wpływem prowadzonej intensywniej gospodarki rolnej.

Ochrona zasobów kopalin

Cel ekologiczny na lata 2007 - 2014: Efektywne wykorzystanie eksploatowanych złóż oraz ochrona zasobów złóż niezagospodarowanych

Kierunki działań:

•racjonalne zagospodarowanie udokumentowanych złóż oraz uzasadniona przyrodniczo i społecznie ochrona obszarów zasobowych przed zagospodarowaniem (kierunek 1),

•eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin i rekultywacja nieczynnych wyrobisk (kierunek 3),

•kontynuacja badań geologicznych i poszukiwania surowców (kierunek 5).

Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii

Cel ekologiczny na lata 2007 - 2014: Racjonalizacja zużycia wody i energii, w tym wzrost wykorzystania zasobów energii odnawialnej.

Kierunki działań:

•skuteczne i terminowe wdrażanie ustaleń pozwoleń zintegrowanych i najlepszych dostępnych technik (BAT), promujących oszczędność surowcową, materiałową i energetyczną oraz niską odpadowość produkcji,

•promowanie wykorzystania technologii przyjaznych dla środowiska naturalnego,

•wspieranie ze środków programów rozwoju przedsiębiorczości inwestycji ograniczających materiałochłonność i energochłonność procesów produkcyjnych i usług, zmierzających do zmniejszenia zużycia wody i podniesienia efektywności wykorzystania energii,

•promocja i finansowe wspieranie działań prowadzących do zmniejszenia zużycia wody i podniesienia efektywności wykorzystania energii w gospodarce komunalnej,

•promowanie wprowadzania systemów recyklingu umożliwiających wielokrotne użytkowanie materiałów.

Zagadnienia o charakterze systemowym

Edukacja ekologiczna

Cel ekologiczny do 2010 roku: Wykształcenie wśród mieszkańców nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska

Kierunki działań:

- wzrost nakładów finansowych na rozwój materialnej infrastruktury edukacji ekologicznej, szczególnie w placówkach terenowych prowadzących zajęcia w tym zakresie (kierunek 3),
- wspieranie kształcenia kadry profesjonalnie przygotowanych i czynnych w terenie „edukatorów” w zakresie ochrony środowiska przez wszystkie szczeble administracji publicznej, przy wykorzystaniu środków z Funduszu Społecznego na tworzenie „zielonych miejsc pracy” (kierunek 4),
- przestrzeganie obowiązku merytorycznej i metodycznej oceny projektów w zakresie edukacji ekologicznej ubiegających się o dofinansowanie ze środków publicznych (kierunek 5),
- finansowe i programowe wspieranie działań wybranych placówek oświaty w gminach wiejskich i miastach powiatowych, prowadzących do przejmowania roli lokalnych centrów informacji i edukacji ekologicznej (kierunek 6),
- wspieranie Parków Narodowych i Krajobrazowych, działających w terenie placówek akademickich i instytutów badawczych oraz organizacji naukowych, instytucji i stowarzyszeń w zakresie prowadzonej przez te ośrodki edukacji ekologicznej wśród młodzieży szkolnej, mieszkańców i turystów. Inicjowanie i podtrzymywanie współpracy z nimi przez szkoły i instytucje publiczne (kierunek 7),
- wspieranie powstawania i rozwoju regionalnych i lokalnych agend organizacji ekologicznych oraz podmiotów podejmujących działalność na polu edukacji ekologicznej (kierunek 8),
- współpraca samorządów wszystkich szczebli z mediami regionalnymi i lokalnymi w zakresie prowadzenia w atrakcyjnych formach promocji wiedzy i zachowań proekologicznych,
- organizacja debat publicznych o szerokim zasięgu i rezonansie społecznym, podnoszących problemy ekologiczne na przykładach konkretnych konfliktów i zjawisk, tworzenie klimatu odmowy tolerancji dla wielkich i drobnych niszczycieli środowiska. (kierunek 9).

Zarządzanie środowiskowe

Koncepcja zrównoważonego rozwoju stwarza podstawę do zmiany dotychczasowego nastawienia przedsiębiorców do ochrony środowiska, polegającej na samodzielnym definiowaniu problemów i szukaniu środków zaradczych. Stąd powstała koncepcja zarządzania środowiskowego, co oznacza włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy.

Posiadanie prawidłowo funkcjonującego Systemu Zarządzania Środowiskowego zapewnia, że przedsiębiorstwo będzie w zgodzie ze wszystkimi obowiązującymi przepisami dotyczącymi ochrony środowiska.

W gminie powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazując na niewątpliwe korzyści wynikające z jego wprowadzenia oraz promujące systemy, zwłaszcza wśród małych i średnich przedsiębiorstw.

Włączanie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych

Efektywność działań na rzecz poprawy stanu środowiska, ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody oraz zrównoważonego wykorzystania surowców, w coraz większym stopniu zależy od zharmonizowania celów rozwoju gospodarczego i społecznego z celami ochrony środowiska. Oznacza to potrzebę włączenia aspektów ekologicznych do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Samorząd gminy, podejmując działania zmierzające do rozwoju gospodarczego powinien zadbać o integrację jej rozwoju z ochroną środowiska.

Kierunki działań:

- wprowadzenie do wszystkich strategii i polityk sektorowych rozdziału - Ochrona środowiska,
- zawarcie w każdym przetargu ogłaszany przez administrację publiczną wymogów ekologicznych.

Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska

Istotne znaczenie dla ochrony środowiska ma aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska, prowadząca do tworzenia tzw. zielonych miejsc pracy (zwłaszcza w rolnictwie, turystyce, leśnictwie i ochronie przyrody, odnawialnych źródłach energii wykorzystaniu odpadów), rozwoju produkcji urządzeń służących ochronie środowiska bądź produkcji towarów przyjaznych środowisku.

Podstawą uzyskania wsparcia będzie przedstawienie przez władze samorządowe (wojewódzkie, powiatowe, gminne) konkretnego programu tworzenia zielonych miejsc pracy.

2.3. Strategia Rozwoju powiatu słupskiego

Strategia Rozwoju powiatu słupskiego cele i priorytety związane z ochroną środowiska m.in.:

- **U**doprowadzić do wdrożenia konstytucyjnej zasady rozwoju zrównoważonego - promocja powiatu, jako regionu sprzyjającego technologiom przyjaznym środowisku i partnerstwo publiczno -prywatne w realizacji zadań ochrony środowiska,

- **U**poprawić efektywność gospodarki wodno - ściekowej i ochrony gruntów - lobbing na rzecz ochrony wód podziemnych, spójny system oczyszczania ścieków i bilans zlewni Słupi, Łupawy, Wieprzy, Łęby,

- **U**tworzenie warunków dla rozwoju gospodarstw ekologicznych - promocja ekologicznych metod upraw płodów rolnych i własny program rozwoju gospodarstw ekologicznych, a także w innych blokach tematycznych,

- **U**ochrona zdrowia i bezpieczeństwo - podniesienie świadomości społecznej w zakresie istniejących zagrożeń,

- **U**stworzenie warunków dla równomiernego rozwoju gmin - poprawa infrastruktury technicznej,

- **U**stworzenie warunków do zróżnicowanego wykorzystania gospodarczego istniejącego potencjału i rodzinnej gospodarki rolnej - rolnictwo ekologiczne,

- **U**podjąć działania na rzecz poprawy stanu i modernizacji infrastruktury w obszarach po PGR - modernizacja istniejącej infrastruktury ochrony środowiska.

Za priorytetowe zadania uznano:

- **U**podniesienie świadomości ekologicznej - edukacja ekologiczna za pośrednictwem Słowińskiego Parku Narodowego, Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” i ODR Strzelino,

- **U**lokalne programy edukacji ekologicznej w oparciu o szkoły podstawowe i współpracę z WFOŚiGW i promocja korzyści związanych z odnową środowiska,

- **U**wdrożenie ustaw dotyczących czystości i porządku oraz gospodarki odpadami - opracowanie gminnych programów ochrony środowiska, alternatywa dla wysypiska w Bierkowie oraz wtórne wykorzystanie odpadów,

- **U**zabezpieczenie systemu ratowniczego, chroniącego przed skażeniami środowiska - monitorowanie potencjalnych zagrożeń, doposażenie służb ratownictwa i zintegrowany system ochrony środowiska.

Rozdział III

Struktura społeczno - gospodarcza

3.1. Położenie geograficzne

Ryc. 1 Położenie gminy Dębica Kaszubska na tle gmin sąsiadujących.

Źródło: Opracowanie M. Cieszyński.

Obszar Gminy Dębica Kaszubska położony w północno - zachodniej części województwa pomorskiego w powiecie słupskim. Od zachodu graniczy z gminą Kobylnica, od północy z gminami Słupsk, Damnica i Potęgowo, natomiast od południa i wschodu z gminami powiatu bytowskiego: Trzebielino, Kołczygłowy, Borzytuchom i Czarna Dąbrówka.

Według podziału J. Kondrackiego (1994) na regiony fizycznogeograficzne północna i centralna część gminy znajduje się w makroregionie Pobrzeże Koszalińskie. W obrębie tego makroregionu wyróżniamy mezoregion Wysoczyzna Damnicka, do którego należy znaczna część tego terenu i niewielki odcinek pomiędzy doliną rzek Słupi i Skatowy do mezoregion – Równina Sławieńska (Słupska).

Pasma południowe analizowanego obszaru należy do makroregionu Pojezierze Zachodniopomorskie, w którego skład wchodzi mezoregion Równina Polanowska.

3.2. Powierzchnia, ludność i struktura osadnicza

Gmina Dębica Kaszubska zajmuje obszar o powierzchni geodezyjnej 30 002 ha. Obszar ten stanowi 13,0% powierzchni powiatu słupskiego i 1,6% powierzchni województwa pomorskiego. Gmina Dębica Kaszubska jest drugą pod względem zajmowanego obszaru gminą w powiecie słupskim.

We władaniu Skarbu Państwa znajduje się 24 398 ha (81% całkowitej powierzchni gminy), osób fizycznych - 4 404 ha (15%), gminy Dębica Kaszubska - 524 ha (2%) i spółek prawa handlowego - 478 ha. Skarb Państwa reprezentowany jest głównie przez PGL Lasy Państwowe i

Agencję Nieruchomości Rolnych.

Ludność zamieszkuje w 45 miejscowościach. Teren gminy podzielony jest na 20 sołectw: Dębica Kaszubska (obejmująca również miejscowości: Dargacz, Dobrzykowo, Dudzicze, Krzynia, Łysomice i Łysomiczki), Mielno, Podwilczyn, Dobieszewo (z Dobieszewkiem i Leśnią), Brzezinec-Borzęcino, (z Borzęcinem), Łabiszewo (z Boguszcami), Podole Małe, Starnice-Troszki (ze Starniczkami), Żarkowo, Budowo (z Budówkiem), Gałęzów, Niepogłędzie (z Grabówkiem), Jawory, Motarzyno (łącznie z miejscowościami: Goszczyno, Jamrzyno, Niemczewo, Ochodza, Spole i Strzegomino), Kotowo, Dobra (z miejscowością Dobrzec), Gogolewo, Gogolewko (z Maleńcem), Krzywań-Grabin oraz Skarszów Górny-Skarszów Dolny.

Liczba ludności zamieszkałej w gminie wynosi 9 708 (lipiec 2008 r.), w tym odsetek mężczyzn wynosił 51%, zaś kobiet 49%. Ludność gminy stanowiła 10,2% ludności powiatu słupskiego i 0,4% ludności województwa pomorskiego. Na tle gmin wiejskich powiatu, gmina Dębica Kaszubska należy do średnio zaludnionych - 31 osoby na 1 km². Do największych wsi należą: Dębica Kaszubska - 3 597 osób, Budowo - 835 osób, Motarzyno - 735 osób oraz Gogolewo, Borzęcino i Niepogłędzie - powyżej 300 osób (UG Dębica Kaszubska, stan na lipiec 2008 r.). Najbardziej dynamiczny rozwój ludnościowy obserwuje się w miejscowościach: Dębica Kaszubska, Gogolewo i Łabiszewo.

Liczba gospodarstw domowych wynosiła ok. 2 709.

Na koniec czerwca 2008 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy było zarejestrowanych 670 osób bezrobotnych z terenu gminy, w tym 418 to kobiety, a 252 - mężczyźni, w tym prawo do zasiłku posiadało jedynie 152.

3.3. Formy użytkowania terenu

Większą część terenu gminy to lasy i grunty rolne, co nadaje gminie charakter leśno-rolniczy. Te dwie grupy użytków zajmują łącznie 94% powierzchni geodezyjnej gminy.

Największy obszar zajmują lasy, co sprawia, że gmina Dębica Kaszubska zajmuje drugie miejsce w powiecie pod względem lesistości (po gminie Kępice). Lesistość obszaru wynosi 51,3% (średnio w powiecie 36,1%)

Użytki rolne zajmują 42,76 % powierzchni geodezyjnej gminy, wśród nich dość znaczny udział mają łąki i pastwiska trwałe. Grunty rolne występują wyspowo wśród zwartych kompleksów leśnych, ich większe jednolite areale znajdują się w północnej części gminy.

Tabela 1: Powierzchnia geodezyjna gminy Dębica Kaszubska według kierunków wykorzystania. Stan w dniu 1.01.2008 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Udział w powierzchni całkowitej gminy [%]
Ogółem	30 002	100,0
Użytki rolne	12 815	42,76
w tym: grunty orne	10 240	34,18
sady	38	0,12
łąki trwałe	1 440	4,80
pastwiska trwałe	781	2,55
grunty rolne zabudowane	240	0,80
grunty pod stawami	15	0,05
grunty pod rowami	78	0,26
Grunty leśne oraz gr. zadrz. i zakrzew.	15 371	51,3
w tym: lasy	15 327	51,2
Grunty zabudowane i zurbanizowane	741	2,48
Grunty pod wodami	481	1,60
Użytki ekologiczne	27	0,01
Nie użytki	511	1,70
Tereny różne	19	0,06

Źródło: Wykaz gruntów według stanu na: 2008-01-01. Starostwo Powiatowe w Słupsku

Porównując średnie wartości dla powiatu słupskiego, gmina Dębica Kaszubska charakteryzuje się wyższym udziałem powierzchni lasów, niższy jest natomiast udział wszystkich pozostałych form użytkowania ziemi.

3.4. Formy gospodarowania

Gospodarka gminy ma charakter wielofunkcyjny, z przewagą rolnictwa i gospodarki leśnej. Wyjątkowe walory przyrodniczo - krajobrazowe obszaru nadaje gminie występowanie jezior, rzek i lasów oraz posiadanie na swym terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, co sprawia, że

znaczenie dla gminy ma również turystyka i rekreacja.

Na obszarze gminy panują ogólnie średnio korzystne warunki dla produkcji rolnej.

Rolnictwo jest jednak podstawową formą gospodarowania w gminie Dębica Kaszubska. Dominuje roślinny kierunek produkcji. W północnej części obszaru prowadzona jest intensywna uprawa ziemniaków. Hodowla zwierząt gospodarskich odbywa się na niewielką skalę, głównie w gospodarstwach indywidualnych.

Znaczną rolę na obszarze gminy odgrywa gospodarka leśna, prowadzona w oparciu o rozległe kompleksy leśne Lasów Państwowych. W związku z tym w gminie rozwija się lokalne przetwórstwo drewna.

W miejscowościach Jawory, Jamrzyno, Starnice, Dębica Kaszubska, Budówko rozwijającą się dziedziną gospodarowania jest hodowla ryb słodkowodnych

Turystyczna w gminie rozwinęła się w miejscowościach Krzynia z uwagi na obecność zbiornika Krzynia. Na obecną bazę turystyczną składają się stosunkowo niewielkie ośrodki wypoczynkowe, stacja wędkarska, a także zabudowa letniskowa. W miejscowości Dębica Kaszubska, w dolinie rzeki Skotawy rozwija się dość intensywnie funkcja osadnicza z przewagą charakteru letniskowo - rekreacyjnego. W niewielkim stopniu jak na potencjalne predyspozycje obszaru rozwinięta jest turystyka wiejska i agroturystyka.

W 2007 r. na obszarze gminy znajdowało się 7 obiektów agroturystycznych oraz 5 ośrodków wczasowych, dysponujących łącznie 254 miejscami noclegowymi.

Głównym ośrodkiem usługowym gminy jest siedziba władz gminy - miejscowość Dębica Kaszubska, w której występuje największa koncentracja usług publicznych i komercyjnych.

Na terenie gminy są zarejestrowane (wg REGON) 646 podmioty gospodarki narodowej, w tym: 16 w sektorze publicznym i 538 w sektorze prywatnym (wg US w Gdańsku).

Według spisu rolnego (2002 r.) na obszarze gminy miało swoją siedzibę 846 indywidualnych gospodarstw rolnych powyżej 1 ha użytków rolnych, w tym: 1-10 ha - 437, 10-50 ha - 99, 50-100 ha - 6 i powyżej 100 ha - 7 gospodarstw. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosiła 14,4 ha użytków rolnych.

Rozdział IV

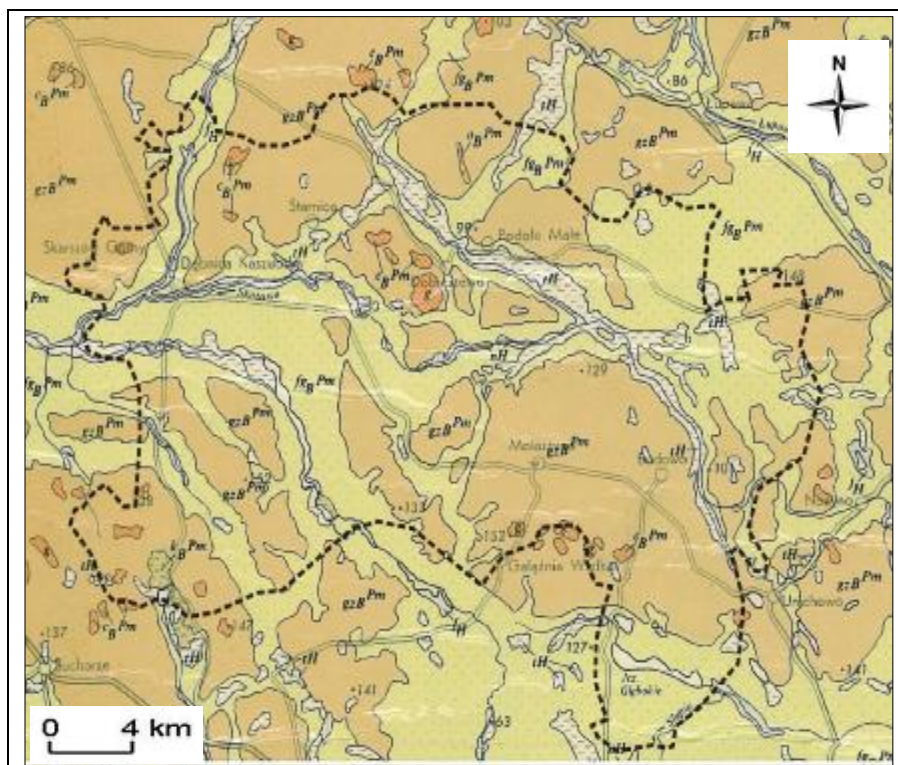
Charakterystyka komponentów środowiska przyrodniczego

4.1. Geologia i utwory powierzchniowe

Wysoczyznę morenową na północy i południu analizowanego terenu budują słabo przepuszczalne gliny zwałowe. Nałożone na nie pagórki morenowe i kemowe zbudowane są z piasków i żwirów pochodzenia wodnolodowcowego. Dno doliny rzeki Skatowa budują piaski i muły rzeczne młodszego holocenu. Z kolei dno Słupi wraz z zagłębieniami w obrębie występowania sandrów wypełniają zazwyczaj namuły holocenu i torfy. Największe rozprzestrzenianie torfów obserwuje się w dnie doliny Skatowy i rzeki Granicznej.

Najmniejszą miąższość posiadają utwory czwartorzędowe w strefie krawędziowej doliny rzeki Skatowa w okolicy miejscowości Jarzyno i Dudzie wynoszą około 30 – 40 metrów, w większości obszaru miąższość wynosi 60 – 70 metrów.

W granicach gminy według Bilansu zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce ma miejsce udokumentowane złożo kopalin- Grabówko z kredą jeziorną oszacowane zasoby to 720 tys. ton. Powierzchnia złoża wynosiła 23,2 ha (Inwentaryzacja kopalin gminy Dębica Kaszubska, Przedsiębiorstwo Geologiczne w Warszawie, Gdańsk 1986). Złożo jest w dużej mierze wyeksploatowane. Ze względu na położenie na obszarze Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” eksploatacja z punktu ochrony przyrody jest niewskazana.

Ryc. 2 Budowa geologiczna obszaru badań.

Źródło: Opracowanie M. Cieszyński na podstawie Mapy geologicznej Polski, skala 1:200 000, arkusz

Słupsk,

1980, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Szczegółowa charakterystyka utworów geologicznych występujących na terenie gminy:

- $_{gz}B^{Pm}$ - glina zwałowa jest najczęściej spotykana. Tworzy różnorodną mieszaninę przypominającą glinę zwałową fazy pomorskiej. Buduje ona wysoczyznę moreny dennej zlodowacenia północnopolskiego. Miąższość gliny zwałowej fazy pomorskiej jest zmienna, od kilku do kilkunastu metrów.
- $_{fg}B^{Pm}$ - piaski i żwiry wodnolodowcowe. Utwory sandrowe występują na niewielkich obszarach. Na przedpolu moren czołowych pomorskich występują stożki sandrowe, które tworzą łagodnie nachylone powierzchnie.
- $^cB^{Pm}$ - piaski, żwiry, głazy moren czołowych – reprezentują materiał osadzony przed czołem stagnującego lądolodu. Jego skład petrograficzny jest zależny od rodzaju materiału zawartego w lądolodzie, a ściślej od charakteru podłoża, po którym przemieszczał się i erodował go lądolód. Moreny czołowe tworzą wały, wzgórza w pagórki rozproszone lub uszeregowane w ciągi. Glina zwałowa tworzy ciągle płyty, występują one głównie w okolicach Niepogłędzia.
- B^{Pm} - piaski i żwiry ozów. Znajdują się w pobliżu Łabiszewa położone na wysoczyźnie morenowej (oz łabiszewski). Zbudowany jest z piasków różnoziarnistych z domieszką żwirów. Lokalnie utwory te pokryte są cienkimi płatami do kilku metrów miąższości gliny zwałowej. Długość ozu to około 1,5 kilometrów.
- $^k B^{Pm}$ - osady wodnolodowcowe, ility, muły, piaski i żwiry kemów. Pod względem frakcji dominują piaski różnoziarniste i drobnoziarniste z soczewkami drobnych żwirów lub pojedynczymi żwirami, warstwowanie poziomo i faliście wysokości względne form kemowych mierzone w odniesieniu do den wytopisk lub średniego poziomu wód w jeziorach wynoszą od 20 do 30 metrów.
- tH - torfy. Towarzyszą dolinom rzeczny i rynnom polodowcowym, większość to torfowiska niskie. Służą dla potrzeb lokalnych między innymi do nawożenia gleby.

4.2. Ukształtowanie powierzchni i morfogeneza

Ukształtowanie powierzchni na obszarze gminy Dębica Kaszubska jest znacznie zróżnicowane. Teren gminy wchodzi w skład trzech mezoregionów. Północną część obszaru zajmuje Wysoczyzna Damnicka, zachodnia część wraz z doliną rzeki Słupi wchodzi w skład Równiny Sławieńskiej (Słupskiej). Oba mezoregiony wchodzi w skład regionu Pobrzeża Słowińskiego. Południową część gminy obejmuje Wysoczyzna Polanowa, należącej do regionu Pojezierze Zachodnio-Pomorskie (Kondracki J.). Wysoczyznę morenową północnej części tworzą płaskie lub faliste równiny moreny dennej z wysokościami 80-90 m n.p.m. Obszar wysoczyzny po południowej stronie doliny rzeki Skatowa charakteryzuje się wysokościami rzędu 120-130 m n.p.m. (okolice miejscowości Kotowo). Południowy obszar wysoczyzny przedstawia teren pagórkowaty. Północna część (okolice miejscowości Dobra i Starnice) odznacza się nałożeniem na powierzchnię wysoczyzny wzgórz moren czołowych. Kolejny znaczni rozbudowany ciąg moren czołowych znajduje się na linii Podwilczyn - Motarzyno.

Ukształtowanie powierzchni centralnej i zachodniej części analizowanego obszaru gminy ma odmienny charakter w stosunku do pozostałego terenu. Wysoczyznę rozcinają doliny rzek Słupi i Skatowy z dobrze rozbudowanymi terasami równin sandrowych, porośniętych głównie lasami. Dna dolin wcinają się w powierzchnię sandrów na głębokość 20 metrów, lokalnie dochodzi nawet do 40.

Wysoczyzna Damnicka (313.44) obejmuje północną część gminy. Jest to obszar wysoczyzny morenowej o cechach wysoczyzny płaskiej lub lekko falistej sięgającej rzędnych 75 m n.p.m., a miejscami dochodzące do 100m.

Równina Sławieńska (Słupska-314.43), która jest przedłużeniem Równiny Białogardzkiej. Zajmuje niewielki fragment analizowanego terenu, jest to rozległe płaskie obniżenie, morfologicznie powiązane z doliną rzeki Słupi. Wysokości tej części kształtują się na poziomie 25-50 metrów.

Wysoczyzna Polanowa (314.46) obejmuje południową część gminy. Deniwelacje przekraczają wartość 100 metrów.

Analizując morfogenezę można stwierdzić, że obszar gminy jest podzielony równoleżnikowo na dwie części jest rzeka Skotawa stanowiąca prawy dopływ Słupi. Najniższym punktem wysokości bezwzględnej jest rzeka Słupia na granicy z gminą Kobylnica w okolicach miejscowości Skarszów Górny.

Ogólny przebieg nachylenia terenu na obszarze gminy przebiega z południa, gdzie mają miejsce moreny czołowe w kierunku północnym charakteryzujący się występowaniem pokryw sandrowych. W północnej części gminy występują nieznaczne wahania wysokości mieszczące się w granicach od 75 m do ponad 100 m n.p.m. Jest to obszar o charakterze równinny, który jest ubogi w występowaniu zbiorników wodnych w stosunku do południowej części. Jedynymi jeziorami jest lobeliowe jezioro Dobrskie położone w miejscowości Dobra (północno-wschodnia część gminy), a także znajdujące się w pobliżu jezioro Czarne. Natomiast południowa część ma z kolei charakter pagórkowaty z deniwelacjami sięgającymi powyżej 150 m n.p.m. Pagórki rozczłonkowane są dolinami rzek Słupi i Skatowy wraz z dopływami a także występującymi licznymi w tej części jeziorami z największym zbiornikiem gminy jeziorem Głębokie występującym w rejonie miejscowości Gałęzów. W tej części rozpatrywanego obszaru występują wąwozy, jary i inne formy charakterystyczne dla terenów o większej od pozostałych odporności podłoża na erozję.

4.3. Klimat

Klimat gminy Dębica Kaszubska tak jak na całym terytorium naszego kraju jest klimatem umiarkowanym przejściowym ciepłym. Teren położony jest na obszarze napływu różnego typu mas powietrza.

Wyróżniamy następujące masy powietrza:

1. polarno – morskiego oddziałujący 46 % dni w roku,
2. polarno – kontynentalnego zalegający przez 39 % dni w roku,
3. arktycznego- z 14 % dni w roku
4. zwrotnikowego kontynentalnego i morskiego wpływającego na 0,5 % dni w roku.

Napływ powietrza polarno – morskiego jest przyczyną ocieplenia w okresie zimowym, co powoduje zachmurzenie, opady, odwilże. W okresie letnim natomiast powoduje ochłodzenie, któremu towarzyszą wyładowania atmosferyczne – burze.

Z kolei powietrze polarno – kontynentalne zimą powoduje spadki temperatur, występowanie częstych przymrozków, latem zaś powoduje podwyższenie temperatury, co również jest przyczyną występowania burz. Mroźne arktyczne powietrze napływające z północy zimą odpowiedzialne jest za wysokie spadki temperatur i słoneczną pogodę często powiązane z obfitymi opadami śniegu.

Typ zwrotnikowy o odmianie kontynentalnej powoduje wzrost temperatury powietrza atmosferycznego. Odmiana morska napływająca zimą przynosi ocieplenie, czego skutkiem są odwilże, częste zachmurzenia, mżawki i mgły, latem kształtuje pogodę parną, czego konsekwencją są burze.

Ważną cechą klimatu występującego na rozpatrywanym terenie jest ścieranie się dwóch mas powietrza polarno – morskiego i polarno – kontynentalnego, co prowadzi do dużej zmienności stanu pogody. Jednak zaznacza się wyraźna przewaga klimatu morskiego, który kształtuje pogodę łagodną, wilgotną, bez dużych wahań temperatury powietrza.

Czynnikami składowymi klimatu odzwierciedlającymi jego charakter są: temperatura powietrza, opady atmosferyczne, wilgotność oraz stosunki wietrzne.

Najcieplejszym miesiącem jest lipiec natomiast najchłodniejszym styczeń. Średnie miesięczne temperatury stycznia kształtują się w granicach -0,9°C na północnym zachodzie do -3,2°C na południowym wschodzie. Natomiast średnia temperatura miesiąca najcieplejszego wynosi 16,8°C. Średnia temperatura roczna dla całego obszaru gminy wynosi +7,6°C. Zima trwa w granicach 110 – 120 dni. Obszarem, na który wkracza najwcześniej około 20 listopada jest część wschodnia gminy, z kolei na północnym zachodzie około 27 listopada. Koniec zimy przypada na 15 – 18 marca. Okres wegetacyjny trwa średnio 200 dni w roku.

Charakteryzując wielkość opadów można stwierdzić, że na ich przebieg mają wpływ stosunki morfologiczne obszaru. Średnia roczna suma opadów dla całego terenu gminy wynosi 700 mm. Najwięcej opadów przypada na miesiąc lipiec – 97 mm, natomiast miesiącem, w którym odnotowano najniższe sumy opadów jest luty i listopad średnio 35 mm. Okres, w którym zalega na powierzchni pokrywa śnieżna wynosi 45 dni.

W skali roku w rejonie Słupska, gdzie znajduje się posterunek meteorologiczny, miarodajny również dla okolic Dębnicy Kaszubskiej, przeważają wiatry z kierunków W, S, SW i N, latem dominują kierunki zachodnie. Średnia prędkość wiatru z 2006 roku wynosiła 1,67 m/s. Największą siłę - powyżej 2,0 m/s - wiatr osiągał przede wszystkim w listopadzie i grudniu (WIOŚ Gdańsk – Delegatura w Słupsku).

4.4. Wody powierzchniowe

Teren gminy Dębica Kaszubska należy do zlewni rzeki Słupi. Jedynie część obszaru północno – wschodniego ze źródłowym odcinkiem rzeki Rębowa zwanej Ciekim spod Dobrej jeziorami Dobrskim i Czarnym należy do zlewni rzeki Łupawa, natomiast niewielki fragment w południowo – zachodniej części należy do dorzecza rzeki Wieprz.

Teren rozpatrywanego obszaru odwadniany jest przez środkowy odcinek rzeki Słupi oraz jej największy prawostronny dopływ – rzekę Skotawę. Na rzece Słupi na terenie gminy zlokalizowano trzy elektrownie wodne: w Krzyni, Konradowie oraz w Skarszewie. Rzeką charakteryzuje się kamienistym dnem oraz górskim charakterem. Skotawa liczy 44,6 km., z czego większa część leży w obszarze gminy. Powierzchnia całkowita zlewni wynosi 112,7 km². Obszarem źródłowym są jeziora Skotawskie znajdujące się na obszarze gminy Czarna Dąbrówka. Zasilają ją prawostronne dopływy min.: Maleniec – długość 9,6 kilometra, Graniczna – 10,7 kilometra (powierzchnia dorzecza 47,3 km²), Warblewska Struga – 6,0 kilometra.

Południowo – zachodni obszar gminy odwadnia jeden z lewostronnych dopływów Słupi rzeka Kamienna o długości 8,0 kilometrów, jej obszarem źródłowym jest jezioro Rybiec. Odwadnia ona tereny leśne gminy.

Na terenie gminy znajduje się kilka zbiorników wodnych o powierzchni przekraczającej 10 ha. Bardzo liczne są niewielkie oczka wodne, tereny zabagnione a także wiele stawów śródlęśnych z licznymi chronionymi gatunkami

Tabela 2: Zbiorniki wodne powyżej 10 ha.

Nazwa zbiornika	Powierzchnia (ha)	Pojemność (tys m ³)	Głębokość Średnia [m]	Głębokość maksymalna [m]	Uwagi
Głębokie	107,5	12 348	12,0	31,2	nadpiętrzone, przepływowe
Dobra (lobeliowe)	28,5	1368,0	4,8	12,0	ma odpływ
Konitowskie	21,2	657,2	3,1	8,3	przepływowe
Rybiec	14,2	227,2	1,6	2,8	ma odpływ
Zbiornik Krzynia	75	2000	1,9	6,1	retencyjny zbiornik

Źródło: Jańczak J., 1997, Atlas jezior Polski, t. II

Wody rzeki Skotawy wykorzystywane są do zasilania gospodarstw hodowli ryb w Dębicy Kaszubskiej, Starniczkach, Starnicach, Jarzynie i Jaworach.

Rzeką Słupią na całym swym odcinku na terenie gminy objęta jest osłoną przeciwpowodziową. Jest to konieczne z powodu osłony hydrologicznej hydroenergetycznych zbiorników retencyjnych i jezior, przez które przepływa.

4.5. Wody podziemne

Wody podziemne służą głównie zaspokojeniu potrzeb komunalnych.

Gmina Dębica Kaszubska leży w hydrogeologicznym podregionie Słupskim. Główny użytkowy poziom wodonośny związany jest utworami czwartorzędowymi. Czwartorzędowe piętro wodonośne obejmuje piaszczysto-żwirowe poziomy wodonośne zarówno w najmłodszych holocenich osadach jak i w utworach wodnolodowcowych plejstocenu.

Na obszarze można wyróżnić cztery poziomy wodonośne (Dąbrowski S., 1998):

- gruntowy,
- międzyglinowy górny,
- międzyglinowy środkowy,
- podglinowy (międzyglinowy dolny).

Poziom gruntowy występuje na całym obszarze powszechnie i jest związany z piaszczysto-żwirowymi osadami o genezie rzecznej lub wodnolodowcowej. Charakteryzuje się swobodnym zwierciadłem i płytkim zaleganiem, zmiennym w zależności od ilości opadów w ciągu roku oraz brakiem izolacji od powierzchni terenu. Jego zwierciadło występuje na głębokości około 1 - 3m w niektórych dolinach rzecznych, a do kilkunastu metrów na wysoczyznach.

Poziom międzyglinowy górny występuje głównie w obszarze wysoczyznowym. Łączy się często z wyżej zalegającym poziomem gruntowym, tworząc I warstwę wodonośną, z której korzysta wiele ujęć wiejskich. Charakteryzuje go wydajność rzędu 10-50 m³/h, a w rejonie Dębicy Kaszubskiej nawet 200 m³/h.

Poziom międzyglinowy środkowy zbudowany z osadów piaszczysto-żwirowych, zalegających pomiędzy poziomami glin dwóch zlodowaceń, występuje praktycznie na całym obszarze najczęściej na głębokości 20-50 m, lub głębiej na południu. Charakteryzuje go wydajność rzędu 10-25 m³/h, lokalnie również 100-150 m³/h. Traktowany jest jako II warstwa wodonośna. W niektórych rejonach łączy się z poziomem międzyglinowym górnym.

Poziom podglinowy występuje lokalnie w zagłębieniach podłoża podczwartorzędowego. Łączy się często z występującymi niżej piaszczystymi utworami miocenu, tworząc wspólną III warstwę wodonośną.

W obrębie utworów czwartorzędowych na obszarze gminy wydzielono strukturę kopalną „Słupia”- pokrywającą się z przebiegiem współczesnej doliny Słupi. Czwartorzędowe wody podziemne w jej obrębie łączą się z poziomami piętra trzeciorzędowego tworząc jeden wspólny czwartorzędowo- trzeciorzędowy poziom użytkowy (Dokumentacja hydrogeologiczna zlewni Słupi, 2002). Dolina kopalna biegnąca od Dębicy Kaszubskiej przez Słupsk w kierunku Ustki wciną się ponad 50m poniżej stropu utworów kredowych. Charakterystyczną cechą występującą w jej obrębie jest przesączanie się (ascenzja) znajdujących się pod znacznym ciśnieniem wód najstarszych warstw czwartorzędowych i kredowych (zasolonych) do warstw wyższych.

Wody piętra trzeciorzędowego związane są z piaszczystymi utworami występującymi w miocenie i oligocenie. Brak utworów trzeciorzędowych stwierdzono w zlewni Skotawy.

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych, stanowiące tę część zasobów w wydzielonych jednostkach bilansowych, których pobór nie naruszy w sposób szkodliwy równowagi hydrogeologicznej oraz nie wyrządzi szkód innym użytkownikom określone zostały w „Dokumentacji hydrogeologicznej zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych zlewni Słupi”, przyjętej przez Ministra Środowiska w zawiadomieniu nr DG/kdh/ED/489-6417/2003 z dn. 28.05.2003.

W granicach gminy Dębica Kaszubska znalazły się następujące wydzielone jednostki bilansowe zlewni Słupi: około 30% jednostki C - zlewnia Słupi pomiędzy Słupskiem i Gałąźnią Małą, większość jednostki D - zlewnia Skotawy do przekroju Skarszów Dolny i niewielka część jednostki E - zlewnia Słupi pomiędzy Gałąźnią Małą a Soszycą (Czarnecka H., 1980)

Generalnie oceniono, że w zlewni Słupi jako całości wielkość poboru rzeczywistego stanowi zaledwie 9,6% zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych oraz 8,9 % zasobów dyspozycyjnych. Jednak symulacja matematyczna przeprowadzona w ramach Dokumentacji hydrogeologicznej wskazała występowanie obszarów przeeksploatowanych. Jako przeeksploatowany wskazano m.in. obszar w południowo wschodniej części gminy Słupsk sięgający po Dębicę Kaszubską.

Wyjątkowo zasobną strukturę wodonośną w rejonie doliny kopalnej Słupi udokumentowano w 2002 r jako Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 117 „Bytów”. W granicach gminy Dębica Kaszubska znajduje się 36,9% całkowitej powierzchni tego zbiornika. Należy on do grupy najzasobniejszych w woj. pomorskim. Jego szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą ogółem 140 000 m³/d.

Tabela 3: Charakterystyka głównych ujęć wód podziemnych w gminie

L.p.	Lokalizacja ujęcia	Rok wykonania studni	Oznaczenie studni	Głębokość otworu [m] ppt	Zasoby eksploatacyjne studni [m ³ /h]	Depresja [m]	Głębokość warstwy wodonośnej [m] ppt
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Dębica Kaszubska	1965	SW1	37,0	70,0	2,9	24-34
		1970	SW2	43,0	70,0	3,2	33-42
		1993	SW3	44,0	120,0	5,8	23,6-40,8
2	Borzęcino	1983	SW1A	61,0	74,0	6,0	47-58
		1973	SW2	63,0	64,0	7,5	45-61
3	Budowo	1972	SW1	105,0	48,0	17,1	93-104
		1975	SW2	65,0	72,0	3,1	47-62
4	Dobieszewo	1987	SW1	84,6	30,0	1,55	69-80
		1988	SW2	83,5	30,0	1,35	70,2-80
5	Dobra	1976	SW1	51,0	15,0	4,4	b.d.
6	Dobrzec	b.d.	SW1	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
7	Gogolewo	1960	SW1				108-120
		1984	SW2	95,0	40,0	10,5	84-93
8	Goszczyno	1961	SW1	82,0	16,0	1,9	69-82
9	Gałęzów	1982	SW3	30,0	24,0	5,6	24,1-30
10	Jawory	1967	SW1	68,0	26,5	7,0	23,5-29,5
11	Jamrzyno	1975	SW1	45,6	88,0	4,9	22,5-42,0
		1982	SW2	38,0	86,0	9,5	18,4-31,3
12	Krzywań	1958	SW1	48,0	36,0	8,5	41,5-46,5
		1974	SW2	60,0	30,1	9,8	50,0-58,0
13	Krzynia	1970	SW1	40,0	13,0	6,0	33-38
14	Leśnia	1979	SW1	84,0	21,0	2,82	78-82
15	Łabiszewo	1965	SW1	40,0	33,0	8,5	26-37
		1976	SW2	48,0	35,0	10,8	40-46
16	Łysomice	2003	SW2	48,0	10,20	2,5	35,6-48,0
17	Maleniec	1970	SW2	45,0	18,0	2,2	29-38
18	Niemczewo	1967	SW1	80,0	30,0	1,1	70-80
19	Niepogłędzie	1971	SW2	100,0	41,0	7,7	72-82
20	Podole Małe	b.d.	SW1	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
21	Podwilczyn	1983	SW1	118,0	39,5	8,8	106-121
		1983	SW2	118,0	47,0	7,1	106-121
22	Starnice	1988	SW2	93,0	21,5	19,5	86-91
23	Skarszów Dolny	1986	SW1A	23,0	16,0	1,7	18,3-22,9
24	Spole	1984	SW1	78,5	12,0	3,58	72-77
25	Troszki	1945	SW1	32,0	14,0	2,0	b.d.

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej w Dębicy Kaszubskiej.

4.6. Pokrywa glebowa

Pokrywa glebowa gminy wykształciła się z utworów czwartorzędowych, głównie plejstocenijskich osadów lodowcowych wodno-lodowcowych (glin i piasków) oraz osadów holocenijskich (torfy, utwory mułowo - torfowe i osady jeziorne).

Warunki glebowe są średnio korzystne dla produkcji rolnej, uzależnione od dużego zróżnicowania przestrzennego. Najkorzystniejsze warunki glebowe występują w północnej części gminy, która znajduje się w obrębie Wysoczyzny Damnickiej, a dokładnie w rejonie Dębica Kaszubska – Krzywań oraz w paśmie Borzęcinko – Starnice – Dobieszewo. Mniej wartościowy pod względem przydatności rolnej jest obszar Wysoczyzny Polanowskiej w rejonie miejscowości Kotowo, Motarzyno, Budowo i Niepogłędzie, natomiast najmniej korzystne warunki panują w południowo – zachodniej części, w rejonie Mielna i Podwilczyna. Niekorzystnym zjawiskiem występującym powszechnie na terenie gminy jest naturalne zakwaszenie gleb, spowodowane ich genezą i charakterem tworzących je skał macierzystych.

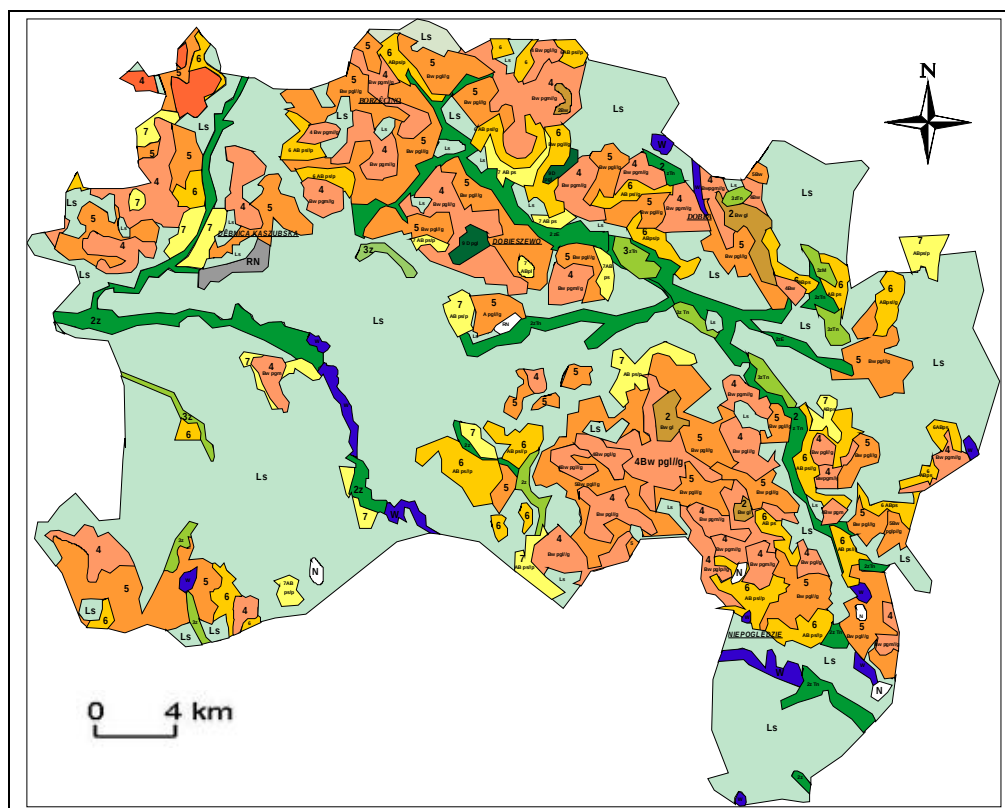
W pokrywie glebowej dominują gleby wytworzone z utworów zwałowych z przewagą glin lekkich, w górnych poziomach spiaszczonych do piasków gliniastych, piasków nadglinowych i głębokich piasków zwałowych. Stanowią one podłoże skały macierzystej gleb brunatnych wyrugowanych wylugowanych kwaśnych.

Użytki rolne stanowią 12 815 ha (stan na 01.01.2008), co stanowi 42,8 % powierzchni ogólnej gruntów gminy. Analizując rolniczą przydatność gleb przeważają kompleksy żyzne:

1. pszenno – żytni (zakwalifikowany do IIIa i IIIb klasy bonitacyjnej). Stanowi 18% gruntów ornych gminy.
2. żytni dobry (IVa i IVb klasa bonitacyjna). Stanowi 55% gruntów ornych.
3. żytni słaby i żytni – łubinowy (V i VI klasa bonitacyjna). Stanowią odpowiednio 17% i 6%, są to gleby piaszczyste trwale lub okresowo przesuszone.

Trwale użytki zielone zajmują powierzchnię 2 242 ha (stan na 01.01.2008), co stanowi 7,48% powierzchni ogólnej gruntów. Użytki zielone występują na glebach mułowo – torfowych i torfowych torfowisk niskich na obszarze doliny Skatowy oraz madach średnich i bardzo lekkich na obszarze doliny Słupi. W zdecydowanej większości tworzą je użytki zielone – łąki zaliczone do IV i V klasy bonitacyjnej, które odpowiednio stanowią 49% i 32%.

Gleby wytworzone z najsłabszych piasków o niekorzystnych walorach rolniczych, zaliczane do najniższych klas bonitacyjnych są sukcesywnie zalesiane. Obecnie według wykazu gruntów na dzień 01.01.2008 lasy zajmują 15 371 ha co stanowi 51,3 %.

Ryc. 3 Kompleksy rolniczej przydatności gleb gminy Dębica Kąśubska.

Źródło: Opracowanie M. Cieszyński na podstawie Mapy glebowo – rolniczej, skala 1:100 000, województwo śląskie, 1983, wydawnictwo OPGK Białystok

Kompleksy gleb ornych:

2	Kompleks pszeniczny dobry
4	Kompleks żytni bardzo dobry (pszenno - żytni)
5	Kompleks żytni dobry
6	Kompleks żytni słaby
7	Kompleks żytni bardzo słaby (żytnio-łubinowy)
9	Kompleks zbożowo- pastewny słaby

Kompleksy trwałych użytków zielonych:

2z	użytki zielone średnie
3z	użytki zielone słabe i bardzo słabe

RN	Gleby rolniczo nieprzydatne (nadające się pod zalesienie)
W	Wody
N	Nieużytki rolnicze
Ls	Lasy

4.7. Szata roślinna i świat zwierzęcy

Analizując szatę roślinną należy zwrócić uwagę na lesistość gminy, która wynosi 153,27 km² i stanowi ponad połowę powierzchni gminy (299,67 km²). Lasy są kluczowym elementem krajobrazu.

Kompleksy leśne są rozmieszczone nierównomiernie. Największy ich udział przypada na część centralną oraz południową, w mniejszym stopniu w części północnej i wschodniej gdzie występuje mozaika krajobrazów leśnych, łąkowych i pól uprawnych.

Według podziału na krainy i dzielnice przyrodniczo – leśne lasy opisywanego obszaru zaliczane są do Krainy Bałtyckiej i Dzielnicy Koszalińskiej. Na terenie gminy przeważają drzewostany boru świeżego oraz boru świeżego mieszanego.

Na terenie zasięgu boru świeżego dominuje sosna z domieszką brzozy brodawkowatej i miejscami świerka. Kompleksy suboceanicznego boru świeżego porastają gleby bielcowe średnio i silnie zbielcowane, utworzone z utworów piaszczystych. Roślinami charakteryzującymi ten rodzaj zbiorowiska leśnego są: borówka czarna i borówka brusznica. Mikroklimate tego typu lasu szczególnie

w dni o wysokich temperaturach odznacza się małą wilgotnością. Ten typ zbiorowiska zajmuje największą powierzchnię obszarów zalesionych gminy. Zajmują one część centralną oraz południowo – wschodnią.

Na południu i południowym – zachodzie na obszarach wysoczyzn morenowych występuje kwaśna buczyna niżowa oraz acydofilne lasy bukowo – dębowe. Dominującym drzewostanem jest buk, z niewielką domieszką sosny zwyczajnej, brzozy brodawkowatej, dębu bezszypułkowego, wiązu szypułkowego, grabu zwyczajnego i olszy czarnej. W warstwie krzewów występują: trzmielina zwyczajna, leszczyna oraz objęta ochroną częściową kalina koralowa. Runo tego zbiorowiska jest bogate następujące gatunki roślin: zawilce gajowe, zawilce żółte, gwiazdnice wielkokwiatowe, kokorycze wątle oraz objęte ochroną wawrzynki wilczełyko. Występują także skrzyp olbrzymi, naparstnica zwyczajna (objęta ochroną całkowitą) oraz marzanka wonna. Występuje na siedliskach zasobnych w składniki pokarmowe na żyznych brunatnych glebach.

Znaczną powierzchnię zajmują zbiorowiska łągów olszowych i olszowo – jesionowych, które występują w dolinie rzeki Słupi, Kamiennej i Skatowy, czyli siedliska mokre. Drzewostan tworzy tu głównie olsza czarna z jesionem jako domieszką. W poszyciu charakterystyczne są krzewy w postaci czarnej porzeczki, kaliny i trzmieliny. Runo charakteryzują rośliny typu: wiązówka błotna, pokrzywa pospolita, tejeść zwyczajna i wietlica samcza a także jaskier rozłogowy oraz śledziennica skrętolistna. Tak bujny rozwój runa jest możliwy w wyniku dużej ilości promieni słonecznych, które docierają do powierzchni lasu.

Kolejną formą zbiorowiska leśnego jest olszyna. Lasy tego typu zlokalizowane są na terenach, które są zalane przez wodę praktycznie przez cały rok lub większą jego część. Podstawowym składnikiem drzewostanu olsów jest olsza czarna. W warstwie krzewów można spotkać porzeczkę czarną i kruszynę pospolitą. Obszarze pnączy psiankę słodkogórz. Obszarze chmiel zwyczajny. Runo porastają: śledziennica skrętolistna, niecierpek pospolity, lepieźnik różowy i zawilec żółty.

Powierzchnia lasów na obszarze gminy Dębica Kaszubska ulega powiększeniu w wyniku pozyskiwania przez Lasy Państwowe gruntów o niskiej klasie bonitacyjnej po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych (PGR-ach) od Agencji Nieruchomości Rolnych. Powierzchnia wzrosła w porównaniu do roku 2003, w którym wynosiła 15 020 ha, co stanowiło 50,1 % powierzchni całkowitej gminy do 15 371 ha (51,3 %) w 2008 roku. Powierzchnie zalesiane są głównie przez modrzewia, dęba, buka i sosnę.

Na obszarze gminy znaczną część gruntów stanowią zbiorowiska łąkowe zaliczane do łąk wilgotnych, gdzie występują liczne populacje storczyków (storczyk Fuchsa, plamisty, biały i

szerokolistny), które preferują glebę zasobną w wapń, czyli o odczynie zasadowym. Największe kompleksy tego typu występują w otoczeni dolin rzeki Słupi, Skotawy i Granicznej.

Na powierzchniach torfowisk wysokich i przejściowych zachowały się, gatunki roślin, których występowanie ograniczone jest tylko do tego typu obszarów. Większość nich podlega ochronie częściowej lub ścisłej. Należą do nich między innymi: rosiczka okrągłolistna, modrzewnica zwyczajna, borówka bagienna, żurawina błotna, bagno zwyczajne, przygielka biała, bobrek trójlistkowy.

Ze zbiornikami wodnymi związana jest roślinność wodna – hydrolity. Reprezentują je efemeryczne ugrupowania rzęs, a także występujące w stawach śródleśnych grążel żółty i grzybień biała oraz czerwień błotna. W jeziorach Godzież Mały i Dobrskim występuje roślinność lobeliowe (lobelia jeziorna, poryblin jeziorny i brzeżyca jednokwiatowa).

Ze względu na występowanie bogatej fauny i flory na przeważającym obszarze gminy Dębica Kaszubska powstał w 1981 roku Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”. Flora roślin naczyniowych Parku liczy 748 gatunków, z czego wiele z nich to gatunki chronione, zagrożone i ginące. Spośród wszystkich gatunków 24 jest objęta ochroną całkowitą a 9 ochronie częściowej. Cecha charakterystyczną Parku jest jego lesistość, która wynosi 72,0 %, są to lasy głównie z monokulturą sosny zwyczajnej. W celu zachowania najcenniejszych fragmentów naturalnej przyrody na terenie Parku utworzono cztery rezerваты i ustanowiono 57 pomników przyrody, z czego 32 na terenie gminy.

Na terenie Parku znajduje się ponad 200 gatunków porostów. Reprezentowane są wśród nich wszystkie grupy ekologiczne: porosty martwego drewna (epifity) oraz porosty naskalne (epility) i naziemne, z czego 10 jest objętych ochroną całkowitą a jeden gatunek – płucnica islandzka ochroną częściową. Ochronie całkowitej podlegają: brodaczka, chrobotem dereniowy, chruścik, granicznik płucnik, płucnica i pawężnica. Występowanie porostów świadczy o występowaniu czystego powietrza. Rośliny te są traktowane jako wskaźniki jakości środowiska przyrodniczego.

Spośród grzybów występujących na terenie gminy całkowitą ochroną są objęte szmaciak gałęzisty, sromotnik bezwstydný i solówka jodłowa.

Na obszarze gminy występuje wiele gatunków fauny następujące gatunki kręgowców: gady, płazy, ryby, ptaki i ssaki. Liczne występowanie niektórych gatunków związane jest z dużą lesistością.

Gady reprezentowane są przez cztery gatunki: jaszczurkę zwinkę, jaszczurkę żyworodną, padalca zwyczajnego i żmiję zygzakowatą. Występują na stanowiskach dobrze oświetlonych a dokładniej na polanach i drogach leśnych. Występują bardzo licznie.

Liczne gatunki płazów występują w podmokłych zagłębieniach terenu, oczkach wodnych, rozlewiskach. Zaliczamy do nich: żabę wodną, jeziorową (podlegają częściowej ochronie), moczarną (objęta ochroną całkowitą). Traszka zwyczajna, grzebieniasta, grzebiuszka ziemna oraz ropucha paskówka występują nielicznie z kolei ropuch szara jest stosunkowo pospolita. Na terenie gminy występuje łączne 9 gatunków płazów.

Gatunkami ryb, które są reprezentatywne dla wód płynących a w szczególności dla rzeki Słupi są ryby łososiowate – pstrąg potokowy i teczowy, troć, lipień, węgorz, minóg strumieniowy, szczupak, lin, kleń, jelec, ukleja, koza, ciernik, okoń, głowach białopłetwy i strzebla potokowa. Ochronie podlegają: łosoś, strzebla potokowa i koza.

W zbiornikach wód stojących zlokalizowanych na analizowanym terenie dominują karp, karaś srebrzysty, szczupak, okoń, jazgarz, węgorz, sandacz, ukleja, płoć, leszcz a także lin. Zinwentaryzowano 22 gatunki ryb.

Skorupiakiem, który świadczy o czystości jezior jest rak szlachetny, który występuje w jeziorze Dobrskim i Krzynka.

Na terenie gminy to ostoja gniazdowania gatunków i gromadzenia się 138 gatunków ptaków. Ptaki gniazdują w obrębie jezior, stawów śródpolnych, leśnych oraz w starorzeczach Słupi, gniazdują perkoz dwuczuby, łabędź niemy, krzyżówka, gagoł. Swoje siedliska mają także ptaki zagrożone wyginięciem: bocian czarny, kania rdzawa, błotnik stawowy, derkacz, zimorodek. Dogodne warunki do gniazdowania mają żuraw pospolity, dzierzba gąsiorek, dzięcioł czarny,

skowronek borowy, jaskółka, bocian biały. Na łąkach podmokłych sprzyjające warunki ma bekaszysk. W miejscowości Dobra na śródpolnym oczku wodnym swoje lęgowisko ma liczna kolonia mew i kaczek krzyżówek. Na omawianym terenie dość licznie występują żurawie, ich duże skupienie można zaobserwować podczas dorocznych jesiennych sejmików.

Ssaki reprezentowane są przez 44 gatunki. Swoje ostoje ze względu na duże powierzchnie leśne mają sarny, jelenie, dziki, borsuki, jenoty, lisy, kuny leśne, zające szare, gronostaje, łasice. Z śródleśnymi ciekami i zbiornikami wodnymi związane jest występowanie wydry i bobra.

W ostatnich latach można zaobserwować wzrost liczebności saren, jeleni dzików i lisów.

Rozdział V

Walory przyrodnicze i krajobrazowe

5.1. Formy ochrony przyrody i ochrona gatunkowa roślin i zwierząt

Przyrodnicze obszary chronione zajmują 40,7% powierzchni gminy. Składają się na nią fragment Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, 10 użytków ekologicznych oraz 54 pomników przyrody.

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” został powołany na mocy uchwały Nr X/42/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Słupsku z dnia 8 grudnia 1981 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” oraz obszarów krajobrazu chronionego. Dnia 19 sierpnia 1998 r. zostało wydane rozporządzenie dotyczące dostosowania uchwały Nr X/42/81 w sprawie do wymagań ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody. (Na podstawie art. 3 ust.2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 133 poz.885); w związku z art. 24 ust. 1-6 oraz art.32 i art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 16 października 1991 roku o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 21, póź. 123, z późn. zm.); oraz art. 20 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dn. 22 marca 1990 o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (tekst jednolity Dz.U. z 1998 r. Nr 32, póź. 176); w celu dostosowania uchwały Nr X/42/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Słupsku z dnia 8 grudnia 1981 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” oraz obszarów krajobrazu chronionego (tj. Dz.Urz. Się. Słupskiego z 1994r. Nr 31, poz. 185)

Główne walory przyrodnicze Parku Krajobrazowego:

• zachowane w stanie zbliżonym do naturalnego charakterystyczne cechy rzeźby dolin rzecznych, rynien i wytopisk, pagórów morenowych i innych elementów decydujących o zróżnicowaniu siedliskowym i bioróżnorodności obszaru,

• rozległe kompleksy leśne, w tym znaczący udział przestrzenny zbiorowisk siedlisk hydrogenicznym, związanych z doliną Słupi i jej dopływów, obecnością rynien jeziornych oraz licznych zagłębień wytopiskowych oraz względnie naturalnych charakterystycznych dla regionu ubogich lasów bukowych,

• jeziora lobeliowe z charakterystycznymi dla nich fitocenozy,

• liczne zachowane torfowiska wysokie i przejściowe,

• bogactwo gatunkowe i różnorodność fauny,

• liczne walory kulturowe: charakterystyczne obiekty związane z zabudową hydrotechniczną rzeki (elektrownie wodne), dwory i pałace z zespołami parkowymi i folwarcznymi.

Użytki ekologiczne

Tabela 4: Charakterystyka użytków ekologicznych

Nr działki	Powierzchnia użytku	Nazwa/rok utworzenia	Właściciel	Charakterystyka
101/2	0,50 ha	Torowisko Wieliszewo 3 2008	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	Torowisko wysokie zachowane w bardzo dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzeziną bagienną. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torowisku występuje 7 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
146/1	1.22 ha	Torowisko Wieliszewo 4 2008	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	Torowisko wysokie zachowane w bardzo dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzeziną bagienną. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torowisku występuje 7 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
146/1	0,60 ha	Torowisko Wieliszewo 5 2008	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	Torowisko wysokie zachowane w bardzo dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzeziną bagienną. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torowisku występuje 6 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
187/1	0,37 ha	Torowisko Wieliszewo 6 2008	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	Torowisko wysokie zachowane w bardzo dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzeziną bagienną. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torowisku występuje 6 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
187/1	0,60 ha	Torowisko Wieliszewo 7 2008	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	Torowisko wysokie zachowane w bardzo dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz

				brzezina bagienną. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torfowisku występuje 6 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
286/1	3.45 ha	Torfowisko Wieliszewo 8 2008	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko wysokie zachowane w bardzo dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torfowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzezina bagienną. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torfowisku występuje 6 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
137/1	0,83 ha	Torfowisko Dobra 2008	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko przejściowe zachowane w bardzo dobrym stanie. Na torfowisku w dużych ilościach występuje turzycza bagienna, torfowiec kończysty i welnianka wąskolistna. Na torfowisku występują 3 gatunki roślin będące pod ochroną całkowitą i 1 gatunek roślin pod ochroną częściową.
231/1	0,1 ha	Studnia nietoperzy 2007	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Leśny Dwór	Użytek zlokalizowany jest kępie drzew świerkowo – modrzewiowej w kamiennej studni. Celem jest zapewnienie bezpiecznego zimowania nietoperzy
332/1 d	23,39	Łąki nad Ciekim Gogolewskim 2003	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko niskie – przepływowe torfowisko soligeniczne, roślinność mechowiskowa.
178/b	4,55 ha	Torfowiska Gogolewo 1998	Skarb Państwa, zarządca- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Łupawa	Śródleśne bagno o charakterze torfowiska wysokiego porośnięte brzozą i sosna w 50 %.

Źródło: UG Dębica Kaszubska, opracowanie W. Stenka, M. Cieszyński.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy ustanowiono 54 pomniki przyrody – pojedynczych egzemplarzy okazałych gatunków drzew oraz grup drzew i głąz narzutowy.

Tabela 5: Lokalizacja pomników przyrody

L.p.	Rodzaj pomnika przyrody	Położenie
1	2	3
1.	Dąb szypułkowy	Nadleśnictwo Łupawa, oddz. 341 g, miejscowość Podole Małe
2.	Buk zwyczajny	Nadleśnictwo Łupawa, oddz. 341 g, miejscowość Podole Małe
3.	Grupa drzew: 4 buki	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 236 a, miejscowość Sarniczki
4.	Dąb szypułkowy	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 236 a, miejscowość Skarszów
5.	Lipa drobnolistna 3 sztuki	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 366 i, miejscowość Niemczewo
6.	Dąb szypułkowy	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 1 h, miejscowość miejscowość, Leśny Dwór
7.	Sosna pospolita	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 68 f, miejscowość Łysomice
8.	Buk zwyczajny	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 95 a, miejscowość Łysomice
9.	Sosna pospolita	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 153 f, miejscowość Mielno
10.	Sosna pospolita 2 sztuki	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 166 b, miejscowość Łysomice
11.	Buk zwyczajny	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 208 f, miejscowość Pidwilczyn
12.	Buk zwyczajny	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 236 i, miejscowość Mielno
13.	Cis pospolity	Dębica Kaszubska, ul. Zjednoczenia 49
14.	Lipa drobnolistna	Nadleśnictwo Leśny Dwór, park podworski, miejscowość Krzynia
15.	Lipa drobnolistna	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 95, miejscowość Łysomice
16.	Lipa drobnolistna	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 178 o, miejscowość Mielno
17.	Lipa drobnolistna	Nadleśnictwo Leśny Dwór, miejscowość Mielno przy osadzie p. Tatarskiego
18.	Lipa drobnolistna	Nadleśnictwo Leśny Dwór, park podworski, miejscowość Krzynia
19.	Lipa drobnolistna	Nadleśnictwo Leśny Dwór, park podworski, miejscowość Krzynia
20.	Buk pospolity	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 73 j, miejscowość Mielno
21.	Dąb szypułkowy	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 117 a, miejscowość Łysomice
22.	Lipa drobnolistna 2 sztuki, klon jawor	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 95 l, miejscowość Łysomice
23.	Dąb szypułkowy	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 65 c, miejscowość Zaścianek
24.	Buk pospolity	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 236l, miejscowość Mielno
25.	Buk pospolity	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 236l, miejscowość Mielno
26.	Buk pospolity	Nadleśnictwo Leśny Dwór oddz. 107 f, miejscowość Dębica Kaszubska
27.	Dąb szypułkowy 2 sztuki	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 38 d, Leśnictwo Zaścianek
28.	Lipa drobnolistna 3 sztuki	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 366 f, leśnictwo Gałęźnia
29.	Dąb szypułkowy	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 23 b, miejscowość Leśny Dwór
30.	Brzoza brodawkowa	Nadleśnictwo Leśny Dwór, oddz. 220 l cmentarz w miejscowości Mielno
31.	Buk pospolity	Niemczewo – Goszczyno, oddz. 22/28, obręb Niemczewo – Goszczyno
32.	Dąb szypułkowy	Motarzyno, park podworski, oddz. 4
33.	Dąb szypułkowy	Gałęzów, oddz. 38 a, obręb Gałęzów
34.	Dąb szypułkowy	Jawory, oddz. 456 f
35.	Krzewy jałowca pospolitego	Niepogłędzie, oddz. 42, obręb Niepogłędzie
36.	Buk pospolity	Kotowo, oddz. 142, obręb Kotowo
37.	Lipa drobnolistna	Motarzyno, działka nr 306/1, obręb Motarzyno
38.	Żywotnik zachodni 5 sztuk	Niepogłędzie, działka 167/11
39.	Topola biała 4 sztuki	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
40.	Jodła pospolita – skupisko drzew	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
41.	Jesion wyniosły	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
42.	Jesion wyniosły – skupisko drzew	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
43.	Daglezja zielona – 4 sztuki	Cmentarz podworski, działka nr 178, obręb Niepogłędzie
44.	Lipa szerokolistna – aleja drzew	Droga Budowo – Niepogłędzie, działka nr 155/1, obręb Niepogłędzie
45.	Lipa szerokolistna	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
46.	Lipa drobnolistna	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
47.	Lipa drobnolistna	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
48.	Lipa drobnolistna	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
49.	Klon pospolity	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
50.	Dąb szypułkowy	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
51.	Dąb szypułkowy	Niepogłędzie, park podworski, działka nr 167/1
52.	Dąb szypułkowy	Jawory, działka nr 509/1, działka 509 d, obręb Budowo
53.	Dąb szypułkowy	Maleniec, działka nr 487, działka 487 c, obręb Jawory
54.	Głąz narzutowy „smocze jajo”	Dz. 385 obręb ewid. Niemczewo - Goszczyno

Źródło: UG Dębica Kaszubska, opracowanie W. Stenka, M. Cieszyński.

Obszary Natura 2000:

Sieć Natura 2000, to znaczne obszary Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” m.in. Specjalny Obszar Ochrony (PLH220009) na podstawie Dyrektywy Siedliskowej oraz Obszar Specjalnej Ochrony (PLB220003) na podstawie Dyrektywy Ptasiej.

Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe to:

ZPK 6 (część na obszarze gminy) - odcinek doliny Słupi od połączenia kanału elektrowni Krzynia z korytem Słupi do północnej granicy Parku, wraz z odcinkiem doliny Kamiennej od mostu na trasie Dębica Kaszubska - Podwilczyn do jej ujścia do Słupi;

ZPK 2 (część na obszarze gminy) - odcinek doliny Słupi od miejscowości Młynki do Jeziora Głębokiego: ochrona interesującej rzeźby terenu, walorów krajobrazowych, faunistycznych i kulturowych fragmentu doliny Słupi (górnego w PKDS); stanowiska i miejsca rozrodu lipienia, głowacza białopłetwego, pstrąga potokowego oraz strzebli potokowej; tereny łęgowe specyficznej dla rzek Pomorza awifauny: żurawia, zimorodka, pliszki górskiej, samotnika, nurogęsi, a na obrzeżach doliny - orzechówki; rejon stałego bytowania wydry.

ZPK-4 (tylko niewielki fragment w granicach gminy) - odcinek doliny Słupi (Stara Słupia) od ujścia Bytowy do Słupi do Gałąźni Małej -ochrona interesującej rzeźby terenu, walorów krajobrazowych, faunistycznych i kulturowych fragmentu doliny Słupi (górnego w PKDS); stanowiska i miejsca rozrodu lipienia, głowacza białopłetwego, pstrąga potokowego oraz strzebli potokowej; tereny łęgowe specyficznej dla rzek Pomorza awifauny: żurawia, zimorodka, pliszki górskiej, samotnika, nurogęsi, a na obrzeżach doliny - orzechówki; rejon stałego bytowania wydry, fragment najcenniejszego w Parku mikroregionu osadniczego archeologicznego środowiska kulturowego złożonego z przeszło 90 stanowisk o dużych różniących się funkcjonalnie strefach:

• północnej - pastersko-hodowlanej z siecią 34 obozowisk i osad sezonowych

• południowej - rolniczej z osadniczym centrum wspólnoty terytorialnej, z grodem kultury łżyckiej, dużymi osadami i cmentarzyskami oraz osadami wczesnośredniowiecznymi o własnej formie krajobrazowej.

ZPK-10 Budówko-Budowo-Jawory; ochrona walorów krajobrazowych i kulturowych; Budowo - Budówko - dwa grodziska wczesnośredniowieczne (VIII/IX wiek) z osadami przygródowymi i cmentarzyskami kurhanowymi kultury łżyckiej. Założenie parkowe i zabytkowy kościół z 1350 r., zabytki techniki - kolejowa wieża ciśnień, Jawory - zabytkowy dwór z założeniem parkowym i grodzisko wczesnośredniowieczne z VIII/IX w. z dwoma osadami o własnej formie krajobrazowej oraz dwa cmentarzyska kurhanowe kultury łżyckiej.

Stanowisko dokumentacyjne

SD 3 - fragment równi zalewowej Słupi poniżej Krzyni wraz z zagłębieniem wytopiskowym. Celem ochrony jest zachowanie późnoglacialnych osadów limnicznych pod ok. 13 m warstwą osadów fluwialnych.

Rezerваты przyrody

„Trzy jeziora dystroficzne” - proponowany w celu ochrony fitocenozy wysokotorfowiskowych oraz związanych z nimi stanowisk ginających gatunków flory i fauny.

„Jeziora Godzieskie” - w granicach gminy znajduje się tylko część proponowanego rezerwatu: jezioro Godzież Mały. Celem ochrony są fitocenozy wysokotorfowiskowe oraz wodne, w tym elementy jeziora lobeliowego.

Ochrona gatunkowa zwierząt

Na terenie gminy występuje ok. 39 gatunków ssaków, z których 14 podlega ścisłej ochronie gatunkowej, ok. 140 gatunków ptaków, w tym ok. 130 objętych ochroną ścisłą, 9 gatunków płazów - wszystkie objęte ochroną ścisłą, 4 gatunki gadów - wszystkie objęte ochroną ścisłą 26 gatunków ryb, w tym 6 gatunków najbardziej zagrożonych wyginięciem (min. lipień, miętus, minóg rzeczny) oraz 2 gatunki raków.

Gatunki objęte ochroną ścisłą:

• ryby: strzebla potokowa, głowacz białopłetwy, koza, minóg strumieniowy, różanka (zagrożone), płazy: traszka zwyczajna i grzebieniasta, ropucha szara, żaby: moczarkowa, wodna, śmieszka i jeziorkowa,

• gady: jaszczurka zwinka i żyworodna, padalec zwyczajny, żmija zygzakowata,

• ssaki: wiewiórka, kret (poza ogrodami), ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, nietoperze, je ż,

wydra (poza stawami), bóbr, borsuk, obie kuny, łasica,
Ü ptaki gniazdujące i prawdopodobnie lęgowe w tym:
zagrożone globalnie lub w skali Europy: m.in. żuraw, bocian czarny, bocian biały, kania rdzawa, błotniak stawowy, derkacz, żuraw, puchacz, zimorodek),
zmniejszające liczebność w Europie: m.in. pustułka, kuropatwa, przepiórka, dzięcioł zielony),
zagrożone w kraju: m.in. łabędź niemy, jastrząb, pliszka górską, kruk, orzechówka,
nieliczne na Pomorzu: m.in. perkoz dwuczuby, myszółw, kukułka, puszczyk, strumieniówka, bekas kszysk, sowa uszata,
aktualnie niezagrożone: m.in. dzięcioł duży, skowronek polny, oknówka, jerzyk, świergotek łąkowy, świergotek drzewny, pliszka siwa, rudzik, słowik szary, kopciuszek, pleszka, kwiczoł, kos, drożdź śpiewak, paszkot, piegża, pierwiosnek, piecuszek, mysikrólik, muchołówka szara, muchołówka żałobna, sikora uboga, modraszka, bogatka, czubatka, wilga, sójka, szpak, wróbel, zięba, grubodziób, trznadel, potrzos.

ochrona gatunkowa roślin

Pośród 748 gatunków roślin naczyniowych stwierdzonych w granicach Parku, na terenie gminy występuje przeważająca większość z nich - ok. 700.

We florze naczyniowej gminy występuje ok. 30 gatunków chronionych w Polsce, z czego 20 podlega ochronie ścisłej i 10 ochronie częściowej.

Do gatunków chronionych ściśle należą min.: storczyki - kukułka plamista, kukułka szerokolistna, kruszysk szerokolistny, tajeża jednostronna, rosiczka okrągłolistna i długolistna, widłaki: jałowcowaty i goździsty, grążel żółty, grzybień biały, paprotka zwyczajna, wawrzynik wilczełyko, bluszcz pospolity, (naturalne stanowiska), lobelia jeziorna, poryblin jeziorny.

Ochrona ścisła obejmuje także licznych na terenie gminy przedstawicieli grup flory zarodnikowej, np. wszystkie gatunki mchów torfowców, wszystkie gatunki porostów oraz wszystkie gatunki grzybów poza gatunkami wielkoowocnikowymi (zbierane).

Do gatunków flory naczyniowej objętych ochroną częściową należą: konwalia majowa, kruszyna pospolita, kocanki piaskowe, marzanka wonna, bagno zwyczajne, wilżyna ciernista, kalina koralowa, porzeczka czarna, bobrek trójlistkowy, goździk kropkowany, przyłuszczka pospolita. Zarodnikowe:

flora mszaków - wszystkie pozostałe gatunki mchów, flora porostów - 3 gatunki,

grzyby - wszystkie gatunki grzybów wielkoowocnikowych.

ochrona siedlisk

Oprócz ochrony gatunkowej, rozporządzeniem Ministra Środowiska wprowadzono ochronę siedlisk - siedliska przyrodnicze podlegające ochronie na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 roku (Dz. U. Nr 92, poz. 1029).

Na terenie gminy można wyróżnić znaczną liczbę siedlisk przyrodniczych wraz z zachowanymi fragmentami płatów roślinności reprezentującymi charakterystyczne dla tych siedlisk grupy syntaksonomiczne, do których należą:

Ü starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne

Ü jeziora lobeliowe

Ü mokre łąki użytkowane ekstensywnie

Ü torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą

Ü szuwary wielkoturzycowe,

Ü kwaśna buczyna niżowa

Ü grąd subatlantycki

Ü acidofilne dąbrowy

Ü łęg olszowo-jesionowy

Ü olsy i łozowiska

5.2. Zieleni urządzona i chronione walory krajobrazu kulturowego

W gminie Dębica Kaszubska zachowały się przykłady zabytkowej zieleni urządzonej, są to m.in. park w Krzywaniu, zachowana jest również część parku w bezpośrednim sąsiedztwie pałacu w Niepogłędziu (obecnie szkoła), jednak pod względem wielkości i kompozycji założenia, wartość obiektu jest znacznie mniejsza. Zabytkowe parki istnieją także w Kotowie, Krzyni, Łabiszewie, Motarzynie i Starnicach oraz Borzęcinie, Budowie, Jaworach, Motarzynie i Podolu Małym. Są to XVIII i XIX-wieczne parki krajobrazowe, będące częścią lub pozostałością zespołów pałacowo - parkowych. Praktycznie wszystkie są zdewastowane i od lat pozbawione pielęgnacji.

W niewielkim stopniu zachowały się 20 zinwentaryzowane cmentarze poewangelickie, figurujące w rejestrze zabytków i ewidencji konserwatorskiej. Pozostał po nich przeważnie zabytkowy drzewostan, czasem układ kompozycji i nieliczne grobowce i nagrobki (UG Dębica Kaszubska).

Bardzo charakterystycznym i dobrze zachowanym elementem w krajobrazie gminy są natomiast obsadzone alejami i szpalerami drzew liściastych drogi wiejskie i aleje prowadzące do majątków ziemskich. W nasadzeniach przeważają klony, jawory, lipy i jesiony, można też spotkać fragmenty alej jaworowych, dębowych, bukowych czy wierzbowych. Z uwagi na obecnie niewielki ruch na przeważającej części tych dróg (nawierzchnie brukowane i gruntowe), nasadzenia zachowane są w większości dobrze.

Krajobraz gminy kształtuje także budownictwo historyczne. Większość spośród miejscowości należała do majątków ziemskich, gdzie w parku stał dwór właściciela a oprócz zabudowy gospodarczej na folwarku istniały również zagrody chłopskie - w znacznej części w formie skromnych zabudowań kolonijnych. Stąd też najliczniej reprezentowana jest XIX - wieczna zabudowa skupiona w kompleksach dworsko - folwarcznych, reprezentowana przez pałace, dwory, budynki gospodarcze i zagrodowe.

Dwory - zachowały się w różnym stopniu. Są to budowle klasycystyczne i późnoklasycystyczne oraz eklektyczne, w większości z XIX i XX w. Pałace w Kotowie, Krzywaniu, Motarzynie i Starnicach wpisano do rejestru zabytków; natomiast w Borzęcinie, Jaworach, Niepogłędziu i Skarszewie Górnym figurują w rejestrze.

Zachowało się też kilka o znacznej wartości założen folwarcznych z 2-giej połowy XIX i 1-szej połowy XX wieku - w Motarzynie, Niepogłędziu, Gałęzowie, Borzęcinie, Starnicach i Skarszewie Górnym, a także fragmenty i pojedyncze budynki w Budowie, Jaworach, Łabiszewie, Kotowie, Krzywaniu i Niemczewie. Część z nich jest nadal użytkowana.

Wielką wartość dla krajobrazu gminy mają też pozostałości historycznej architektury przemysłowej i obiekty publiczne. Największą o skali europejskiej wartość, stanowi kompleks budowli energetycznych z początku XX wieku - elektrownie w Strzegominie, Krzyni i Skarszewie Dolnym, budowle piętrzące wody rzeki Słupi i prowadzące je sztucznymi kanałami doprowadzalników - wały, zapory i tzw. zamki wodne. Od elektrowni prowadzą linie energetyczne na słupach żelbetowych, często również z początku wieku. Całość przedsięwzięcia zmieniła okoliczny krajobraz, jednak znakomicie się weń wpisując. W większości wsiach stoją też stacje transformatorowe z okresu pierwszej elektryfikacji - a więc początków XX wieku - niejednokrotnie o interesującej architekturze przemysłowej.

Na uwagę zasługują również stacje kolei żelaznej, stanowiące jedyną pozostałość po zlikwidowanej linii kolejowej - w Budowie i Dębicy Kaszubskiej z charakterystycznymi wieżami wodnymi) i Motarzynie. W Dębicy zachował się też duży zespół kolejowych budynków mieszkalnych. W Jamrzynie funkcjonuje piętrzący wody młyn, w Dębicy Kaszubskiej imponujące budynki dawnej papierni, przebudowanej na zakład garbarski. Krajobraz uzupełniają charakterystyczne budynki wiejskich szkół i świetlic wiejskich z początku XX wieku.

Wartościowym elementem krajobrazu gminy są też nieliczne zabytkowe kościoły otoczone starodrzewem: w Budowie (XIV w. murowany, wzniesiony na wzgórzu), Dębicy Kaszubskiej (szachulcowy, XVI-XVIII - XX w) i Dobieszewie (XVII - XIX w. szachulcowy).

Rozdział VI

Stan i tendencje przeobrażeń środowiska przyrodniczego gminy

6.1. Przekształcenia rzeźby terenu

Przekształcenia rzeźby terenu związane są zazwyczaj z pozyskiwaniem kopalin, składowaniem odpadów, regulacją stosunków wodnych (kanały, rowy, wały przeciwpowodziowe), użytkowaniem rekreacyjnym, realizacją dużych liniowych elementów infrastruktury technicznej (drogi), robotami niwelacyjnymi typowymi dla terenów zabudowy osiedlowej.

Najbardziej widoczne przeobrażenia rzeźby na obszarze gminy Dębica Kaszubska związane są z hydroenergetycznym wykorzystaniem rzek. Na początku XX wieku dolinę Słupi w Krzyni przegrodzono zaporą ziemną o długości 220m, szerokości korony - 4m, szerokości u podstawy 49,5m oraz wysokości 8,3 m. Do elektrowni wodnej pracującej na spadzie 7,0 m prowadzi kanał roboczy o długości 150 m. Pierwotnym korytem Słupi płynie niewiele wody. Druga zaporę ziemną zrealizowaną w Konradowie ma długość 460 m, szerokość korony - 4m, szerokość podstawy - 64m, a wysokość 12,3 m. Elektrownia wodna Strzegomino pracuje na spadzie 12,3 m i zasilana jest kanałem roboczym -budowlą inżynierską o długości 960 m. Zabudowa hydrotechniczna doliny spowodowała skrócenie głównego biegu rzeki i zwiększenie jej spadku. Likwidacja zakoli sprzyjała powstawaniu starorzeczy. Kanał roboczy dla uzyskania większego spadku wody wybudowano również w sąsiedztwie koryta Skotawy, na której pracuje elektrownia wodna Skarszów.

Zmiany rzeźby wywołane eksploatacją kopalin są na terenie gminy niewielkie. Większe nieczynne wyrobiska piasku znajdują się w Podolu Małym i Budowie, mniejsze w Łabiszewie i Dębicy Kaszubskiej. Częściowo podlegają one samoistnym zadrzewieniom, wymagają jednak przeprowadzenia rekultywacji, bowiem stanowią najczęściej miejsca porzucania odpadów stałych.

Degradacja powierzchniowej warstwy gleb sprzyjająca uaktywnieniu procesów erozyjnych wiąże się z intensywną turystyką. Jej skutki w postaci rozjeżdżonych dróg gruntowych, „dzikich” ścieżek i są widoczne wokół północnej części zbiornika w Krzyni (brak urządzonych parkingów samochodowych), wokół jeziora Dobra, w sąsiedztwie jeziora w Gałęzowie.

6.2. Jakość powietrza atmosferycznego

W latach 2000-2006 WIOŚ – Delegatura w Słupsku prowadził monitoring dwutlenku azotu i dodatkowo w latach 2001 -2002 dwutlenku siarki, metodą pasywną prowadzone z częstotliwością raz w miesiącu w ciągu całego roku. Według tej metody średnioroczne stężenie z wieloletnia dwutlenku azotu w miejscowości Dębica Kaszubska wynosiło $6,3 \text{ ug/m}^3$ (dopuszczalne $\text{Da} = 40 \text{ ug/m}^3$), dwutlenku siarki $1,3 \text{ ug/m}^3$ (dopuszczalne $\text{Da} = 40 \text{ ug/m}^3$). Od 2006 roku są prowadzone badania stężenia benzenu. W opinii WIOŚ-u stan jakości powietrza ulegał w ostatnich latach zdecydowanej poprawie. Jedynie zanieczyszczenia związane bezpośrednio, z komunikacją samochodową w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych pozostają na nie zmienionym poziomie lub wzrastają. Dotyczy to zwłaszcza dwutlenku azotu i ozonu, przy ograniczeniu związków ołowiu.

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska nie ma dużych źródeł zanieczyszczenia atmosfery. Zanieczyszczenia pyłowe i gazowe w niewielkiej ilości mogą emitować do powietrza: lokalne kotłownie, piekarnia, zakłady przetwórstwa drewna oraz warsztaty rzemieślnicze. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego jest jednak - tak jak na całym obszarze powiatu słupskiego -spalanie węgla i paliw niskiej wartości kalorycznej w gospodarstwach domowych.

Tabela 6: Badania dotyczące jakości powietrza atmosferycznego

Miesiąc Rok	Stężenie NO ₂ µg/m ³						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Styczeń	8,0	8,0	-	-	3,0	9,4	12,9
Luty	9,0	10,0	-	-	-	5,5	7,3
Marzec	6,0	10,0	-	-	5,0	6,1	8,5
Kwiecień	6,0	7,0	5,0	-	7,0	6,3	9,2
Maj	5,0	7,0	3,0	-	5,0	6,5	7,2
Czerwiec	3,0	6,0	3,0	2,0	4,0	4,6	4,6
Lipiec	4,0	5,0	4,0	2,5	5,0	4,7	3,4
Sierpień	3,0	7,0	5,0	2,1	6,0	6,2	5,4
Wrzesień	6,0	10,0	2,0	2,3	7,0	7,9	5,8
Październik	8,0	12,0	4,0	2,8	10,0	9,0	8,0
Listopad	7,0	14,0	10,0	3,9	8,0	6,0	9,1
Grudzień	7,0	17,0	9,0	5,0	10,0	9,0	10,7
Stężenie średnioroczne	6,0	9,4	5,0	2,9	6,4	6,8	7,7

Miesiąc Rok	Stężenie SO ₂ µg/m ³	
	2001	2002
Styczeń	-	-
Luty	-	-
Marzec	2,0	-
Kwiecień	1,0	1,0
Maj	1,0	1,0
Czerwiec	1,0	0,0
Lipiec	1,0	1,0
Sierpień	2,0	0,0
Wrzesień	1,0	0,0
Październik	2,0	0,0
Listopad	4,0	2,0
Grudzień	4,0	2,0
Stężenie średnioroczne	1,9	0,8

Miesiąc Rok	Stężenie benzenu µg/m ³											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VII	IX	X	XI	XII
2006	4,5	3,9	4,2	3,2	2,0	1,4	0,8	1,6	1,5	1,7	2,0	2,3

Źródło: Opracowanie M. Cieszyński na podstawie badań WIOŚ Gdańsk, Delegatura w Słupsku.

6.3. Emisja hałasu

Specyficznym rodzajem zanieczyszczenia atmosfery jest hałas. Zjawisko to spowodowane jest różnymi źródłami, a charakter dźwięku jest czysto fizyczny. Źródła hałasu emitują do środowiska energię akustyczną. Hałas to dźwięki o częstotliwościach od 16 do 16000 Hz. Podzielić można na przemysłowy, drogowy, komunalny (w miejscach publicznych, w pomieszczeniach mieszkalnych) (Hafnem M.,1993)

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska źródłami hałasu są głównie:

- środki transportu i komunikacji drogowej, poruszające się po drodze wojewódzkiej nr 210 Słupsk - Bytów oraz ciągniki rolnicze i ciężkie samochody ciężarowe,
- zakłady produkcyjne i rzemieślnicze.

Spośród wymienionych źródeł najbardziej uciążliwy jest hałas komunikacyjny. Według badań prowadzonych przez Państwowy Instytut Higieny, negatywne subiektywne wrażenia odbiorców powoduje już średnia (powyżej 52 dB) uciążliwość hałasu komunikacyjnego. Dla terenów zabudowy zagrodowej i (jednorodzinnej) - a więc wiejskich ośrodków osadniczych, dopuszczalny poziom hałasu nie powinien przekraczać w porze dziennej 60 dB (55 dB), a w porze nocnej 50 dB (45 dB). Wartości progowe poziomów hałasu, którego źródłem jest ruch pojazdów poruszających się po drogach, których przekroczenie powoduje zaliczenie obszaru do kategorii zagrożonego hałasem, wynoszą dla terenów mieszkaniowych 75 dB w porze dziennej i 67 dB w porze nocnej (Mazur E.,1998)

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska nie są prowadzone badania hałasu drogowego. Jednak natężenie ruchu na drodze wojewódzkiej wzrasta systematycznie.

6.4. Źródła wibracji i promieniowania elektromagnetycznego

Źródłem promieniowania elektromagnetycznego są liczne stacje bazowe telefonii komórkowej wzniesione w granicach gminy (Dębica Kaszubska, Dobieszewko, Troszki, Budowo, Motarzyno i Starnice). Przez obszar gminy przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna o napięciu 110 Kv. Przy obecnym stanie wiedzy i badań w tym zakresie, określenie wpływu fal elektromagnetycznych na środowisko przyrodnicze i zdrowie człowieka na danym obszarze jest niemożliwe. Brak stałego monitoringu w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego uniemożliwia ocenę stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wokół obiektów i urządzeń będących jego źródłem.

Według mapy zanieczyszczenia Polski hałasem i wibracjami autorstwa Z. Engel i J. Sadowskiego rozpatrywany obszar gminy znajduje w przedziale „mały duży” stopień zanieczyszczenia.

6.5. Stan wód powierzchniowych i wód podziemnych

Stan czystości wód powierzchniowych w zlewni Słupi, w której zasięgu znajduje się prawie cały obszar gminy Dębica Kaszubska badany był przez WIOŚ - Delegatura w Słupsku w ramach monitoringu regionalnego w 2003 roku. Jako dobry oceniono stan czystości wód Słupi badany w przekrojach kontrolnych Jawory, Leśny Dwór i Skarszów Dolny. Wody spełniały normy klasy II zarówno pod względem sanitarnym jak i fizykochemicznym. Nieco gorsza jakość wód charakteryzowała największy dopływ Słupi - Skotawę. Wprawdzie zawartość związków biogennych - azotu i fosforu spełniała normy klasy II, lecz pod względem bakteriologicznym wody Skotawy były znacznie zanieczyszczone i zakwalifikowane w przekroju kontrolnym Starniczki i Skarszów Dolny jako NON. Według WIOŚ- u podstawowymi źródłami zanieczyszczenia Skotawy są ścieki z oczyszczalni ścieków, wody pochodzące z ośrodków hodowli ryb (część z nich zlokalizowana jest górnym biegu rzeki poza granicami gminy), zanieczyszczone wody dopływów z terenu gminy: Granicznej i Warblewskiej Strugi, a także zanieczyszczenia przedostające się do rzeki drobniejszymi ciekami i rowami melioracyjnymi z Kotowa, Starnic, Żarkowa.

Najbardziej zanieczyszczone były rzeki o małym przepływie. Graniczna, prowadziła w przekroju Żarkowo wody w III klasie czystości zarówno pod względem sanitarnym jak i fizykochemicznym. Jest ona odbiornikiem ścieków z oczyszczalni w Borzęcinie oraz zanieczyszczeń

spluwających rowami z Łabiszewa i Podola. Wody Warblewskiej Strugi w ujściowym odcinku w Dębnicy Kaszubskiej były czyste pod względem parametrów fizykochemicznych - II klasa, lecz pozaklasowe pod względem sanitarnym. Są one m. in. odbiornikiem wód deszczowych z Dębicy Kaszubskiej oraz ścieków położonego w jej górnym biegu Warblewa.

W roku 2007 badania prowadzone były jedynie w punkcie kontrolnym Skarszów Dolny. Jakość wód rzeki Skotawa spełniała kryteria IV klasowe, o czym przesądziło zanieczyszczenie mikrobiologiczne, zabarwienie oraz obecność azotu Kjeldahla.

W ostatnim dziesięcioleciu nie badano czystości wód jeziornych w gm. Dębica Kaszubska. Jedyne badania przeprowadzone w jeziorze Konitowskim w 1984 r. wykazały wówczas silne zanieczyszczenie - wody zakwalifikowano do III klasy. Oceniono również, że zbiornik charakteryzuje się dużą podatnością na degradację.

Przedostawały się do niego zanieczyszczenia spływające z Niepogłędzia. Stan czystości wód jeziora Głębokiego jest prawdopodobnie dobry - przepływają przez nie dość czyste wody rzeki Słupi. Natomiast wiele niewielkich oczek wodnych i zbiorników retencyjnych położonych w obrębie miejscowości wskazuje na znaczne zanieczyszczenie - spływają do nich rynsztokami ścieki z niektórych obiektów hodowlanych i gospodarstw (np. w Kotowie, Motarzynie).

Wody podziemne w obszarze gminy są typowe dla płytkich systemów wodonośnych obszarów rejonów pojezierzy Polski północnej. Głównie są to wody wodorowęglanowo - wapniowe. Generalnie zakwalifikowane zostały do klasy Ib - wysokiej jakości. Charakteryzują się one z reguły podwyższoną zawartością żelaza i manganu. Najwyższe wartości żelaza zanotowano w dolinie Słupi, rejonie planowanego ujęcia infiltracyjnego dla m. Słupska, gdzie dochodziły do 31,5 mgFe/dm³. W pozostałych punktach zawartość żelaza mieściła się w przedziale od ilości śladowych do 1,0 mgFe/dm³. Zawartość manganu mieści się z reguły w przedziale 0 - 0,2 mgMn/dm³. Najwyższą jego wartość zanotowano w rejonie planowanego ujęcia infiltracyjnego 0,5 mg/dm³.

Wody piętra czwartorzędowego to wody klarowne, o barwie mieszczącej się w przedziale od 0-20 mg Pt/dm³. Odczyn wód jest obojętny lub lekko zasadowy wahający się od 6,5-8,7, twardość zawiera się przeważnie pomiędzy 2,9 a 6,3 mval/dm³, a więc są to wody miękkie (okolice Dębicy Kaszubskiej) do średnio twardych. Przewodność właściwa wód waha się w granicach od 189 uS/cm

w Dębicy Kaszubskiej do 826 uS/cm w rejonie Gałęzowa. Najwyższe wartości notowane są w pasie między miejscowościami Krzywań - Gogolewo - Gałęzów.

Zawartość siarczanów w wodach piętra czwartorzędowego jest niska i zawiera się w przedziale od 0,2 mg/dm³ do 120 mg/dm³.

Na ujęciu wody w Gałęzowie wyniki badań wskazują bardzo wysokie zawartości amoniaku dochodzące do 28,8 mg/dm³. Świadczy to o bardzo silnym antropogenicznym zanieczyszczeniu wód badanego rejonu, a także o tym, że źródło tego skażenia znajduje się stosunkowo blisko punktów poboru prób wody. Dyskwalifikuje to wody występujące na wyżej wymienionym obszarze do użytku na cele pitne. W Gałęzowie odnotowano ponadto bardzo wysokie stężenia azotanów (96,85 mg/dm³) nie mieszczące się w normach dla wód pitnych. Wody w kilku punktach wykazują duże zawartości azotanów w przedziale 3-50 mg/dm³, głównie w centralnej części gminy.

Zawartość jonów chlorkowych w wodach na obszarze gminy jest niewielka i zamyka się w przedziale od 0,09 mg/dm³ do 50 mg/dm³. Ujmowane w rejonie Dębicy Kaszubskiej wody podziemne są zanieczyszczone metalami ciężkimi. Ilość ołowiu przekraczała dopuszczalne ilości dla wód pitnych (0,15 mg/dm³) i nie mieściła się w żadnej klasie czystości.

Informacje o sieci wodociągowej gminy

-długość sieci wodociągowej wynosi 80,5 km (stan na kwiecień 2008 r.)

-96% mieszkańców gminy jest zaopatrywanych w wodę ze zbiorowych urządzeń wodociągowych

-funkcjonujące na terenie gminy systemy wodociągowe to:

- Ű wodociąg grupowy Łabiszewo - Boguszyce z ujęciem wody w Łabiszewie,
- Ű wodociąg grupowy Borzęcino - Borzęcinko - Brzezinię z ujęciem wody w Borzęcinie,
- Ű wodociąg grupowy Podwilczyn - Mielno z ujęciem wody w Podwilczynie,
- Ű wodociąg grupowy Dębica Kaszubska - Skarszów Górny - Dudzice z ujęciem wody w Dębicy Kaszubskiej,
- Ű wodociąg grupowy Dobieszewo - Dobieszewko z ujęciem wody w Dobieszewie,
- Ű wodociąg grupowy Motarzyno-Jamrzyno-Ochodza - Kotowo z ujęciem wody w Jarzynie
- Ű wodociągi wiejskie we wsiach Krzynia, Jawory, Leśnia, Niepogłędzie, Gałęzów, Dobra Dobrzec, Maleniec, Gogolewo, Podole Małe, Krzywań, Spole Skarszów Dolny, Łysomice.

Tabela 7: Pobór wody z głównych ujęć położonych na terenie gminy

L.p.	Lokalizacja ujęcia	Wiek utworów	Wydajność ujęcia [m ³ /h]	Średnio dobowe zużycie wody [m ³ /d]	Pobór wody – 2008 rok [m ³ /rok]
1	2	3	4	5	6
1	Borzecino	Q	64,0	142,21	51908
2	Budowo	Q	72,0	68,62	25049
3	Dobieszewo	Tr	70,0	87,05	31775
4	Dobra	Q	15,0	7,95	2905
5	Dobrzec	Q	b.d.	2,40	875
6	Dębica Kaszubska	Q	160,0	659,94	240880
7	Gogolewo	Q	40,0	74,34	27135
8	Jawory	Q	28,0	18,46	6738
9	Jamrzyno	Q	86,0	122,16	44589
10	Leśnia	Q	21,0	1,78	650
11	Łabiszewo	Q	33,0	21,13	7713
12	Łysomice	Q	10,20	5,94	2167
13	Maleniec	Q	18,0	1,23	448
14	Podwilczyn	Tr	47,0	20,53	7494
15	Podole Małe	Q	b.d.	34,21	12486
16	Starnice	Q	21,5	42,70	15582
17	Skarszów Dolny	Q	16,0	7,42	2709
18	Spole	Q	12,0	1,00	365
19	Troszki	Q	b.d.	3,25	1187
20	Krzynia	Q	13,0	8,90	3250
21	Krzywań	Q	37,0	29,69	10838
22	Niemczewo	Q	30,0	140,11	51141

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej w Dębicy Kaszubskiej

Aktualne zużycie wody w poszczególnych systemach wodociagowych nie przekracza ustalonych zasobów eksploatacyjnych dla poszczególnych ujęć wody. Stąd wniosek, że pobór wody na terenie gminy nie powoduje zachwiania równowagi zasobów wód podziemnych.

Czynnikiem, który ograniczał będzie w przeszłości wykorzystanie wód czwartorzędowych w rejonie Dębicy Kaszubskiej (dolinie Słupi) jest ich zasolenie. Na terenie gminy istnieje niebezpieczeństwo; przenikania słonych wód piętra kredowego do warstw wyżej leżących (zjawisko ascencji), stąd też koncentracja poboru na tym terenie może zagrozić jakości wód ze względu na możliwość zasolenia. Swoją rolę w zanieczyszczeniu mogą mieć zrzuty nieoczyszczonych ścieków do gruntu przez nieszczelne zbiorniki bezodpływowe (szamba).

Odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych do wód powierzchniowych, gruntowych i gleby

Ścieki komunalne gromadzone są do zbiorników bezodpływowych na terenie wsi Jawory Gałęzów, Krzynia, Maleniec, Gogolewko, Dobra, Dobrzec, Podole Małe, Starnice, Dobieszewko, Niepogłędzie. W obszarze gminy nie prowadzono badań stanu technicznego zbiorników bezodpływowych. Nieskanalizowane wsie to potencjalne tereny wprowadzenia ścieków do ziemi przez nieszczelne szamba.

Kanalizacja gminy i oczyszczalnia ścieków

-długość sieci kanalizacyjnej w gminie wynosi 44,7 km (stan na kwiecień 2008 r.).

-odsetek mieszkańców gminy, z domów których ścieki kierowane są poprzez kanalizację sanitarną do oczyszczalni ścieków wynosi 52,0%.

-miejscowości w gminie, które są skanalizowane: Budowo, Borzęcino, Dębica Kaszubska, Dobieszewko, Gogolewo, Łabiszewo, Niepogłędzie, Skarszów Górny, Krzywań, Grabin.

-funkcjonujące na terenie gminy systemy kanalizacyjne:

- grupowy system kanalizacji sanitarnej obsługujący wsie Dębica Kaszubska - Skarszów Górny – Krzywań - Grabin z oczyszczalnią ścieków w Dębicy Kaszubskiej,
- grupowy system kanalizacji sanitarnej obsługujący wsie Borzęcino - Łabiszewo z oczyszczalnią ścieków w Borzęcinie,
- wiejski system kanalizacji sanitarnej obsługujący wieś Gogolewo,
- wiejski system kanalizacji sanitarnej obsługujący wieś Budowo,
- lokalny system kanalizacji sanitarnej w Niepogłędziu.

Tabela 8: Oczyszczalnie ścieków w gminie

Lp.	Lokalizacja oczyszczalni	Obsługiwany rejon	Typ oczyszczalni	Przepustowość [m ³ /d]	Szacunkowa liczba ludności korzystająca z oczyszczalni	Odbiornik ścieków oczyszczonych	Parametry ścieków oczyszczonych <u>Badania - lipiec 2008</u>
1	Dębica Kaszubska	Dębica Kaszubska, Skarszów Dolny, Grabin, Krzywań	MB „BIOXYB LOK”	1550,0	4098	rzeka Skotawa	BZT ₅ 6,92 mg O ₂ /l CHZT 32,0 mg O ₂ /l zawiesina ogólna 4,3 mg/l azot ogólny 4,01 mg N/l fosfor ogólny 0,146 mg/l
2	Borzęcino	Borzęcino, Łabiszewo,	MB rów cyrkulacyjny	60,0	666	rzeka Graniczna	BZT ₅ 29,5 mg O ₂ /l CHZT 56,0 mg O ₂ /l zawiesina ogólna 33,0 mg/l
3	Gogolewo	Gogolewo	MB ELJOT - 50	50,0	434	ciek Gogolewski	BZT ₅ 255,0 mg O ₂ /l CHZT 320,0 mg O ₂ /l zawiesina ogólna 141,0 mg/l
4	Budowo	część wsi Budowo	MB rów cyrkulacyjny	135,0	360	rów melioracyjny dopływ rz. Skotawa	BZT ₅ 64,4 mg O ₂ /l CHZT 126,0 mg O ₂ /l zawiesina ogólna 38,0 mg/l
5	Motarzyno	Motarzyno	MB, drenaż rozsączający	48,0	450	ziemia	BZT ₅ 33,2 mg O ₂ /l CHZT 98,0 mg O ₂ /l zawiesina ogólna 24,2mg/l

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej w Dębicy Kaszubskiej.

Stan wyposażenia obszaru gminy w zbiorcze sieci kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków jest niezadowalający z punktu widzenia dostosowania do norm UE. Na 41 miejscowości, 6 zamieszkiwanych przez ok. 60% ludności gminy wyposażono w zbiorcze sieci kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków.

Największą oczyszczalnią ścieków w obszarze gminy jest oczyszczalnia w Dębicy Kaszubskiej. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna typu złoża BIOXYBLOK o przepustowości $Q = 1\,550\text{ m}^3/\text{d}$, która została zmodernizowana.

Ponadto we wsiach Motarzyno, Gogolewo, Borzęcino i Budowo funkcjonują lokalne mechaniczne oczyszczalnie ścieków, które nie zapewniają wymaganego stopnia oczyszczania ścieków.

W sieć kanalizacji sanitarnej wyposażono również wieś Starnice, którą ścieki spływają do zbiornika bezodpływowego. Przepełnienie zbiornika, a tym samym ich wypływ na powierzchnię terenu stanowi potencjalne zagrożenie dla jakości wód.

W ramach opracowanego „Kompleksowego programu porządkowania gospodarki wodno - ściekowej dla gmin położonych w zlewni rzeki Słupi i Łupawy. Koncepcja techniczna gminy Dębica Kaszubska” przewiduje odprowadzenie ścieków z terenu całej gminy na oczyszczalnię

ścieków położoną w miejscowościach Dębica Kaszubska. Realizacja programu przyczyni się do likwidacji oczyszczalni ścieków (w Budowie, Borzęcinie, Motarzynie i Gogolewie) uzyskujących niezadowalające efekty oczyszczania.

6.6. Przeobrażenia środowiska wywołane obecnością wysypiska odpadów pogarbarskich

Wysypisko odpadów Zakładów Garbarskich „Skotawa” zlokalizowane jest przy granicy miejscowości Dębica Kaszubska. Funkcjonowało w latach 1962 – 1995. Znajduje się na działce nr 16 o powierzchni 7,21 ha. Wysypisko zamknięto 6 maja 1995 r. decyzją Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Słupsku.

W roku 1995 na powierzchni wysypiska wykonano w ramach rekultywacji prace niwelacyjne z wykorzystaniem dowiezionego piasku. Na teren wysypiska z upływem czasu wkroczyła samoistnie roślinność (Trawy, sosna, brzoza). Dodatkowo w 2005 r. dokonano nasadzeń drzew. Obecnie powierzchnię zajmowaną przez zgromadzone odpady pogarbarskie porasta zielona roślinność i pojedynczo występujące gatunki drzew i krzewów.

W rejonie wysypiska znajdują się:

- Ů od północy – użytki rolne i kompleksy leśne,
- Ů od południa – ok. 500 m miejscowość Dębica Kaszubska,
- Ů od wschodu – ok. 150 m Warblewska Struga,
- Ů od zachodu – ok. 300 m droga wojewódzka.

W 2006 r. z istniejących otworów piezometrycznych i studni kopanej położonej w jego pobliżu dokonano poboru prób wody, oceniając wpływ składowiska na wody podziemne. Parametrem badanym do oceny skutków funkcjonowania wysypiska pogarbarskiego jest chrom trójwartościowy, sześciowartościowy oraz chrom ogólny.

Wpływ wysypiska na środowiska przedstawiają poniższe badania.

Tabela 9 Wyniki badań z terenu wysypiska.

L.p.	Nr sprawozdania z badań	Data poboru próby	Miejsce poboru	Chrom ogólny [mg/l]	Chrom ⁺⁶ [mg/l]	Chrom ⁺³ [mg/l]
1	152/2006	2006-10-03	Ciek Warblewski przekrój W 4	0,003	0,003	<0,002
2	153/2006	2006-10-03	Ciek Warblewski piezometr P-1	0,003	0,003	<0,002
			przekrój W 1	0,003	0,003	<0,002
			przekrój W 2	0,003	0,003	<0,002
			piezometr P-1a	0,003	0,002	<0,002
3	154/2006	2006-10-03	piezometr P-2a	0,002	0,002	<0,002
			piezometr P-2	0,003	0,003	<0,002
4	155/2006	2006-10-05	ul. Polna 16 – studnia kopana	<0,002	<0,002	<0,002
5	211/2008	2008-11-19	piezometr P-1	<0,002	<0,002	<0,002
			piezometr P-1a	<0,002	<0,002	<0,002

Źródło: Starostwo Powiatowe w Słupsku na podstawie badań WIOŚ Gdańsk – Delegatura Słupsk.

Tabela 10 Wyniki badań wody

L.p.	Nr sprawozdania z badań	Data poboru próby	Miejsce poboru	Chrom ogólny [mg/l]	Kadm [mg/l]	Ołów [mg/l]
1	125/PBW/S/Ws/08	2008-06-26	hydrofornia Dębica Kaszubska	<0,005	<0,001	<0,010

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej w Dębicy Kaszubskiej na podstawie badań WIOŚ Gdańsk – Delegatura Słupsk.

Na podstawie porównań wyników badań prób wody (odcieków) wykonanych w 2006 r. i 2008 r. z terenu składowiska odpadów pogarbarskich można stwierdzić, że zawartość chromu ogólnego nie przekracza dopuszczalnej normy 0,050 mg Cr/l jak określono w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. nr 61, poz. 417). Rozporządzenia to nie określa najwyższego dopuszczalnego stężenia dla Cr^{+6} i Cr^{+3} w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Zawartości parametrów takich jak: chrom ogólny, chrom⁺⁶ uległy obniżeniu i obecnie znajdują się na poziomie niższym niż granica oznaczalności, zawartość chromu⁺³ utrzymuje się poniżej granicy oznaczalności (badania wykonane w laboratorium WIOŚ Gdańsk Delegatura w Słupsku).

Badanie nr 155/2006 próby z dnia 2006-10-05 pobranej ze studni kopanej wykazało obecnie brak wpływu składowiska na jakość wód płytszych niż wody głębinowe.

W 2008 r. na zlecenie ZGK Dębica Kaszubska wykonano badania jakościowe wody z hydroforni w Dębicy Kaszubskiej na podstawie, których można stwierdzić brak negatywnego wpływu składowiska na jakość wód głębinowych ujmowanych dla potrzeb m. Dębica Kaszubska. Zgodnie z ww rozporządzeniem Ministra Zdrowia najwyższe dopuszczalne stężenia w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi wynoszą odpowiednio:

• chrom - 0,050 mg/l

• kadm – 0,005 mg/l

• ołów – 0,025 mg/l.

Z uwagi na dość płytkie położenie warstw wodonośnych ujęcia wody w m. Dębica Kaszubska tj. na poziomie 24 – 40 m ppt oraz możliwość lokalnego kontaktu hydraulicznego pomiędzy tą warstwą a warstwą wód gruntowych, zwłaszcza w rejonie Cieku Warblewskiego w pobliżu nieczynnego składowiska odpadów garbarskich, istnieje zagrożenie migracji zanieczyszczeń do warstwy wodonośnej ujęcia wody. W związku z tym należy kontrolować jakość wód gruntowych w zakresie zawartości metali ciężkich oraz chlorków, zwłaszcza po okresach wiosennych i jesiennych (opady, roztoły).

Zanieczyszczenia gleb mogły być powodowane m.in. spływem wód z terenu wysypiska oraz podsiąkaniem odcieków. Naturalne ukształtowanie powierzchni obszaru, mogło ograniczać rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń w kierunku północnym i zachodnim.

6.7. Degradacja szaty roślinnej i jej przyczyny

Degradacja szaty roślinnej najwyraźniej występuje na obszarach leśnych, gdzie przejawia się monotypizacją polegającą na tworzeniu znacznych powierzchni monokultur gatunków drzew iglastych, bez zróżnicowania typów siedlisk (częste na gruntach porolnych). Inną formą jest pinetyzacja, związana z wprowadzaniem gatunków drzew iglastych na siedliska lasów liściastych. Powoduje to obniżanie potencjału żyznych siedlisk i zmniejszanie bioróżnorodności obszarów leśnych. Dość częstą formą jest juwenalizacja, szczególnie długowiecznych lasów bukowych i dębowych, jako skutek eksploatacji ich drzewostanów w wieku określonym tylko zasadami gospodarki leśnej. Przejawem tej formy jest brak starodrzewów, zwłaszcza liściastych, natomiast rozpowszechnione są młodociane i regeneracyjne fazy rozwoju zbiorowisk leśnych.

Stan sanitarny drzewostanów ulega okresowemu pogorszeniu, co wiąże się z częstymi w ostatnich latach wiatrolomami i śniegołomami, powodującymi wielkie szkody w drzewostanach i

tym samym aktywność szkodników wtórnych: owadów i grzybów.

Na siedliskach porolnych znaczące zagrożenie powoduje huba korzeniowa i opieńka miodowa. Szkody powodowane są również przez zwierzynę płową - sarny i jelenie, głównie w obrębie młodników bukowych i dębowych.

Zmianom ulega też roślinność charakterystycznych dla terenu gminy niskotorfowiskowych, ostrożeńcowo - rdestowych łąk nadrzecznych Słupi, Skotawy, Granicznej i Strugi Maleniec. Degradujący wpływ wywierają m.in. jednostronne zabiegi odwadniające, regulacja rzek i wycinanie zakrzaczeń nad rowami oraz podsiewanie obcymi gatunkami roślin.

Na tych obszarach oraz w obrębie pozostałych obniżen terenu z zachowaną roślinnością łąkową obserwuje się dużą dynamikę zmian szaty roślinnej: w wyniku zaniechania zabiegów melioracyjnych, wskutek wtórnego zabagnienia powstają spontaniczne zbiorowiska regeneracyjne turzycowisk, ziołorośli, zarośli wierzbowych oraz olszyn. Z kolei zaniechanie koszenia wpływa na przyspieszenie sukcesji w kierunku powstawania zbiorowisk wysokich traw, bylin lub krzewów i drzew.

W obrębie niewielkich, najczęściej bezodpływowych powierzchni torfowisk wysokich i przejściowych, negatywne zmiany szaty roślinnej generuje uruchomienie odpływu wód oraz eutrofizacja. Powodują one ograniczenie procesów torfotwórczych lub ich zanik i związane z tym murszenie torfów. W następstwie tego szybko zanika charakterystyczna dla występujących tu zbiorowisk kombinacja gatunków.

Negatywne zmiany w obrębie rozpowszechnionej ichtiofauny rzek gminy (pstrąga i lipienia) wynikają m.in. z niekorzystnej struktury wiekowej ryb (przewaga młodych), spowodowanej silną presją wędkarską i kłusownictwem. Nieliczne są też odcinki rzek z naturalną ichtiofauną - wysoka liczebność młodych ryb łososiowatych jest rezultatem zarybień.

Stanowiska chronionych gatunków roślin występujące poza ustanowionymi formami ochrony przyrody są zagrożone przede wszystkim masową niekontrolowaną penetracją turystyczną oraz odwadnianiem gruntów użytkowanych rolniczo. Znaczący wpływ ma również masowe pozyskiwanie runa leśnego (jadalne gatunki grzybów, jagody). Do gatunków zagrożonych, przede wszystkim herbicydami, należą również rzadko spotykane gatunki zbiorowisk synantropijnych, związane z uprawami zbożowymi i okopowymi.

6.8. Negatywne zjawiska zaobserwowane w faunie

W ostatnich latach zaobserwowano drastyczny spadek liczebności populacji lęgowych niektórych gatunków ptaków, następujący w wyniku zmian w użytkowaniu ziemi i zaniechania wypasu na terenach wilgotnych łąk. Ma miejsce intensywne zjawisko rozmnażania populacji krukowatych.

Obserwowane są tendencje spadkowe liczebności populacji wszystkich gatunków płazów z uwagi na zanik drobnych, czystych zbiorników wodnych, potrzebnych do bytowania i rozrodu. Do innych przyczyn należy również chemiczne zanieczyszczenie środowiska (herbicydy i pestycydy).

W wyniku oddziaływań antropogenicznych, takich jak: gospodarka łowiecka i hodowla oraz nadmierna penetracja kompleksów leśnych, zmianom ulega skład gatunkowy fauny ssaków leśnych, występują zaburzenia naturalnych łańcuchów pokarmowych.

Utrudnione są wędrówki i migracje gatunków zwierząt, np. ssaków kopytnych (jelenie, sarny), płazów i gadów w wyniku sieci tras komunikacyjnych, a w odniesieniu do ptaków, z powodu sieci elektroenergetycznych. Obserwuje się niekorzystny wzrost populacji lisów.

Skażenie wód wskutek chemizacji rolnictwa prowadzi do ginięcia owadów i pośrednio innych grup zwierząt, dla których stanowią źródło pokarmu - ptaków i ssaków owadożernych płazów. Zauważalne są również niepokojące choroby pszczoł, jak również wzrost populacji os i szerszeni.

6.9. Tereny o obniżonych walorach estetyczno-widokowych krajobrazu

W większości wsi i miejscowości gminy negatywny wpływ na walory estetyczno - widokowe krajobrazu wywiera substandardowa zabudowa w zagrodach i gospodarstwach rolnych oraz przede wszystkim osiedlach mieszkaniowych, pochodząca w przeważającej większości z lat 70-tych i 80-tych XX wieku.

Część budynków, zarówno w zabudowie indywidualnej, jak i w osiedlach wielorodzinnych, jest od lat nieremontowana.

Dla wymienionego zjawiska, występującego bynajmniej nie tylko na terenie gminy Dębica

Kaszubska, a degradującego krajobraz - przemiany społeczno-gospodarcze, ubóstwo, bieda i niezaradność życiowa nie jest podstawową przyczyną. Główną ich przyczyną są niskie dochody.

Występującym ze szczególnym nasileniem w gminie zjawiskiem jest też degradacja krajobrazu w zlikwidowanych, bądź też użytkowanych w sposób szczątkowy ośrodkach produkcji rolnej Budowo, Dobra, Gogolewo i Borzęcino.

Generalnie można stwierdzić, że krajobraz w gminie Dębica Kaszubska pozostaje na przeważającym obszarze harmonijny i zachowuje atrakcyjność pejzażu wiejskiego.

6.10. Ocena stanu przeobrażeń środowiska przyrodniczego przez mieszkańców gminy

1. Przekształcenia rzeźby terenu

Przekształcenia rzeźby terenu związane są najczęściej z pozyskiwaniem kopalin, składowaniem odpadów, regulacją stosunków wodnych, użytkowaniem rekreacyjnym czy budową elementów infrastruktury technicznej, jakimi są drogi.

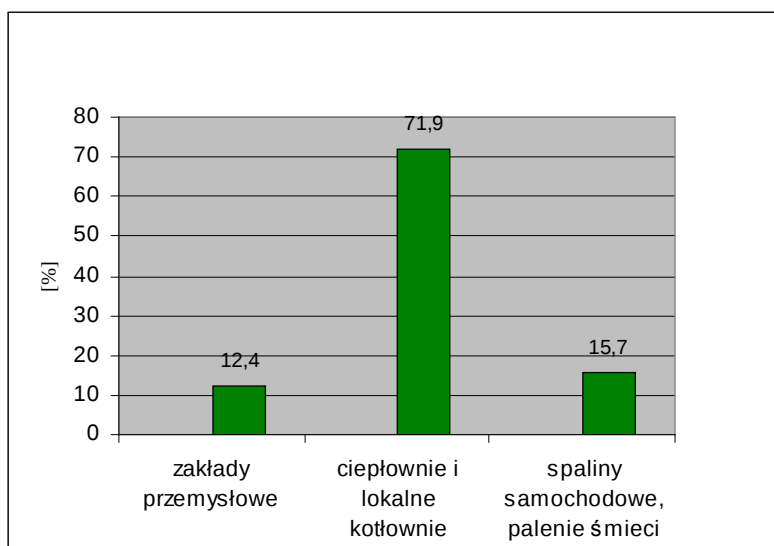
Zapytano ankietowanych czy na obszarze gminy występują formy przekształceń rzeźby terenu związane z odkrywkową eksploatacją kopalin i prac inżynieryjno-budowlanych. Największą grupę (38%) stanowią osoby, które twierdzą, że nie występują przekształcenia rzeźby. Druga grupa (36,7%) to osoby potwierdzające występowanie destrukcji powierzchni gleby, z kolei 25,3% ankietowanych uważa się za niekompetentnych w tej sprawie. Kolejnym zadaniem było określenie, w jakim stopniu przekształcenia te stwarzają zagrożenie dla środowiska przyrodniczego. Wyniki kształtują się następująco: 48% nie widzi zagrożeń wynikających z przekształceń terenu, 32% postrzega niewielki wpływ na środowisko. Z kolei według 18% ankietowanych przeobrażenia te stwarzają średnie zagrożenie, a 2% postrzega, iż w dużym stopniu przekształcenia terenu wpływają na pozostałe komponenty środowiska. Większość osób nie dostrzega bezpośredniego wpływu na środowisko, co może wynikać z faktu, że na obszarze gminy występują niewielkie wyrobiska piasku z dala od terenów zabudowanych i mieszkańcy nie mają bezpośredniego kontaktu z tymi przekształceniami powierzchni terenu. Ewentualne prace inżynieryjno-budowlane postrzegają jako chwilowe przeobrażenie powierzchni terenu.

2. Jakość powietrza atmosferycznego

Przeprowadzone badania ankietowe na terenie gminy Dębica Kaszubska obrazują to zjawisko w aspekcie lokalnym.

Ankietowani mieszkańcy stopień zanieczyszczenia powietrza postrzegają w większości jako średnio i mało zanieczyszczone, odpowiednio 42,7% i 38,7%, natomiast 12% twierdzi, iż występuje duże zanieczyszczenie, z kolei 6,6% uważa, że problem zanieczyszczenia powietrza na terenie miejsca ich zamieszkania nie występuje. Na pytanie o częstotliwość występowania zanieczyszczeń najczęściej udzielaną odpowiedzią była odpowiedź – okresowo głównie w sezonie jesienno – zimowym – 60,7%.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń są ciepłownie i lokalne kotłownie, w mniejszym stopniu zakłady przemysłowe. Zestawienie procentowe prezentuje poniższa rycina.

Ryc. 4 Główne źródła zanieczyszczeń według opinii mieszkańców gminy.

Źródło: Opracowanie M. Cieszyński na podstawie badań ankietowych (lipiec-sierpień 2007).

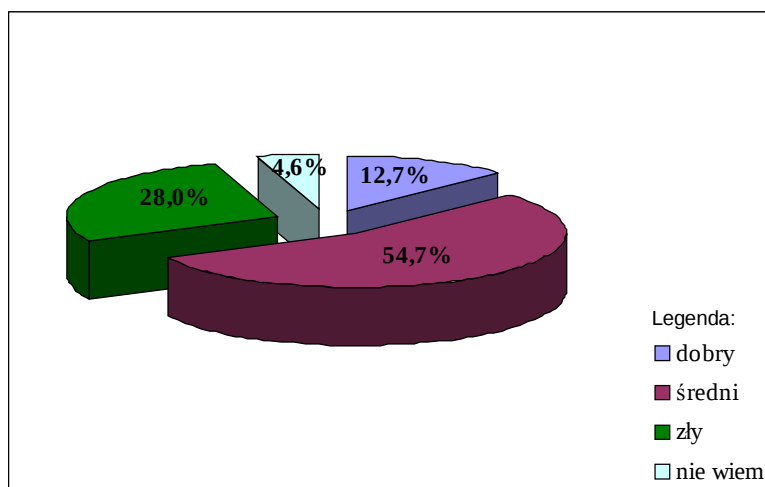
Oceny występowania hałasu na terenie analizowanego obszaru dokonano zadając następujące pytanie: Czy w miejscowości/gminie występują uciążliwości związane z emisją hałasu.

Tabela 11: Ocena występowania emisji hałasu.

Warianty odpowiedzi	Kobiety [%]	Mężczyźni [%]	Ogółem [%]
Tak	14,0	18,7	32,7
Nie	30,0	28,7	58,7
Nie wiem	3,9	4,7	8,6

3. Stan wód powierzchniowych

Mieszkańcy stan wód powierzchniowych oceniają w większości za średnio zanieczyszczony, potwierdza to ponad 54% badanych osób. Niepokojący jest fakt, że 28% respondentów alarmuje o złym stanie wód powierzchniowych w swoim otoczeniu.

Ryc. 5 Stan czystości wód powierzchniowych według opinii mieszkańców gminy.

Źródło: Opracowanie M. Cieszyński na podstawie badań ankietowych (lipiec-sierpień 2007).

Chcąc poznać skutki zanieczyszczenia wód powierzchniowych zadano ankietowanym następujące pytanie: Czy występują widoczne negatywne skutki zanieczyszczenia wód jezior i rzek? Ponad połowa (51,3%) wskazała na wzrost mętności i zmiany zapachu wody. Znaczna część osób, tj. 28% odpowiedziała, iż negatywnym skutkiem złego stanu wód są zakwity glonów.

4. Stan wód podziemnych

Jakość wód podziemnych według ankietowanych jest średnia (49,3%), 16,7% uważa, że jakość wód podziemnych jest w złym stanie i konieczne są działania mające na celu poprawienie tego stanu. Kolejną grupę stanowią osoby, które są zadowolone z jakości wody, tj. 12%, natomiast 22% nie ma zdania na ten temat. Może to świadczyć o tym, że nie interesują się jakością wody, którą używają we własnych gospodarstwach domowych. Jest to kolejny przykład braku wiedzy i zainteresowania środowiskiem i jego komponentami. Osoby, które nie posiadają wiedzy z pewnością nie korzystają racjonalnie z zasobów przyrody, powodując ich degradację.

Kolejne pytanie związane jest z okresami pogarszania jakości wody pitnej w studniach, bądź wody wodociągowej, które dotyczą smaku, zapachu bądź barwy i mętności. 55% ankietowanych odpowiedziało, że występują zmiany barwy i mętności, według 26,3% osób występujące okresy pogorszenia jakości są związane ze zmianą smaku, a według 16,3% ze zmianą zapachu. 2,5% respondentów nie dostrzega obniżania jakości wody. Są to mieszkańcy Troszek i Dębnicy Kaszubskiej.

Tabela 12: Główne źródła degradacji wód podziemnych.

Warianty odpowiedzi	Kobiety [%]	Mężczyźni [%]	Ogółem [%]
Ścieki gospodarczo-bytowe	26,7	27,3	54,0
Składowiska przemysłowe, stacje paliw	2,0	1,3	3,3
Składowiska odpadów	7,4	9,3	16,3
Rolnictwo	8,6	8,7	17,3
Zakłady przemysłowe	2,6	2,7	5,3
Zły stan infrastruktury	2,0	1,3	3,3

5. Stan pokrywy glebowej

W celu poznania opinii mieszkańców na temat pokrywy glebowej w okolicy ich zamieszkania zadano następujące pytanie: Jak oceniasz warunki glebowe dla rozwoju rolnictwa w miejscowości/gminie? Wyniki przedstawiają się następująco: 44% ankietowanych uważa, że występują średnie warunki dla rozwoju rolnictwa. Drugą dość liczną grupę (39,3%) stanowią osoby postrzegające w swoim otoczeniu dobre predyspozycje dla rozwoju przestrzeni rolniczej, z kolei tylko 4% uważa, że występują złe warunki. Ponad 12% nie ma zdania na temat omawianego zagadnienia.

Respondenci dostrzegają przejawy obniżenia jakości gleb poprzez niewłaściwe nawożenie, a w szczególności przenawożenie (57,3%).

6. Stan i przejawy degradacji szaty roślinnej i świata zwierzęcego

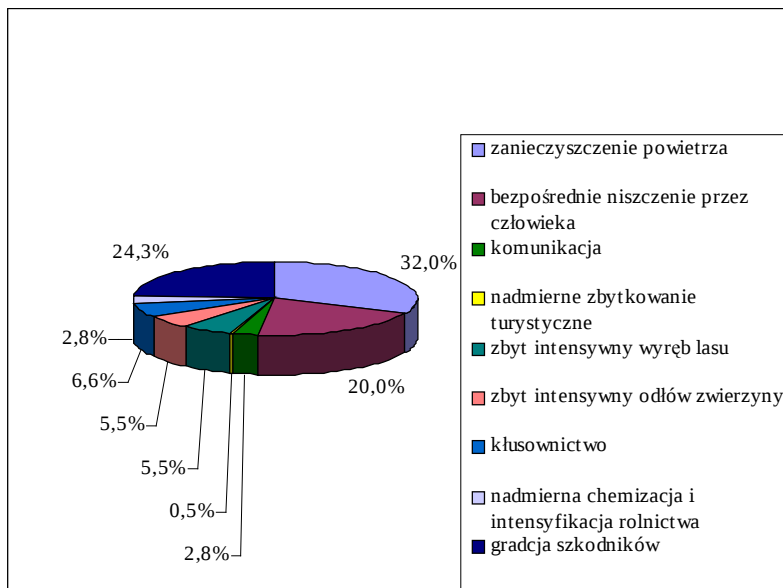
Degradacja szaty roślinnej najwyraźniej występuje na obszarach leśnych, gdzie negatywnym skutkiem jest tworzenie znacznych monokultur gatunków drzew iglastych.

Chcąc poznać opinie ankietowanych na temat omawianego zagadnienia zapytano o obecny stan pokrywy roślinnej i dzikiego świata zwierząt w gminie. Rezultaty są następujące:

Tabela 13: Ocena obecnego stanu pokrywy roślinnej i dzikiego świata zwierząt.

Warianty odpowiedzi	Kobiety [%]	Mężczyźni [%]	Ogółem [%]
Dobry	20,0	26,7	46,7
Średni	18,6	22,7	41,3
Zły	4,0	1,3	5,3
Nie wiem	5,4	1,3	6,7

Przeważająca liczba ankietowanych uznaje szatę roślinną i świat zwierzęcy jako dobry (46,7%) i średni (41,3%). Dla 5,3% respondentów obecny stan jest niezadowolający. Struktura odpowiedzi jest prawidłowa, gdyż ogólny stan roślinności i świata zwierząt jest dobry. Życie wsi toczy się w bezpośredniej bliskości przyrody, dlatego pozytywne jest to, że większość mieszkańców potrafi odpowiedzieć na to pytanie, a tylko 6,7% osób, przy czym większą część stanowią kobiety, nie ma zdania. W trakcie badań zapytano o występujące przejawy degradacji zasobów roślinnych i zwierzęcych. Zaskakujący jest fakt, iż w tym pytaniu prawie wszyscy, z wyjątkiem 0,6% kobiet w wieku 21-30, wskazują na przejawy degradujące. Ponad połowa ankietowanych, tj. 64,1% uważa za przejaw degradacji usychanie drzew i krzewów, 21,2% zanik i zmniejszenie liczebności gatunków roślin (w tym grzybów). Z kolei 14,1% uważa, że w wyniku degradacji szaty roślinnej i świata zwierzęcego następuje zanik i zmniejszenie liczebności gatunków zwierząt.

Ryc. 6 Źródła degradacji zasobów roślinnych i zwierzęcych w opinii mieszkańców.

Źródło: Opracowanie M. Cieszyński na podstawie badań ankietowych (lipiec-sierpień 2007).

Rozdział VII

Ograniczenia i szanse rozwoju gminy

7.1. Osadnictwa, infrastruktury komunalnej

Walory środowiska naturalnego stwarzają ograniczenia w intensywnym rozwoju osadnictwa na terenie gminy Dębica Kaszubska, w głównej mierze w granicach Parku Krajobrazowego 'Dolina Słupi'. Plan Ochrony Parku Krajobrazowego określa, iż dalszy rozwój zabudowy możliwy jest jedynie jako kontynuacja układów przestrzennych istniejących jednostek osadniczych.

Znaczną barierą jest również infrastruktura sanitarna. Systemy kanalizacji i unieszkodliwiania ścieków w sposób niedostateczny gwarantują ochronę wrażliwych zasobów wód podziemnych.

Z uwagi na ochronę urządzeń wodnych obowiązuje zakaz trwałej zabudowy w odległości 500 m od stopy zapory ziemnej w Konradowie, 100 m od stopy zapory ziemnej w Krzyni, od lustra wody jeziora w Dobrej oraz 50 m od wałów kanałów hydroenergetycznych

Rozwój osadnictwa może być realizowane w miejscowościach gminy we wszystkich formach zabudowy jednorodzinnej - zwartej osiedlowej, poprzez rozwój istniejących jednostek osadniczych.

7.2. Przemysłu, usług i rzemiosła

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska możliwy jest rozwój przemysłu, usług i rzemiosła. Dla rozwoju zabudowy produkcyjnej i usługowej obowiązują jednak ograniczenia dotyczące zabudowy mieszkaniowej, wyszczególnione ww rozdziale. Niepożądana jest również lokalizacja inwestycji uciążliwych dla wód, jeśli zaprojektowane rozwiązania techniczne i technologiczne są gwarancją zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem wód podziemnych, przede wszystkim w rejonie Dębicy Kaszubskiej oraz na terenach wykazujących brak naturalnej izolacji od powierzchni w dolinach Skotawy i Warblewskiej Strugi.

7.3. Rolnictwa, gospodarki leśnej i form wykorzystania biosfery

Główne ograniczenia w rozwoju w tym dziale gospodarki mogą być spowodowane przez:

- ü wysoka lesistość obszaru,
- ü niekorzystny odczyn gleb (wysoki udział gleb b. kwaśnych i kwaśnych) co związane jest z koniecznością wapnowania,
- ü położenie gminy na terenach chronionych, co skutkuje w tym, iż występują specjalne uwarunkowania prawne dotyczące ochrony i zagospodarowania. Położenie na obszarach chronionych wyklucza, zgodnie z obowiązującymi zasadami intensywne formy gospodarowania rolniczego mogące znacząco oddziaływać na środowisko.

7.4. Turystyki

Znacznym ograniczeniem może być nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa w części atrakcyjnie położonych wsi i brak infrastruktury technicznej nad jeziorami (drogi, parkingi, sanitariaty).

Park Krajobrazowy Dolina Słupi stanowi wielką atrakcję turystyczną gminy ograniczając jednak w pewien sposób rozwój turystyki. Regulacje w nim obowiązujące nie sprzyjają spontanicznym zachowaniom, a także rozwojowi najdrobniejszego biznesu turystycznego, który jakkolwiek czasem uciążliwy dla środowiska, sprzyja niedzielnym potrzebom rekreacyjnym i często jest zaczynem dla poważniejszego i sensownego zaangażowania środków.

7.5. Szanse rozwoju gminy wynikające z jej warunków przyrodniczych:

Szansą gminy na wykorzystanie terenów dla osadnictwa rekreacyjnego, wypoczynku weekendowego i rozwoju agroturystyki jest położenie gminy w niedalekim sąsiedztwie miasta Słupsk, bogactwo łatwo dostępnych i przyjaznych dla rekreacji jezior, gęsta sieć rzek i cieków wodnych, duże obszary leśne obfitujące w grzyby i jagody. Gmina może stać się miejscem rozwoju alternatywnych form rekreacji, w stosunku do spędzania czasu na zatłoczonych plażach i promenadach nadmorskich kurortów. Będzie to zarówno turystyka kwalifikowana - kajakarstwo, wędkarstwo, obserwacja ptaków, czy jazda konna, jak też ta realizowana w najbardziej popularnych formach czynnego wypoczynku - wycieczek pieszych, rowerowych i grzybobrania. Wykorzystanie tej szansy warunkowane jest jednak wpsarzeniem przestrzeni gminy w infrastrukturę turystyczną tj. stacje kajakowe i wędkarskie, kolejne ścieżki rowerowe i szlaki piesze, a także miejsca odpoczynku i atrakcyjnego spędzenia czasu. Dobrym i cieszącym się popularnością przykładem takiego zagospodarowania jest zespół ośrodków wczasowych w Krzyni.

Dużym atutem przyrodniczym gminy jest niewątpliwie obszar położony w granicach Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Jego naturalna atrakcyjność wzrasta, w wyniku dynamicznych działań promocyjnych, realizowanych przez Dyрекcję Parku. Ich przykładem mogą być oddane do użytku i projektowane ścieżki przyrodnicze, a także, bogata oferta wydawnictw informacyjnych i popularyzujących walory przyrodnicze Parku.

Szansą dla rozwoju turystyki jest też bogate dziedzictwo historyczne gminy. Na pierwszym miejscu trzeba wymienić zespół elektrowni wodnych i towarzyszących im unikatowych budowli inżynierskich. By jednak została ona zrealizowana, niezbędne jest powstrzymanie degradacji i zagospodarowanie założeń dworsko - parkowych i zabytkowych cmentarzy, zabezpieczenie i udostępnienie atrakcyjnych obiektów archeologicznych oraz połączenie ich trasami turystyki kulturowej.

Znaczne zasoby wód podziemnych wysokiej i średniej jakości umożliwiają rozwój bardziej wodochłonnych branż przemysłu, w tym rolno-spożywczego, oczywiście pod warunkiem

stosowania czystych i bezpiecznych technologii. Gmina posiada też możliwości wytwarzania energii odnawialnej, przede wszystkim energii wiatrowej, (lecz poza parkiem krajobrazowym i strefą jego ekspozycji krajobrazowej) oraz co wynika z korzystnych predyspozycji rolniczych - produkcji biomasy. Rozwinięta na terenie gminy produkcja leśna umożliwia dalszy rozwój przetwórstwa drewna.

Z uwagi na korzystne położenie, gmina posiada bardzo dobre warunki dla lokowania funkcji mieszkaniowej.

Gmina Dębica Kaszubska posiada również warunki do rozwoju rolnictwa m.in.:

- ü dość korzystne warunki glebowe w północnej i południowo-zachodniej części obszaru gminy, ponad 70% gleb gminy zaliczanych jest do dobrych i średnich,
- ü korzystne warunki agroklimatyczne, długość okresu wegetacyjnego - średnio ok.200 dni, stosunkowo długi średni okres bezprzymrozkowy, znaczne opady atmosferyczne,
- ü przewaga gleb lekkich z niewielkim dodatkiem średnio ciężkich - pod względem oceny trudności do uprawy,
- ü niewielkie zagrożenie gleb użytków rolnych przez erozję wodną intensywną,
- ü korzystne dla rolnictwa warunki wodne - uwilgotnienie gleb,
- ü sprzyjające warunki naturalne dla rozwoju rolnictwa ekologicznego,

Rozdział VIII

Realizacja zadań w zakresie ochrony i kształtowania środowiska w gminie w latach 2004 – 2008

W gminie Dębica Kaszubska w latach 2004- 2008, miała miejsce budowa kanalizacji sanitarnej wraz z siecią wodociagową w miejscowości Dębica Kaszubska (ulica Polna), Grabin i Krzywań. Główne zadania realizowane w sferze organizacyjnej i administracyjnej to organizacja selektywnej zbiórki odpadów z miejscowości wspólnie z PGK Słupsk.

W czerwcu 2005 r. Gmina rozpoczęła realizację inwestycji „Modernizacji oraz rozbudowy oczyszczalni ścieków w Dębicy Kaszubskiej” W listopadzie 2004 r. odpisano umowę z konsorcjum w składzie Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Instalacyjno - Sanitarne i Remontowo Budowlane - Skibiński" - jako Lidera konsorcjum członkiem konsorcjum Biurem Studiów i Pomiarów Proekologicznych „EKOMETRIA” Sp. z o.o. mające siedzibą w Gdańsku, na zaprojektowanie i realizację modernizacji oraz rozbudowy oczyszczalni ścieków w Dębicy Kaszubskiej. Wynagrodzenie za wykonanie przedmiotu zamówienia - 5 328 600,00 zł. W dniu 12.07.2004 r. wyłoniono Inwestora Zastępczego dla ww. inwestycji, tj. Rejonowy Zarząd Inwestycji w Człuchowie. Biuro Studiów i Projektów Proekologicznych Gdańsk „EKOMETRIA” opracowało:

- ū Koncepcję modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków w Dębicy Kaszubskiej,
- ū Koncepcję rozdzielenia kanalizacji sanitarnej komunalnej od ścieków przemysłowych W marcu 2005 r. Gmina złożyła wniosek - Ochrona wód Bałtyku poprzez modernizację i rozbudowę oczyszczalni ścieków w gminie Dębica Kaszubska" o udzielenie pomocy finansowej z Fundacji Ekofundusz i uzyskała dofinansowanie w kwocie 2 835 000,00 zł. Ponadto na realizację ww. zadania gmina uzyskała pożyczkę z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w kwocie 1 868 220,00 zł.

W latach 2006-2008 przygotowano niezbędną dokumentację pod budowę II etapu gminnej kanalizacji sanitarnej – tłocznej dla zlewni Motarzyno wraz z siecią wodociagową.

W sferze edukacji ekologicznej m. in.

1. prowadzono zajęcia w sferze edukacji ekologicznej w szkołach podstawowych i gimnazjach,
2. organizowano ekologiczne rajdy i marsze na orientację, zawody wędkarskie,
3. mieszkańcy gminy brali udział w akcjach i konkursach ekologicznych globalnych i lokalnych, takich jak:
 - ū Sprzątanie świata,
 - ū Dzień zdrowej żywności,
 - ū Dzień bez samochodu,
 - ū Piękna wieś,
 - ū Festiwal Leśnych Smaków.

Rozdział IX

Projekt systemu działań dla poprawy stanu środowiska gminy.

9.1. Zadania gminy w zakresie ochrony środowiska, wynikające z przepisów prawa

Status prawny organów gminy w świetle uregulowań dotyczących ochrony środowiska.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym art. 7 zawiera zakres zadań własnych samorządu gminnego, do których należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, m.in. w sprawach:

- ū ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- ū wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- ū zieleni komunalnej i zadrzewień,
- ū ochrony przeciwpowodziowej i porządku publicznego,

Ustawy mogą ponadto nakładać na gminę obowiązek wykonywania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Zadania z ww. zakresu gmina może wykonywać również na podstawie porozumienia z organami tej administracji. Gmina może również wykonywać zadania z zakresu właściwości powiatu oraz zadania z zakresu właściwości województwa na podstawie porozumień z tymi jednostkami samorządu terytorialnego.

Zadania nakładane przez ustawy, mogą być realizowane przez organy gminy działające bądź jako organy jednostki samorządu terytorialnego, bądź jako organy administracji publicznej - w tym drugim przypadku, na podstawie kompetencji przyznanych organom gminy przez ustawy środowiskowe. Ustawa samorządowa nie jest samodzielnym źródłem kompetencji do udzielenia obywatelom uprawnień bądź nakładania na nich obowiązków w sferze ochrony środowiska, nie stanowi również, w odniesieniu do gminy, o przymiocie strony w postępowaniach administracyjnych.

Działalność uchwalodawcza gminy w sferze ochrony środowiska

Zadaniem gminy, o dużym znaczeniu dla całości zagadnień ochrony środowiska, jest uchwalanie studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W przedstawionych dokumentach planistycznych zapewnia się warunki zrównoważonego rozwoju przez:

- ū ustalanie programów racjonalnego wykorzystania powierzchni ziemi, w tym na terenach eksploatacji złóż kopalin, i racjonalnego gospodarowania gruntami,
- ū uwzględnianie obszarów występowania złóż kopalin oraz obecnych i przyszłych potrzeb eksploatacji tych złóż,
- ū zapewnianie kompleksowego rozwiązania problemów zabudowy wsi, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki wodnej, odprowadzania ścieków, gospodarki odpadami, systemów transportowych i komunikacji publicznej oraz urządzania i kształtowania terenów zieleni,
- ū uwzględnianie konieczności ochrony wód, gleby i ziemi przed zanieczyszczeniem w związku z prowadzeniem gospodarki rolnej,
- ū zapewnianie ochrony walorów krajobrazowych środowiska i warunków klimatycznych,
- ū uwzględnianie innych potrzeb w zakresie ochrony powietrza, wód, gleby, ziemi, ochrony przed hałasem, wibracjami i polami elektromagnetycznymi,
- ū ustalanie przy przeznaczaniu terenów na poszczególne cele oraz przy określaniu zadań związanych z ich zagospodarowaniem w strukturze wykorzystania terenu proporcji pozwalających na zachowanie lub przywrócenie na nich równowagi przyrodniczej i prawidłowych warunków życia,
- ū określenie sposobu zagospodarowania obszarów zdegradowanych w wyniku działalności czło-

- wieka oraz klęsk żywiołowych,
- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń, zapewnienia ochrony przed powstającymi zanieczyszczeniami oraz przywracania środowiska do właściwego stanu,
- uwzględnia się poziom wód maksymalnych, o prawdopodobieństwie występowania raz na 100 lat, dla terenów o szczególnym znaczeniu społecznym, gospodarczym lub kulturowym, określonych w studium wykonanym przez dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej (określającym w szczególności granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią uwzględniającym częstotliwość występowania powodzi, ukształtowanie dolin rzecznych i tarasów zalewowych, strefę przepływu wzebrzań powodziowych, tereny zagrożone osuwiskami skarp lub zboczy, tereny depresyjne oraz bezodpływowe),
- ustala się warunki realizacji przedsięwzięć, umożliwiające uzyskanie optymalnych efektów w zakresie ochrony środowiska.

Gmina ma obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru objętego planem ochrony lub dokonania zmian w obowiązującym planie miejscowym, jeżeli ustanowiony został plan ochrony obszaru poddanego pod ochronę na podstawie ustawy o ochronie przyrody (w terminie jednego roku od dnia wejścia w życie aktu ustanawiającego plan ochrony). Obowiązkowo sporządza się również plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru chronionego krajobrazu i zespołu przyrodniczo - krajobrazowego, ustanowionych uchwałą rady gminy.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, który jest przepisem prawa miejscowego, stanowi również wyłączny środek prawny dla:

- przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- zmiany przeznaczenia terenów zieleni i zadrzewień,
- zmiany przeznaczenia terenów na których znajduje się starodrzew.

Kompetencjami Rady Gminy są:

- zapewnić mieszkańcom o zwartej zabudowie korzystanie z przyrody przede wszystkim przez tworzenie i utrzymywanie w należytym stanie terenów zieleni i zadrzewień, łączących się, w miarę możliwości, z terenami zalesionymi,
- uchwalenie gminnego programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami,
- ustanawianie ograniczeń co do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń, z których emitowany hałas może negatywnie oddziaływać na środowisko,
- ustanowienie form ochrony przyrody, przez wyznaczanie obszarów chronionego krajobrazu, wprowadzanie ochrony w drodze uznania za pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - jeżeli wojewoda nie wprowadził tych form,
- uznanie za park gminny terenu pokrytego drzewostanem o charakterze parkowym i nie podlegającego przepisom o ochronie dóbr kultury, jeżeli teren ten stanowi własność Skarbu Państwa lub własność jednostki samorządu terytorialnego, a za zgodą innego właściciela również innych drzewostanów parkowych,
- obejmowanie ochroną gruntów określonych w ewidencji gruntów jako użytki rolne, pod wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych budynkami mieszkalnymi oraz innymi budynkami i urządzeniami służącymi wyłącznie produkcji rolniczej oraz przetwórstwu rolno-spożywczemu, parków wiejskich oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi, w tym również pod pasami przeciwwietrznymi i urządzeniami przeciwoerozyjnymi, zaliczonych do klas IV, IVA, IVb, wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego,
- zatwierdzanie planów gospodarowania na gruntach rolnych położonych na obszarach ograniczonego użytkowania, istniejących wokół zakładów przemysłowych,
- wyznaczanie, po uzyskaniu zgody właściciela wody, miejsc wydobywania kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów w granicach powszechnego korzystania z wód.

Zadania w zakresie gospodarki wodno – ściekowej:

- gmina zobowiązana jest do zapewnienia budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami:

-urządzeń do zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców w wodę oraz odprowadzenia i oczyszczania ścieków,

-stacji zlewnych, w przypadku gdy podłączenie wszystkich nieruchomości do sieci kanalizacyjnej jest niemożliwe lub powoduje nadmierne koszty.

Ų na podstawie przepisów o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków, gminy uchwalają wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych, będących w posiadaniu przedsiębiorstw wodociagowo-kanalizacyjnych. Plany te określają w szczególności:

-planowany zakres usług wodociagowo-kanalizacyjnych,

-przedsięwzięcia rozwojowo - modernizacyjne w poszczególnych latach,

-przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody oraz odprowadzanie ścieków,

-nakłady inwestycyjne w poszczególnych latach,

-sposoby finansowania planowanych inwestycji.

Ų rada gminy uchwała regulamin zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, obowiązujący na obszarze gminy, który określa m.in. minimalny poziom świadczenia usług w tym zakresie, warunki przyłączania do sieci, techniczne warunki określające możliwości dostępu do usług, sposób postępowania w przypadku niezapewnienia ciągłości usług i właściwych standardów dostarczanej wody i odbieranych ścieków, i in.,

Ų rada gminy corocznie zatwierdza taryfę opłat za dostarczenie wody i odprowadzenie ścieków,

Ų gmina powinna prowadzić ponadto ewidencję zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków.

Zadania w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach:

Gminy mają obowiązek zapewnienia czystości i porządku na swoim terenie i tworzenia warunków niezbędnych do ich utrzymania, poprzez podejmowanie uchwał w przedmiocie:

Ų ustalania szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy, dotyczących wymagań w zakresie:

§ utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości w zakresie prowadzenia we wskazanym zakresie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,

§ rodzaju urządzeń przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych, a także wymagań dotyczących ich rozmieszczania oraz utrzymywania w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym,

§ częstotliwości i sposobu pozbywania się odpadów komunalnych lub nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego,

§ uprzątkania błota, śniegu, lodu i innych zanieczyszczeń z części nieruchomości służących do użytku publicznego,

§ mycia i napraw pojazdów samochodowych poza myjniami i warsztatami naprawczymi,

§ obowiązków osób utrzymujących zwierzęta domowe, mających na celu ochronę przed zagrożeniem lub uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów przeznaczonych do wspólnego użytku,

§ wymagań utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej, w tym także zakazu ich utrzymywania na określonych obszarach lub w poszczególnych nieruchomościach,

§ wyznaczania obszarów podlegających obowiązkowej deratyzacji i terminów jej przeprowadzania.

Ų określania, w zależności od lokalnych warunków, innego niż określone w przepisach o utrzymaniu czystości i porządku sposobu dokumentowania przez właścicieli nieruchomości obowiązku zbierania powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych,

Ų przejęcia od właścicieli nieruchomości, na podstawie akceptacji mieszkańców wyrażonej w przeprowadzonym uprzednio referendum gminnym, wszystkich lub wskazanych obowiązków w zakresie:

§ wyposażenia nieruchomości w urządzenia służące do zbierania odpadów komunalnych oraz utrzymywania tych urządzeń w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym,

§ zbierania powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych zgodnie z wymaganiami określonymi w uchwale rady gminy, oraz pozbywania się tych odpadów w sposób zgodny z przepisami,

§ uprzątnięcie błota, śniegu, lodu i innych zanieczyszczeń z chodników położonych wzdłuż nieruchomości,

- Ů zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami:
- § instalacji i urządzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
- § instalacji i urządzeń do zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok zwierzęcych,
- § szaleatów publicznych,
- Ů zapewnienie zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok bezdomnych zwierząt oraz współdziałanie z przedsiębiorcami, podejmującymi działalność w tym zakresie,
- Ů znakowanie obszarów dotkniętych lub zagrożonych chorobą zakaźną zwierząt
- Ů tworzenie odpowiednich jednostek organizacyjnych, dla wykonania zadań.

Kompetencje organu wykonawczego gminy, w sprawie wydawania decyzji administracyjnych

W ramach swoich kompetencji Wójt wydaje zezwolenia w zakresie:

- Ů usuwania drzew lub krzewów z terenu nieruchomości innej niż wpisana do rejestru zabytków,
- Ů prowadzenia przez przedsiębiorców działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych,
- Ů ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt, a także grzebownisk i spalarni zwłok zwierzęcych i ich części.

Wójt gminy władny jest w drodze decyzji:

- Ů w przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne, ustalić wymagania w zakresie ochrony środowiska, dotyczące eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, o ile jest to uzasadnione koniecznością ochrony środowiska,
- Ů wyznaczyć umożliwiające dostęp do wody części nieruchomości przyległej do wód objętych powszechnym korzystaniem,
- Ů zatwierdzić ugodę właścicieli gruntów w zakresie zmiany stanu wody na gruntach, jeżeli zmiany te nie wpłyną szkodliwie na inne nieruchomości lub na gospodarkę wodną,
- Ů wymierzyć opłatę za usunięcie drzew lub krzewów,
- Ů nakazać osobie fizycznej eksploatującej instalację w ramach zwykłego korzystania ze środowiska lub eksploatującej urządzenie wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko lub nawet wstrzymać użytkowanie instalacji),
- Ů w przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne, nałożyć na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji wykraczających poza obowiązki wynikające z ustawy -Prawo ochrony środowiska, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych,
- Ů nakazać właścicielowi gruntów wykonanie w określonym terminie odpowiednich zabiegów, w razie wystąpienia z winy tego właściciela degradacji gruntów stanowiących użytki rolne oraz gruntów zrekultywowanych na cele rolne, w tym również spowodowanej nieprzestrzeganiem przepisów o ochronie roślin uprawnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami,
- Ů nakazać właścicielowi gruntów, w porozumieniu z wojewódzkim inspektorem sanitarnym, w razie prowadzenia produkcji w sposób naruszający ustalenia planu gospodarowania na gruntach rolnych położonych na obszarach ograniczonego użytkowania, istniejących wokół zakładów przemysłowych, zniszczenia określonych upraw, przemieszczenia zwierząt poza obszar strefy lub dokonania ich uboju,
- Ů nakazać właścicielowi gruntu przywrócenie stanu poprzedniego lub wykonanie urządzeń zapobiegających szkodom, jeżeli spowodowane przez właściciela gruntu zmiany stanu wody na gruncie szkodliwie wpływających na grunty sąsiednie,
- Ů nakazać posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsc nie przeznaczonych do ich składowania lub magazynowania, wskazując sposób wykonania tej decyzji,
- Ů wymierzyć administracyjną karę pieniężną za zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów, powodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych

w sposób szkodliwy dla roślinności oraz za usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia, a także za zniszczenie spowodowane niewłaściwą pielęgnacją terenów zieleni, zadrzewień, drzew lub krzewów, po warunkiem, że od stwierdzenia faktu zniszczenia zieleni upłynęło mniej, niż 5 lat,

- ū nałożyć karę pieniężną na przedsiębiorstwo wodno-kanalizacyjne, które nie dopełnia obowiązku przedłożenia do zatwierdzenia taryf za dostarczanie wody i odprowadzenie ścieków, lub zawyża zatwierdzone taryfy, a także na kierownika przedsiębiorstwa.

Kompetencje organu wykonawczego gminy w zakresie współdziałania w toku postępowań administracyjnych prowadzonych przez inne organy administracji

Działania Wójta:

- ū opiniuje decyzje starosty w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów rolnych,
- ū wydaje opinię dotyczącą nałożenia w postępowaniu o wydanie decyzji o wyłączeniu gruntu rolnego z produkcji, obowiązku zdjęcia oraz wykorzystania na cele poprawy wartości użytkowej gruntów próchniczej warstwy gleby z gruntów rolnych klas I, II, IIIa, IIIb, III, IVa i IV oraz z torfowisk,
- ū wydaje opinię, co do projektu prac geologicznych, których wykonywanie nie wymaga uzyskania koncesji,
- ū opiniuje wniosek o udzielenie koncesji na poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopalin, za wyjątkiem poszukiwania i rozpoznawania złóż kopalin w granicach obszarów morskich RP,
- ū opiniuje projekty wojewódzkich i powiatowych planów gospodarki odpadami,
- ū opiniuje decyzje dla wytwórców odpadów (decyzja zatwierdzająca program gospodarki odpadami niebezpiecznymi) oraz posiadaczy odpadów prowadzących gospodarkę odpadami (zezwoenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów),
- ū ma prawo delegowania jednej osoby do (powołanej przez wojewodę) komisji, w sprawie prowadzenia negocjacji o ustalenie treści programu dostosowawczego (wynegocjowanego indywidualnie szczegółowego harmonogramu rzeczowo-finansowego realizacji obowiązków z zakresu ochrony środowiska przez prowadzącego instalacje, które ze względów technologicznych lub ekonomicznych nie mogą osiągnąć tych wymagań w terminach przewidzianych przez przepisy powszechnie obowiązujące, a za utrzymaniem eksploatacji instalacji przemawia interes publiczny).
- ū w przypadkach bezpośredniego zagrożenia środowiska, Wójt może wydać właściwemu organowi Inspekcji Ochrony Środowiska polecenie podjęcia działań zmierzających do usunięcia tego zagrożenia. Polecenia te nie mogą jednak dotyczyć wykonania konkretnych czynności służbowych ani określać sposobu wykonania zadania przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska, lecz powinny ustalać przedmiot działań lub wskazywać stan niezgodny z prawem,, o którego usunięcie chodzi. O wydanym poleceniu Wójt bezzwłocznie informuje Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska. Za treść wydanego polecenia Wójt ponosi wyłączną odpowiedzialność.

Kompetencje kontrolne organu wykonawczego gminy w zakresie ochrony środowiska

Wójt gminy sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym swoją właściwością. Może on upoważnić do wykonywania funkcji kontrolnych pracowników podległego mu urzędu gminy. Kontrolujący, wykonując kontrolę, jest uprawniony do:

- ū wstępu wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, a w godzinach od 6 do 22 - na pozostałe tereny,
- ū przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych,
- ū żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwanie osób w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego,

- Ů żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z problematyką kontroli.
- Ů kontrolowany obowiązany jest umożliwić przeprowadzanie kontroli. Z czynności kontrolnych kontrolujący sporządza protokół, którego jeden egzemplarz doręcza kontrolowanemu. Protokół podpisują kontrolujący oraz kontrolowany, który może wnieść do protokołu zastrzeżenia i uwagi wraz z uzasadnieniem. W razie odmowy podpisania protokołu przez kontrolowanego, kontrolujący umieszcza o tym wzmiankę w protokole, a odmawiający podpisu może, w terminie 7 dni, przedstawić wójtowi swoje stanowisko na piśmie.
- Ů wójt występuje do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o podjęcie odpowiednich działań będących w jego kompetencji, jeżeli w wyniku kontroli stwierdzono naruszenie przez kontrolowany podmiot przepisów o ochronie środowiska lub występuje uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić, przekazując dokumentację sprawy.
- Ů wójt lub osoby przez niego upoważnione, są uprawnieni do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska.

Kompetencje kontrolne organu wykonawczego gminy w zakresie ochrony gruntów rolnych i leśnych

Wójt gminy, w zakresie swojej kompetencji, wykonują również kontrolę przestrzegania ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Osoby przeprowadzające w imieniu wójta kontrolę są uprawnione do:

- Ů wstępu na grunt i teren zakładu przemysłowego,
- Ů wglądu do dokumentów oraz żądania sporządzenia ich odpisów,
- Ů sprawdzania tożsamości osób w związku z prowadzoną kontrolą,
- Ů żądania wyjaśnień i zasięgania informacji,
- Ů pobierania próbek gleby lub roślin do analizy.

Kontrola obejmuje wykonanie następujących obowiązków:

- Ů zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby,
- Ů rekultywacji gruntów zdewastowanych i zdegradowanych,
- Ů rolniczego zagospodarowania gruntów zrehabilitowanych, jeżeli zagospodarowanie odbywa się przy wykorzystaniu środków Funduszu,
- Ů przeciwdziałania erozji gleb i innym zjawiskom powodującym trwałe pogarszanie wartości użytkowej gruntów,

Jeżeli objętość próchnicznej warstwy gleby zdejmowanej z gruntów wyłączanych z produkcji przekracza 1000 m³, kontrolę przeprowadza się z wykorzystaniem pomiarów geodezyjnych. Kontrola wykonania obowiązku rekultywacji gruntów polega na sprawdzeniu co najmniej raz w roku zgodności wykonywanych zabiegów z dokumentacją rekultywacji tych gruntów, a zwłaszcza wymagań technicznych oraz ich terminowości, ze szczególnym uwzględnieniem obowiązku zakończenia rekultywacji w okresie 5 lat od zaprzestania działalności przemysłowej.

Udostępnianie, ewidencjonowanie informacji i sprawozdawczość

Wójt gminy jest obowiązany udostępniać informacje o środowisku i jego ochronie, znajdujące się w jego posiadaniu, w zakresie przewidzianym art. 19 ust 1 i 2 ustawy Prawo ochrony środowiska, z zastrzeżeniem art. 20 ust.1 i 2 ustawy, a także do:

- Ů nieodpłatnego przekazywania posiadanych danych, niezbędnych do założenia i prowadzenia katastru wodnego,
- Ů nieodpłatnego przekazywania danych z rejestrów, wykazów, pomiarów, analiz i obserwacji stanu środowiska, uzyskanych w trakcie działalności, dla potrzeb państwowego monitoringu środowiska.

Wójt gminy obowiązany jest do przyjmowania:

- Ů informacji o wystąpieniu awarii, w której występuje jedna lub więcej niebezpiecznych

substancji, prowadzącej do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska, a także powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem),

- Ů od osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami - uproszczonej informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (azbest),
- Ů wykazów, na podstawie których właściwe miejscowo podmioty korzystające ze środowiska ustaliły opłaty za składowanie odpadów,
- Ů w przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne (zwykłym korzystaniem ze środowiska jest takie korzystanie wykraczające poza ramy korzystania powszechnego, co do którego ustawa nie wprowadza obowiązku uzyskania pozwolenia, oraz, zwykle korzystanie z wody w rozumieniu przepisów ustawy - Prawo wodne) - wstępnych, okresowych i ciągłych wyników pomiarów, o ile pomiary te mają szczególne znaczenie ze względu na potrzebę zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji albo jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych,
- Ů w przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne - zgłoszeń dotyczących instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska,
- Ů zgłoszenia przez wykonawcę prac geologicznych zamiaru przystąpienia do wykonywania robót geologicznych w granicach gminy,
- Ů informacji o dostrzeżonych objawach chorób zwierząt żyjących wolno.

Wójt gminy obowiązany jest do prowadzenia zbiorów przekazanych kopii:

- Ů wydanych przez wojewodę albo starostę: pozwoleń na wytwarzanie odpadów, decyzji zatwierdzających programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi lub informacji o wytwarzanych odpadach i sposobach gospodarowania wytwarzanymi odpadami, jak też decyzji o cofnięciu ww. pozwoleń,
- Ů kopii wydanych przez wojewodę albo starostę zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,

Wójt gminy zobowiązany jest do:

- Ů sporządzenia rocznego sprawozdania zawierającego informacje o:
 - a) rodzaju i ilości odpadów opakowaniowych zebranych przez gminę lub podmiot działający w jej imieniu,
 - b) rodzaju i ilości odpadów opakowaniowych przekazanych przez gminę lub podmiot działający w jej imieniu do odzysku i recyklingu,
 - c) wydatkach poniesionych na działania określone w pkt. a i b.
- Ů przechowywania przez 5 lat dokumentów potwierdzających przekazanie odpadów opakowaniowych do odzysku i recyklingu. Sprawozdanie przekazuje się, w terminie do dnia 15 lutego roku kalendarzowego następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie, marszałkowi województwa i wojewódzkiemu funduszowi, właściwemu ze względu na siedzibę gminy,
- Ů regularnego informowania mieszkańców o jakości wody, przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
- Ů kresowego przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska

9.2. Ustalenia Programu

Program Ochrony Środowiska, zgodnie z polityką ekologiczną państwa, wyróżnia cele krótkoterminowe, których realizacja zakończy się najpóźniej do 2011 roku, średnioterminowe - do zrealizowania przed rokiem 2016 oraz długoterminowe, prawdopodobne i możliwe do osiągnięcia dopiero po 2016 roku. Tym ostatnim celom, które można określić również jako strategiczne, lub generalne - podporządkowane są wszystkie wcześniejsze, które - bez względu na okres ich realizacji - mają charakter celów taktycznych. Wszystkie formułowane cele wypełniają kryteria: potrzeby, osiągalności, realności i mierzalności.

Program nie aspiruje do ustalenia hierarchii celów w poszczególnych okresach czasowych, ani też harmonogramu realizacji zadań szczegółowych, które posłużą osiągnięciu celów. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowania znacznej większości z nich, byłoby to założenie teoretyczne i niekoniecznie realne. Wielorakość potrzeb, zarówno wynikających z konieczności dostosowania

standardów ochrony środowiska do poziomów przyjętych w Unii Europejskiej, jak też niezbędnych dla poprawy warunków życia i nadrobienia wieloletnich opóźnień w tej sferze, nakazuje jednocześnie dążenie do ich zaspokojenia. O ich faktycznej kolejności - w ramach założonych przedziałów czasowych -zadecydują możliwości finansowania, oraz współfinansowania ze środków zewnętrznych, związane w istotny sposób ze sprawności prowadzonych niezależnie od samorządu procedur, a także pozyskiwanych w ramach partnerstwa publiczno - prywatnego - pochodnej dynamiki rozwoju gospodarczego w kraju i regionie.

9.2.1. Cele Priorytetowe (krótkoterminowe) - do realizacji w okresie 2009 - 2011

Pierwszy cel priorytetowy

Poprawa jakości wód powierzchniowych na obszarze gminy i zabezpieczenie wód podziemnych przed skażeniem.

Drugi Cel Priorytetowy

Zapewnienie mieszkańcom stałych dostaw wody konsumpcyjnej dobrej jakości.

Trzeci Cel Priorytetowy

Upowszechnienie wiedzy o środowisku, jego funkcjonowaniu, lokalnych zasobach i walorach.

Czwarty Cel Priorytetowy

Ochrona gleb przed skażeniem, rozszerzenie i poprawa skuteczności zorganizowanej selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych i wielkogabarytowych, pochodzących z gospodarstw domowych.

Piąty Cel Priorytetowy

Tworzenie „zielonych” miejsc pracy i rozwój terenów publicznej zieleni urządzonej.

9.2.2. Cele średnioterminowe -realizacja zakładana do roku 2016

Pierwszy Cel Średnioterminowy

Modernizacja i rozbudowa systemu gospodarki wodno - ściekowej, zapewniająca mieszkańcom dostawy wody konsumpcyjnej o dobrej jakości, poprawę czystości wód powierzchniowych, ochronę zasobów wód podziemnych przed skażeniem oraz poprawę ich retencyjności.

Drugi Cel Średnioterminowy

Wykształcenie wśród mieszkańców wiedzy o środowisku, nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska.

Trzeci Cel Średnioterminowy

Wykorzystanie posiadanych zasobów i walorów środowiska dla tworzenia „zielonych miejsc pracy” i przywrócenia harmonii krajobrazu wiejskiego.

Czwarty Cel Średnioterminowy

Rozwój i doskonalenie skuteczności systemu selektywnej zbiórki odpadów, ochrona gleb przed skażeniem, upowszechnianie niskoodpadowych technologii usług.

Piąty Cel Średnioterminowy

Ochrona powietrza atmosferycznego i poprawa jego stanu, wzrost wykorzystania zasobów energii odnawialnej, racjonalizacja zużycia energii.

Szósty Cel Średnioterminowy

Ochrona różnorodności biologicznej, rozwój systemu obszarów chronionych.

9.2.3. Cele perspektywiczne - osiągnięcie prawdopodobne nie wcześniej, niż po roku 2016

Pierwszy Cel Perspektywiczny Zapewnienie mieszkańcom gminy zdrowych warunków zamieszkania, pracy i wypoczynku, w czystym i bezpiecznym środowisku przyrodniczym.

Drugi Cel Perspektywiczny Pełne wykorzystanie szans, jakie stwarzają zasoby i walory środowiska przyrodniczego i kulturowego, dla zrównoważonego rozwoju gminy.

Trzeci Cel Perspektywiczny Zachowanie dla przyszłych pokoleń zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy, w stanie zapewniającym jego trwałość i możliwość odtwarzania potencjału.

9.3. Zadania służące realizacji poszczególnych celów wraz z określeniem szacunkowych kosztów

Zadania wymienione w tej części planu podzielono: według właściwości ich wykonywania. Pierwszą grupę zadań stanowią te, do których samorząd gminny jest obligowany przez przepisy prawa, a więc zadania własne. Do drugiej grupy zaliczono zadania, których znaczenie jest ważne dla gminy. Będą one realizowane wspólnie z innymi instytucjami i podmiotami gospodarczymi, a samorządowi gminnemu przypadnie najczęściej rola koordynatora i autorytetu wspierającego przedsięwzięcie na arenie ponadlokalnej - regionalnej lub krajowej. Trzecia grupa, to zadania polegające na inspiracji podmiotów gospodarczych z terenu gminy lub indywidualnych mieszkańców, ich organizacji i grup nieformalnych, wspomaganie ich działań, przede wszystkim poprzez przekazywanie doświadczenia, wiedzy merytorycznej.

Zadania służące realizacji poszczególnych celów zostały podzielone na: inwestycyjne, organizacyjne, koordynacyjne, administracyjne, kontrolne i dokumentacyjno - monitoringowe.

1. Zadania w zakresie poprawy stanu czystości wód powierzchniowych oraz zabezpieczenia wód podziemnych przed skażeniem (*Pierwszy cel priorytetowy, pierwszy cel średnioterminowy*)

Nazwa zadania	Termin realizacji	Charakter zadania	Planowany koszt [zł]	Źródło finansowania
Budowa kanalizacji sanitarnej Dębica Kaszubska –Krzynia (etap I)	2009 - 2011	zadanie inwestycyjne	2,1 mln	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Budowa kanalizacji sanitarnej Krzynia – Niemczewo (etap II)	2009 - 2011	zadanie inwestycyjne	1,6 mln	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Budowa kanalizacji sanitarnej Niemczewo – Motarzyno (etap III)	2009 - 2011	zadanie inwestycyjne	2,0 mln	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Budowa kanalizacji sanitarnej Motarzyno – Niepogłędzie (etap IV)	2009 - 2011	zadanie inwestycyjne	1,7 mln	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Budowa kanalizacji sanitarnej Niepogłędzie – Gałęzów (etap V)	2009 - 2011	zadanie inwestycyjne	1,0 mln	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Budowa kanalizacji sanitarnej Niepogłędzie – Budowo (etap VI)	2009 - 2011	zadanie inwestycyjne	2,0 mln	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Budowa kanalizacji sanitarnej Budowo – Jawory (etap VII)	2009 - 2011	zadanie inwestycyjne	1,0 mln	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Budowa kanalizacji sanitarnej Motarzyno – Kotowo (etap VIII)	2009 - 2011	zadanie inwestycyjne	1,0 mln	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalnią w miejscowości Podwilczyn	2009 - 2010	zadanie inwestycyjne	1,0 mln	Budżet gminy WFOŚiGW w Gdańsku
Budowa kanalizacji sanitarnej Maleniec – Gogolewko- Gogolewo – Dobra – Żarkowo – Podle Małe – Dobieszewko – Dobieszewko – Troszki – Łabiszewo – Borzęcino – Starnice - Dębica Kaszubska	po roku 2011	zadanie inwestycyjne	ok. 4,0 mln	budżet gminy, fundusze środowiskowe, środki pomocowe
Badanie jakości odprowadzanych ścieków do odbiorników wód powierzchniowych	Praca ciągła	zadanie administracyjno-kontrolne		środki własne
Prowadzenie systematycznych kontroli szczelności zbiorników bezodpływowych	2009 - 2012	zadanie administracyjno-kontrolne		środki własne
Prowadzenie kontroli jakości wód pochodowlanych	2009 - 2012	zadanie administracyjno-kontrolne		środki własne
Budowa oczyszczalni przydomowych w zabudowie rozproszonej	2009 –2012	zadanie inwestycyjne	1,0 mln	Budżet gminy WFOŚiGW w Gdańsku

2. Zadania w zakresie zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wody i racjonalizacji gospodarowania zasobami wodnymi (Drugi cel priorytetowy, pierwszy średnioterminowy)

Nazwa zadania	Termin realizacji	Charakter zadania	Planowany koszt [zł]	Źródło finansowania
Badanie jakości ujmowanej wody podziemnej	Praca ciągła	zadanie monitoringowo - dokumentacyjne		środki własne
Budowa sieci wodociągowej Niemczewo, Goszczyno, Motarzyno, Kotowo (etap I)	2009 - 2012	zadanie inwestycyjne	2,0 mln	budżet gminy, środki pomocowe
Budowa sieci wodociągowej Budowo – Jawory wraz z modernizacją stacji wodociągowej w Budowie (etap II)	2009 - 2012	zadanie inwestycyjne	640 tyś	budżet gminy, środki pomocowe
Budowa sieci wodociągowej Niepogłędzie – Gałęzów, stacja wodociągowa w Niepogłędzie (etap III)	2009 - 2012	zadanie inwestycyjne	1,2 mln	budżet gminy, środki pomocowe
Budowa sieci wodociągowej Krzynia ze stacją wodociagową (etap IV)	2009 - 2012	zadanie inwestycyjne	500 tyś	budżet gminy, środki pomocowe

Budowa sieci wodociągowej Dobrzec – Dobra –Gogolewo	2009 - 2010	zadanie inwestycyjne	1,0 mln	budżet gminy, środki pomocowe
Budowa sieci wodociągowej Maleniec - Gogolewko	po roku 2011	zadanie inwestycyjne	1,0 mln	budżet gminy, środki pomocowe
Budowa sieci wodociągowej Dobieszewo – Dobieszewko – Troszki, Dobieszewo – Podole Małe Żarkowo	po roku 2011	zadanie inwestycyjne	2,0 mln	budżet gminy, środki pomocowe
Upowszechnianie technologii produkcji charakteryzujących się niskim zużyciem wody i za stosowaniem obiegów zamkniętych	2008 - 2012 i później	zadanie inspiracyjne i wspomagające działania		

3. Zadania w zakresie upowszechniania wiedzy o środowisku i jego funkcjonowaniu lokalnych zasobach i walorach (Trzeci cel priorytetowy, drugi cel średnioterminowe)

Nazwa zadania	Termin realizacji	Charakter zadania	Planowany koszt [zł]	Źródło finansowania
Poszerzanie wiedzy pracowników samorządowych, radnych i sołtysów w zakresie prawa ochrony środowiska	2009 - 2012	zadanie organizacyjne	30 tys	budżet gminy, środki pomocowe
Opracowanie zasad i upowszechnienie informacji o środowisku i potrzebie jego ochrony	2009 - 2016	zadanie organizacyjne	50 tys	budżet gminy, WFOŚiGW, środki pomocowe
Wytyczenie i oznakowanie ścieżek przyrodniczych, udostępniających najwartościowsze elementy środowiska przyrodniczego gminy	2009- 2016	zadanie organizacyjne i inwestycyjne	40 tys	budżet gminy, WFOŚiGW, środki pomocowe
Kontynuowanie i rozwój współpracy z Parkiem Krajobrazowym „Dolina Słupi” w zakresie skutecznej ochrony i wykorzystania zasobów i walorów Parku oraz ich efektywnej promocji	2009 - 2016	zadanie organizacyjne realizowane wspólnie z innymi podmiotami		
Kontynuowanie uczestnictwa w ogólnokrajowych, europejskich i światowych imprezach ekologicznych	2009 - 2016	zadanie organizacyjne realizowane wspólnie z innymi podmiotami		

4. Zadania w zakresie rozszerzenia zorganizowanej, selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, z uwzględnieniem wielkogabarytowych i niebezpiecznych, pochodzących z gospodarstw domowych oraz zabezpieczenia gleb przed skażeniem (Czwarty cel priorytetowy, czwarty cel średnioterminowy)

Nazwa zadania	Termin realizacji	Charakter zadania	Planowany koszt [zł]	Źródło finansowania
Opracowanie i zaopiniowanie gminnego planu usuwania wyrobów zawierających azbest	2009	zadanie dokumentacyjno - organizacyjne	10 tys	Środki własne
Stała kontrola nielegalnych wysypisk odpadów i ich eliminacja	2009 - 2016	zadanie administracyjno - kontrolne		
Rozwój selektywnej zbiórki odpadów z terenów parkingów leśnych i miejsc odwiedzanych turystycznie w okresie sezonu letniego	2009 - 2016	zadanie organizacyjne realizowane wspólnie z innymi podmiotami	50 tys.	budżet gminy, Fundusze Ochrony Środowiska, Nadleśnictwa
Rozwój zbiórki odpadów wielkogabarytowych i niebezpiecznych, pochodzących z gospodarstw domowych	2009 - 2016	zadanie organizacyjne realizowane wspólnie z innymi podmiotami	40 tys.	budżet gminy, Fundusze Ochrony Środowiska, Nadleśnictwa
Rozpowszechnianie form usług, które ograniczają powstawanie odpadów i pozwalają utrzymać na możliwie najniższym poziomie ich ilość	2009 - 2016	zadanie inspiracyjne i wspomagające działania		

5. W zakresie wykorzystania posiadanych zasobów i walorów środowiska dla tworzenia „zielonych” miejsc pracy oraz przywrócenia harmonii krajobrazu wiejskiego (Piąty cel priorytetowy, trzeci cel średnioterminowy)

Nazwa zadania	Termin realizacji	Charakter zadania	Planowany koszt [zł]	Źródło finansowania
Sporządzanie planów miejscowych dla terenów zabudowanych, rozwiązujących problemy zachowania i rehabilitacji tradycyjnego krajobrazu wiejskiego	2009 - 2016	zadanie dokumentacyjno-administracyjne	ok. 100 tys.	budżet gminy
Opracowanie gminnego programu ochrony krajobrazu, założenie gminnego rejestru zabytków oraz ustalenie zasad ochrony	2009 - 2012	zadanie dokumentacyjno-administracyjne	20 tys	budżet gminy
Organizowanie gminnych konkursów na piękną	2009 - 2016	zadanie organizacyjne	20 tys./ rok	budżet gminy, Gminny Fundusz

posesję, ogród, osiedle i wieś, uczestnictwo w konkursach ponadgminnych				Ochrony Środowiska
Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego dla nowej zabudowy lokalnych uwarunkowań kulturowych i krajobrazowych	2009 - 2016	zadanie dokumentacyjno-administracyjne	50 tyś.	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Zagospodarowywanie skwerów i terenów zieleni publicznej w miejscowościach gminy	2009 - 2012	zadanie inwestycyjne i organizacyjne	100 tyś.	Budżet gminy, fundusze środowiskowe, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Promocja tradycyjnych metod gospodarowania i rolnictwa ekologicznego	2009 - 2012	zadanie inspiracyjne i wspomagające działania		

6. Zadania w zakresie poprawy stanu powietrza atmosferycznego przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii, racjonalizacja zużycia energii (piąty cel średnioterminowy)

Nazwa zadania	Termin realizacji	Charakter zadania	Planowany koszt [zł]	Źródło finansowania
Opracowanie gminnego programu zaopatrzenia w ciepło, przy wykorzystaniu różnorodnych źródeł ekologicznych	2009-2012	zadanie dokumentacyjno-organizacyjne	20 tyś.	Budżet gminy WFOŚiGW w Gdańsku, środki pomocowe
Przebudowa urządzeń kotłowni w obiektach użyteczności publicznej- (szkoły, ośrodki zdrowia, świetlice wiejskie) na paliwa ekologiczne	2012 - 2016	zadanie inwestycyjne	1,0 mln	Budżet gminy WFOŚiGW w Gdańsku, środki pomocowe
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	2012 - 2016	zadanie inwestycyjne	1,0 mln	Budżet gminy WFOŚiGW w Gdańsku, środki pomocowe
Sukcesywne zwiększanie udziału paliw ekologicznych, w tym biomasy, w ogrzewaniu przedsiębiorstw, instytucji i gospodarstw domowych	2009 - 2016	zadanie inspiracyjne i wspomagające działania		

**7. W zakresie rozwoju sieci obszarów chronionych oraz ochrony różnorodności biologicznej
(siódmy cel średnioterminowy)**

Nazwa zadania	Termin realizacji	Charakter zadania	Planowany koszt [zł]	Źródło finansowania
Uwzględnianie w opracowywanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego potrzeb wynikających z zabezpieczenia i rozwoju obszarów chronionych oraz ochrony różnorodności biologicznej, w tym europejskiej sieci NATURA 2000	2009 - 2016	zadanie dokumentacyjno-administracyjne		
Ustanowienie i oznakowanie nowych i pomników przyrody i innych form ochrony przyrody, (uzupełnienie oznakowania w już istniejących)	2009 - 2016	zadanie dokumentacyjno-administracyjne		
Opracowanie inwentaryzacji przyrodniczej gminy	2009 - 2016	zadanie dokumentacyjno	40 tyś	budżet gminy
Wnioskowanie o ustanowienie i opracowywanie dokumentacji nowych form obszarów chronionych dla ochrony siedlisk i rzadkich gatunków fauny i flory	2009 - 2016	zadanie dokumentacyjno		

Rozdział X

Zarządzanie i monitoring Programem

10.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Struktura zarządzania środowiskiem nie ma charakteru ściśle hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, których kompetencje określone są przez ustawy.

Program Ochrony Środowiska odgrywa znaczną rolę w procesie realizacji zrównoważonego rozwoju. Z punktu widzenia władz samorządowych, stanowi narzędzie koordynacji działań podejmowanych w dziedzinie ochrony środowiska przez działy administracji publicznej oraz instytucje i przedsiębiorstwa.

10.1.1. Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych należą przede wszystkim decyzje administracyjne:

- pozwalające na korzystanie z zasobów środowiska i wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia zintegrowane,
- wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych,
- zatwierdzające program gospodarki odpadami,
- o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz o pozwoleniu na budowę, podejmowane w oparciu o zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także prowadzone postępowania, w sprawie oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć,
- pozwolenia wodnoprawne,
- o wyłączeniu gruntów z użytkowania rolnego i leśnego,
- o podziałach i scaleniach gruntów,
- zezwalające na wycinkę drzew i krzewów,
- zobowiązujące do prowadzenia badań monitoringowych stanu środowiska,
- o konieczności przeprowadzenia przeglądu ekologicznego.

10.1.2. Instrumenty ekonomiczno - społeczne

Instrumenty prawno -finansowe, jak:

- opłaty naliczane za korzystanie ze środowiska,
- preferencyjne ustalanie i różnicowanie stawek podatkowych, opłat i innych danin publicznych,
- administracyjne kary pieniężne,
- skutki finansowe wynikające z odpowiedzialności karnej i cywilnej,

Instrumenty ekonomiczne, jak:

- kredyty - w tym umarzalne - i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- dotacje z europejskich funduszy strukturalnych i funduszu spójności,
- pomoc publiczna w postaci zwolnień i ulg podatkowych, odroczeń, rozłożenia na raty i umorzeń należności budżetu państwa i samorządu oraz udzielanie gwarancji finansowych dla projektowanych przedsięwzięć,
- rozszerzenie listy wyrobów objętych opłatami produktowymi i opłatami depozytowymi oraz ustalenie szczegółowych zasad dysponowania wpływami z tych opłat,
- ubezpieczenia ekologiczne od odpowiedzialności cywilnej za szkody, spowodowane poważnymi awariami przemysłowymi i transportowymi,
- tworzenie rynku uprawnień do emisji zanieczyszczeń (zbywalne pozwolenia),

Instrumentów społecznych to m.in.:

- obowiązek upowszechniania w społeczeństwie informacji o środowisku i zasięgania jego opinii podczas procedur, prowadzonych w sprawach ochrony środowiska,
- wykraczające poza zakres obowiązkowy przekazywanie informacji w mediach, w formie spotkań, dyskusji publicznych i akcji związanych z konkretnymi problemami ochrony środowiska,
- systemowa edukacja ekologiczna społeczeństwa, prowadzona we wszystkich grupach wiekowych,
- stymulacja i wspieranie organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, kompetentnie i rzetel-

nie działających w sferze ochrony środowiska,

Ųwspółpraca i wzajemna wymiana informacji pomiędzy administracją publiczną, placówkami naukowo - badawczymi, instytucjami finansowymi, podmiotami korzystającymi ze środowiska i sektorem pozarządowym, w celu wymiany doświadczeń i popularyzacji efektywnych i przyjaznych środowisku technik, procesów i działań.

Instrumenty związane ze strukturą zarządzania środowiskiem, to:

Ųstrategiczne i operacyjne dokumenty o zasięgu regionalnym i lokalnym, interdyscyplinarne i sektorowe, wytyczające cele i określające zadania do realizacji (Strategie Rozwoju, Studia uwarunkowań i kierunków oraz plany zagospodarowania przestrzennego, Programy ochrony środowiska i poszczególnych jego elementów, Plany operacyjne, koncepcje i studia wykonalności, programy dostosowawcze, oceny oddziaływania itp.),

Ųramowa i metodyczna współpraca pomiędzy instytucjami administracji publicznej, w zakresie wykonywania zadań w zakresie ochrony środowiska i ich skutecznego egzekwowania,

Ųspójny system monitoringu środowiska, pozwalający na okresową weryfikację stopnia osiągnięcia wymaganych i założonych w programach wskaźników,

Ųintegrowana baza danych o środowisku i jego stanie w poszczególnych urzędach administracji publicznej, zbudowana w technice komputerowej, w sposób umożliwiający jej stałą aktualizację i szybkie udostępnianie,

Ųwykorzystanie instytucji, przedsiębiorstw naukowo badawczych i ekspertów, dla opracowywania procedur i modeli usprawniających prowadzone i zamierzone działania oraz podnoszących ich skuteczność,

Ųsprawny system uzgadniania i rekomendowania przedsięwzięć istotnych dla ochrony środowiska, ułatwiający montaż finansowy środków publicznych i komercyjnych na ich realizację.

10.2. Zasady zarządzania Programem

Konsekwentne egzekwowanie wykonania przedsięwzięć wskazanych w Programie, okresowa jego weryfikacja i aktualizacja wraz z oceną skutków dla środowiska, jest niezbędnym warunkiem sukcesywnego osiągnięcia wyznaczonych celów.

Głównym wykonawcą Programu jest Wójt Gminy, współdziała on z administracją rządową, a w szczególności z Wojewodą i podległymi mu służbami zespólnymi, innymi organami administracji publicznej oraz samorządem powiatowym i sąsiednimi gminami.

Wójt Gminy przygotowuje raport przedstawiający realizację celów założonych w Programie Ochrony Środowiska, który zostanie przedstawiony Radzie Gminy.

10.3. Możliwości finansowe realizacji Programu

Wśród potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć zapisanych w Programie Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska można wydzielić dwa główne strumienie:

Ų środki krajowe,

Ų środki pomocowe Unii Europejskiej.

Do środków krajowych należy zaliczyć:

Ų budżet samorządu gminnego,

Ų kredyty, dotacje i opłaty oraz inne formy finansowania z instytucji wspierających projekty proekologiczne,

Ų środki własne podmiotów gospodarczych.

10.3.1. Środki własne budżetu gminy

W tabeli przedstawiono, jak w kolejnych latach kształtowały się relacje wysokości wydatków poniesionych na ochronę środowiska do całości wydatków budżetu, a także do kwot wydatków inwestycyjnych.

Tabela 14: *Nakłady na ochronę środowiska w gminie Dębica Kaszubska w latach 2004 - 2008*

L.p.	Rok	Budżet gminy (zł)	Wydatki inwestycyjne	Wydatki na ochronę środowiska	Udział w wydatkach ogółem	% stosunek do wydatków inwestycyjnych
1.	2004	17 321 891	3 177 417	35 996	0,20	11,33
2.	2005	25 876 945	9 111 025	3 127 924	12,09	34,33
3.	2006	22 331 942,13	2 749 839,55	2 098 503,42	9,40	73,31
4.	2007	23 786 060,40	3 292 243,97	15 417,97	0,06	0,47
<i>Razem</i>		<i>89 316 838,53</i>	<i>18 330 525,52</i>	<i>5 277 841,39</i>	<i>5,91</i>	<i>28,79</i>

10.3.2. Dotacje, środki pomocowe, kredyty i środki komercyjne

Źródła finansowania Programu będą zróżnicowane, w zależności od rodzaju i okresu przewidywanego działania, a przede wszystkim możliwości stosowania instrumentów finansowo-ekonomicznych, zapewnionych na poziomie krajowym i regionalnym.

Dostępne na rynku polskim publiczne źródła finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska można podzielić na:

- krajowe - pochodzące z budżetu państwa, budżetu gminy, pozabudżetowych instytucji publicznych, udzielane w formie dotacji, grantów i subwencji,
- pomocy zagranicznej - programy pomocowe, Fundusze Spójności, fundusze strukturalne, fundacje, środki UE itp.

Działania z zakresu ochrony środowiska mogą być finansowane ze źródeł Funduszy Ochrony Środowiska, które funkcjonują na 4 poziomach administracji publicznej:

- na poziomie krajowym - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- na poziomie regionalnym - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku,
- na poziomie lokalnym - Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Słupsku i Gminne Fundusze Ochrony Środowiska.

Fundusze te gromadzą wpływy z opłat uiszczanych przez podmioty za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz administracyjnych kar pieniężnych, nakładanych za naruszenie warunków lub przekroczenie limitów korzystania ze środowiska. W przypadku funduszy posiadających osobowość prawną - Narodowego i Wojewódzkiego - środki gromadzone są również poprzez działania na rynku kapitałowym. Zebrane środki przeznaczone są na dofinansowanie - głównie w formie dotacji i preferencyjnych pożyczek - przedsięwzięć proekologicznych, podejmowanych przez samorządy lokalne i podmioty gospodarcze.

Fundusz Wojewódzki udziela dotacji i pożyczek preferencyjnych na dofinansowanie przedsięwzięć proekologicznych na obszarze województwa pomorskiego. Pośród priorytetów ustalonych na rok 2009 znajdujemy m.in.:

I. Ochrona czystości wód i gospodarka wodna

-budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz budowa systemów kanalizacyjnych dociążających istniejące oczyszczalnie, zgodnie z wymogami „Krajowego programu oczyszczania ścieków”, ochrona wód w zlewniach rzek oraz na obszarach ochronnych zbiorników wód podziemnych i powierzchniowych stanowiących źródło wody dla potrzeb komunalnych, przedsięwzięcia ograniczające emisje zanieczyszczeń do wód podziemnych, powierzchniowych wód śródlądowych i morskich, zabezpieczenie przed powodzią i podtopieniem, ochrona ujęć wód podziemnych, wdrażanie Ramowej Dyrektywy Wodnej w regionie wodnym, ochrona i poprawa stanu jezior.

II. Ochrona czystości powietrza i ochrona przed hałasem

-ograniczenie niskiej emisji, w szczególności na terenach miejskich, uzdrowiskowych, parków krajobrazowych i leśnych kompleksów promocyjnych, ograniczanie emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń do powietrza poprzez modernizację technologii spalania paliw oraz zmianę rodzaju i jakości paliw, wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, wdrażanie nowoczesnych technologii w przemyśle, energetyce i gospodarce komunalnej, wspieranie ekologicznych form transportu, ograniczanie uciążliwości hałasu.

III. Gospodarka odpadami, ochrona powierzchni ziemi i wdrażanie czystych technologii

-wspieranie zmian technologicznych zapobiegających powstawaniu odpadów oraz zapewniających ich wykorzystanie w procesach produkcji, organizacja systemu zbiórki, odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym odpadów zawierających azbest, odpadów medycznych i weterynaryjnych, zagospodarowanie osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków, rekultywacja terenów zdegradowanych, wspieranie rozwoju czystych technologii.

IV. Ochrona przyrody i krajobrazu

-czynna ochrona na obszarach chronionych zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, renowacja parków wiejskich i miejskich, ochrona torfowisk, mokradeł, oczek śródpolnych i śródleśnych, ochrona gatunkowa, ochrona i zwiększenie różnorodności przyrodniczej, ochrona i tworzenie korytarzy ekologicznych, ochrona lasów.

V. Edukacja ekologiczna

-wspieranie regionalnych działań w zakresie dostępu do informacji i edukacji ekologicznej, wspieranie wdrażania systemów zarządzania środowiskiem oraz programów rolno-środowiskowych i ekologicznej gospodarki leśnej, prowadzenie aktywnej edukacji i informacji dotyczącej rozwoju zrównoważonego, ochrony środowiska i gospodarki wodnej, promocja

zagadnień ochrony środowiska, upowszechnianie na obszarach wiejskich zasad dobrych praktyk rolniczych.

VI. Monitoring i zapobieganie poważnym awariom

-regionalny monitoring środowiska, rozbudowa systemu zapobiegania zdarzeniom mogącym powodować poważne awarie oraz ograniczenie ich skutków dla ludzi i środowiska w oparciu o służby Państwowej Straży Pożarnej, Ochotniczych Straży Pożarnych, Policji i Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Gdańsku, wsparcie systemu kontroli wnoszenia opłat za korzystanie ze środowiska oraz rozbudowy i weryfikacji baz danych podmiotów korzystających ze środowiska.

Ze środków Narodowego Funduszu wnioskodawca może otrzymać pożyczkę i dotację do wysokości 70% kosztów inwestycyjnych przedsięwzięcia.

Pożyczki udzielane przez Narodowy i Wojewódzki Fundusz mogą być częściowo umarzone, pod warunkiem terminowego wykonania zadań i osiągnięcia zakładanych efektów.

Fundusze Narodowy i Wojewódzki mogą udostępniać środki finansowe bankom (głównie BOŚ, BGK), z przeznaczeniem na udzielenie kredytów lub pożyczek na wskazane przez siebie programy i przedsięwzięcia proekologiczne, a także dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek. Fundusze te korzystają również z powierzonych im środków pomocy zagranicznej, w sposób zgodny z umowami, na podstawie, których środki te przekazano.

Fundusze strukturalne są głównymi instrumentami polityki strukturalnej i regionalnej Unii Europejskiej. Ich zadaniem jest wspieranie przekształceń i modernizacji krajów członkowskich. Środki funduszy kierowane są do tych sektorów gospodarki i regionów, które bez dodatkowej pomocy ze wspólnego budżetu, nie miałyby szans wywiązać się z obowiązków wprowadzonych przez prawo UE. Fundusze Strukturalne udzielające wsparcia dla przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska to:

-Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF) - wspierający inwestycje przede wszystkim w obszarze ochrony powietrza atmosferycznego, utylizacji i zagospodarowania odpadów komunalnych i przemysłowych, dostarczania i poprawy jakości wody pitnej, oczyszczalni ścieków i infrastruktury towarzyszącej oraz wprowadzania najlepszych dostępnych technik.

Inne możliwości wsparcia działań proekologicznych to:

- Fundusz Spójności - niezaliczany do funduszy strukturalnych, choć ze względu na cel i charakter działania jest instrumentem polityki strukturalnej Unii. Charakterystyczną jego cechą jest udzielenie pomocy krajom, a nie regionom. Jego podstawowym celem jest wspieranie publicznej, niekomercyjnej infrastruktury. Fundusz wspomaga realizację przedsięwzięć w zakresie infrastruktury zaopatrzenia w wodę pitną i poprawy jej jakości, odprowadzenia i unieszkodliwiania ścieków, zapobiegania hałasowi, urządzeń ochrony powietrza i odzysku odpadów komunalnych i przemysłowych, odnawialnych źródeł energii, informowania i podnoszenia świadomości społeczeństwa.

Na terenie Polski działa od 1992 roku Fundacja EKOFUNDUSZ - konwertująca polski dług wobec rządów 6 państw wierzycieli - Francji, Szwajcarii, Szwecji, Włoch, Norwegii i USA. Priorytetami jej są: zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, eliminacja źródeł emisji siarki i azotu oraz ograniczenie przemieszczania tych gazów, ograniczenie wpływu zanieczyszczeń do Bałtyku oraz ochrona źródeł wody pitnej, ochrona biologicznego różnicowania i zarządzanie odpadami oraz ochrona i odzyskiwanie zanieczyszczonych gruntów.

10.4. Mierniki stopnia realizacji Programu

Dla okresowej oceny zaawansowania realizacji celów Programu, przyjmuje się - w poszczególnych sferach działalności - określony poziom wyjścia. Są to ogólnodostępne dane statystyczne, a także wyliczenia dokonane na podstawie danych otrzymanych z Zakładu Gospodarki Komunalnej.

Tabela 15: Mierniki stopnia realizacji Programu

L.p.	Wskaźnik	STAN (2008 R.)
1.	Powierzchnia obszarów chronionych / Udział w powierzchni gminy	11 061 ha/40,7%
2.	Liczba odrestaurowanych zespołów pałacowo-parkowych	2
3.	Liczba pomników przyrody	54
4.	Długość sieci wodociągowej ogółem	80,5
5.	Ludność zaopatrywana ze zbiorowych urządzeń wodociągowych	96%
6.	Średnie zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	33,6 m ³ /mieszk./rok
7.	Długość sieci kanalizacyjnej ogółem	44,7 km
8.	Liczba miejscowości obsługiwanych siecią kanalizacyjną do ogólnej liczby miejscowości	18%
9.	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	ok. 52%
10.	Łączna przepustowość oczyszczalni ścieków w gminie	1 843 m ³ / d
11.	Szacunkowa ilość odpadów powstających w gospodarstwach domowych	ok. 1 060 Mg/rok
12.	Ilość odpadów zebranych w gospodarstwach domowych, dostarczonych na składowisko	ok. 394 Mg/rok
13.	Ilość wytworzonych osadów pościekowych	118,0 Mg
14.	Ilość opakowań ze szkła przekazanych do odzysku	61,3 Mg (2007 r.)
15.	Ilość odpadów opakowaniowych z tworzyw sztucznych przekazanych do odzysku	21,3 Mg (2007 r.)

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej w Dębnicy Kaszubskiej, UG Dębica Kaszubska.

10.5. Monitoring wdrażania Programu

Przez monitoring wdrażania Programu należy rozumieć przez regularną ocenę i analizowanie:

- Ů stopnia wykonania zadań,
- Ů stopnia realizacji przyjętych celów.

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań będzie wysokość ponoszonych nakładów finansowych oraz uzyskiwane efekty rzeczowe. Uzyskiwane efekty rzeczowe, zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymywania norm komponentów środowiska ilustrować będą zaawansowanie realizacji Programu oraz umożliwią ustalenie:

- Ů stanu rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i priorytetami, a ich wykonaniem,
- Ů przyczyn tych rozbieżności,
- Ů kierunków pożądaných zmian w realizacji Programu.

STRESZCZENIE

1. Podstawa prawna, cel, przedmiot i zakres opracowania

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska, którego częścią jest Plan Gospodarki Odpadami są art. 17 p.1 Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2008 Nr 25 poz. 150) oraz art. 14 p. 5 i 14 Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 o odpadach (tj. Dz. U. z 2007 Nr 39 poz. 251 z późn. zm.).

Program obowiązuje na lata 2009- 2012 uwzględnia perspektywę 2013-2016 Przepis art. 18 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska zobowiązuje Wójta Gminy do sporządzania, co dwa lata sprawozdania z wykonania programu i przedstawiania go Radzie Gminy.

Program obejmuje charakterystykę stanu zasobów i ocenę przeobrażeń środowiska przyrodniczego gminy, w zakresie elementów przyrody nieożywionej i ożywionej, obszarów objętych ochroną prawną oraz analizę ograniczeń i szans rozwoju, wynikających ze środowiska rolniczego.

Program Ochrony Środowiska powinien określać wymagania odnoszące się do polityki ekologicznej państwa, a w szczególności określać:

- Ů cele i priorytety ekologiczne,
- Ů rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- Ů środki niezbędne do realizacji celów, w tym mechanizmy prawne, ekonomiczne i społeczne.

2. Położenie geograficzne, ludność i gospodarka gminy Dębica Kaszubska

Gmina Dębica Kaszubska zajmuje obszar o powierzchni geodezyjnej 30 002 ha. Obszar ten stanowi 13,0% powierzchni powiatu słupskiego i 1,6% powierzchni województwa pomorskiego. Gmina Dębica Kaszubska jest drugą pod względem zajmowanego obszaru gminą w powiecie słupskim.

Ludność zamieszkuje w 45 miejscowościach. Teren gminy podzielony jest na 20 sołectw: Dębica Kaszubska (obejmująca również miejscowości: Dargacz, Dobrzykowo, Dudzicze, Krzynia, Łysomice i Łysomiczki), Mielno, Podwilczyn, Dobieszewo (z Dobieszewkiem i Leśnią), Brzezinię-Borzęcinko, (z Borzęcinem), Łabiszewo (z Boguszcami), Podole Małe, Starnice-Troszki (ze Starniczkami), Żarkowo, Budowo (z Budówkiem), Gałęzów, Niepogłędzie (z Grabówkiem), Jawory, Motarzyno (łącznie z miejscowościami: Goszczyno, Jamrzyno, Niemczewo, Ochodza, Spole i Strzegomino), Kotowo, Dobra (z miejscowością Dobrzec), Gogolewo, Gogolewko (z Małęcem), Krzywań-Grabin oraz Skarszów Górny-Skarszów Dolny.

Liczba ludności zamieszkałej w gminie wynosi 9 708 (lipiec 2008 r.), w tym odsetek mężczyzn wynosił 51%, zaś kobiet 49%.

3. Zasoby oraz walory środowiska przyrodniczego gminy

Ukształtowanie powierzchni i morfogeneza

Ukształtowanie powierzchni na obszarze gminy Dębica Kaszubska jest znacznie zróżnicowane. Teren gminy wchodzi w skład trzech mezoregionów. Północną część obszaru zajmuje Wysoczyzna Damnicka, zachodnia część wraz z doliną rzeki Słupi wchodzi w skład Równiny Sławińskiej (Słupskiej). Oba mezoregiony wchodzi w skład regionu Pobrzeża Słowińskiego. Południową część gminy obejmuje Wysoczyzna Polanowa, należącej do regionu Pojezierze Zachodnio-Pomorskie (Kondracki J.). Wysoczyznę morenową północnej części tworzą płaskie lub faliste równiny moreny dennej z wysokościami 80-90 m n.p.m. Obszar wysoczyzny po południowej stronie doliny rzeki Skatowa charakteryzuje się wysokościami rzędu 120-130 m n.p.m. (okolice miejscowości Kotowo). Południowy obszar wysoczyzny przedstawia teren pagórkowaty. Północna część (okolice miejscowości Dobra i Starnice) odznacza się nałożeniem na powierzchnię wysoczyzny wzgórz moren czołowych. Kolejny znaczni rozbudowany ciąg moren czołowych znajduje się na linii Podwilczyn - Motarzyno.

Warunki klimatyczne

Klimat gminy Dębica Kaszubska tak jak na całym terytorium naszego kraju jest klimatem

umiarkowanym przejściowym ciepłym. Teren położony jest na obszarze napływu różnego typu mas powietrza.

Wyróżniamy następujące masy powietrza:

polarno – morskiego oddziałujący 46 % dni w roku,

polarno – kontynentalnego zalegający przez 39 % dni w roku,

arktycznego- z 14 % dni w roku

zwrotnikowego kontynentalnego i morskiego wpływającego na 0,5 % dni w roku.

Najcieplejszym miesiącem jest lipiec natomiast najchłodniejszym styczeń. Średnie miesięczne temperatury stycznia kształtują się w granicach $-0,9^{\circ}\text{C}$ na północnym zachodzie do $-3,2^{\circ}\text{C}$ na południowym wschodzie. Natomiast średnia temperatura miesiąca najcieplejszego wynosi $16,8^{\circ}\text{C}$. Średnia temperatura roczna dla całego obszaru gminy wynosi $+7,6^{\circ}\text{C}$. Zima trwa w granicach 110 – 120 dni. Obszarem, na który wkracza najwcześniej około 20 listopada jest część wschodnia gminy, z kolei na północnym zachodzie około 27 listopada. Koniec zimy przypada na 15 – 18 marca. Okres wegetacyjny trwa średnio 200 dni w roku.

Wody powierzchniowe i podziemne

Obszar gminy odwadniany jest poprzez środkowy odcinek rzeki Słupi i jej największy prawostronny dopływ Skotawę. W granicach gminy znajduje się zdecydowana większość biegu Skotawy wraz z jej ujściem. Zasilają ją prawobrzeżne dopływy położone w całości na obszarze gminy: Maleniec, Graniczna i Warblewska Struga.

Południowo zachodni obszar gminy odwadnia jeden z lewostronnych dopływów Słupi - rzeczka Kamienna, wypływająca z jeziora Rybiec. Jej ujściowy odcinek znajduje się już na terenie gminy Kobylnica.

Na obszarze gminy znajdują się cztery jeziora o powierzchni większej od 10 ha oraz zbiornik hydroenergetyczny na rzece Słupi. Bardzo liczne są małe oczka wodne wypełniające często zabagnione zagłębienia terenowe.

Na początku XX wieku w środkowym biegu Słupi i na Skotawie zrealizowano system zbiorników retencyjnych i elektrowni wodnych. Część tego systemu w granicach gminy Dębica Kaszubska stanowią: nadpiętrzone jezioro Głębokie, do którego skierowano główny nurt rzeki Słupi, Elektrownia Wodna Strzegomino, zasilana wodami z retencyjnego zbiornika zaporowego Konradowo (znajdującego się w granicach administracyjnych gm. Kołczygłowy), Elektrownia Wodna Krzynia, zasilana wodami z retencyjnego zbiornika zaporowego Krzynia. W Skarszewie Dolnym zlokalizowana jest przyjazowa Elektrownia Wodna Skarszów na rzece Skotawie. Wody Skotawy i jej niewielkiego dopływu spiętrzone w rozlewisku pod m. Jawory - siłę rzeki wykorzystuje mała prywatna elektrownia wodna.

Gmina jest zasobna w wody podziemne. Wyjątkowo zasobną strukturę wodonośną udokumentowano w 2002 r jako Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 117 „Bytów”. W granicach gminy Dębica Kaszubska znajduje się 36,9% całkowitej powierzchni tego zbiornika. Należy on do grupy najzasobniejszych w woj. pomorskim. Jego szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą ogółem 140 000 m³/d.

Pokrywa glebowa

Pokrywa glebowa gminy wykształciła się z utworów czwartorzędowych, głównie plejstoceńskich osadów lodowcowych wodno-lodowcowych (glin i piasków) oraz osadów holocenijskich (torfy, utwory mułowo - torfowe i osady jeziorne).

Warunki glebowe są średnio korzystne dla produkcji rolnej, uzależnione od dużego zróżnicowania przestrzennego. Najkorzystniejsze warunki glebowe występują w północnej części gminy, która znajduje się w obrębie Wysoczyzny Damnickiej, a dokładnie w rejonie Dębica Kaszubska – Krzywań oraz w paśmie Borzęcinko – Starnice – Dobieszewo. Mniej wartościowy pod względem przydatności rolniczej jest obszar Wysoczyzny Polanowskiej w rejonie miejscowości Kotowo, Motarzyno, Budowo i Niepogłędzie, natomiast najmniej korzystne warunki panują w południowo – zachodniej części, w rejonie Mielna i Podwilczyna. Niekorzystnym zjawiskiem występującym powszechnie na terenie gminy jest naturalne zakwaszenie gleb, spowodowane ich genezą i charakterem tworzących je skał macierzystych.

Użytkowanie gruntów

Gmina z uwagi na charakter użytkowania gruntów ma charakter leśno-rolniczy. Te dwie grupy użytków zajmują łącznie 94% powierzchni geodezyjnej gminy. Największy obszar zajmują lasy, co sprawia, że gmina Dębica Kaszubska zajmuje drugie miejsce w powiecie pod względem lesistości, która wynosi 53,1% (średnio w powiecie 36,1%)

Użytki rolne zajmują 42,76 % powierzchni gminy, wśród nich dość znaczny udział mają łąki i pastwiska trwałe. Grunty rolne występują wyspowo wśród zwartych kompleksów leśnych, ich większe jednolite areale znajdują się w północnej części gminy.

Zasoby przyrody żywej

Główną rolę w szacie roślinnej gminy odgrywają zbiorowiska lasów bukowych, mieszanych z udziałem buka oraz borów sosnowych. Rozpowszechnione są również, związane z terasami zalewowymi rzek i strumieni, zbiorowiska łęgów olszowo-jesionowych i olsów, lecz ich udział powierzchniowy jest niewielki.

Poza lasami, na obszarach gminy dominują zbiorowiska łąk wilgotnych. Największe kompleksy łąkowo-pastwiskowe występują w północnej części gminy; w szerokich odcinkach dolin rzek. Mniejsze fragmenty, użytkowane lub porzucone, występują w otoczeniu każdej wsi lub osady.

W obrębie kompleksów łąkowych, np. przy brzegach cieków, rowów odwadniających i starorzeczy, w sąsiedztwie bagnistych zakrzaczeń, w miejscach długo lub stale podtopionych, których z reguły nie kosi się, powstają i utrzymują się skupiska wysokich ziołorośli.

Ze środowiskiem wodnym rzek, strumieni oraz różnej wielkości jezior, związane są zbiorowiska roślinności wodnej o liściach pływających, zakorzenionych w dnie lub unoszących się w toni wodnej. Występują w wypłyconych wodach płynących o słabym nurcie, starorzeczach Słupi, rowach melioracyjnych oraz w wodach stojących różnej wielkości zbiorników naturalnych i sztucznych.

W strefie brzegowej wymienionych wyżej zbiorników wód, a także w wypełnionych niskim torfem zagłębieniach o wysokim poziomie wód gruntowych wykształcają się liczne zbiorowiska roślin błotnych. Największą rolę odgrywają szuwary w rejonach starorzeczy Słupi, rowów melioracyjnych oraz w najniższej położonych i mocno uwodnionych partiach zagłębień terenu.

Na terenie gminy występuje wiele gatunków zwierząt spotykanych powszechnie, ale także chronionych, zagrożonych wyginięciem i rzadkich. W rzekach - głównie w Słupi - spotykamy ryby łososiowate: pstrąga potokowego i tęczowego, troć wędrowną i łosia szlachetnego.

Formy prawnej ochrony przyrody

Przyrodnicze obszary chronione zajmują 40,7% powierzchni gminy. Składają się na nią fragment Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, 10 użytków ekologicznych oraz 54 pomniki przyrody.

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” utworzony został w celu ochrony szczególnych walorów przyrodniczych i kulturowych fragmentu (długości ok. 60 km) doliny Słupi. Jego główne walory, to zachowane w stanie zbliżonym do naturalnego charakterystyczne cechy rzeźby dolin rzecznych, rynien, pagórów morenowych i innych elementów decydujących o bioróżnorodności obszaru, rozległe kompleksy leśne, w tym znaczący udział przestrzenny zbiorowisk związanych z doliną Słupi i jej dopływów, jeziora lobeliowe, liczne zachowane torfowiska wysokie i przejściowe, bogactwo gatunkowe i różnorodność fauny oraz liczne walory kulturowe: charakterystyczne elektrownie wodne, dwory i pałace z zespołami parkowymi i folwarcznymi.

Lasy ochronne zajmują na terenie gminy 4 217 ha powierzchni, czyli 25% powierzchni wszystkich lasów. Wielofunkcyjny model gospodarki leśnej zakłada spełnianie przez lasy równocześnie wielorakich funkcji.

Na terenie gminy występuje ok. 39 gatunków ssaków, z których 14 podlega ścisłej ochronie gatunkowej, ok. 140 gatunków ptaków, w tym ok. 130 objętych ochroną ścisłą 9 gatunków płazów -wszystkie objęte ochroną ścisłą, 4 gatunki gadów - wszystkie objęte ochroną ścisłą 26 gatunków ryb, w tym 6 gatunków najbardziej zagrożonych wyginięciem (min. lipień, miętus, minóg rzeczny) oraz 2 gatunki raków.

4. Przeobrażenia środowiska przyrodniczego gminy

Przekształcenia rzeźby terenu

Największe przekształcenia rzeźby na obszarze gminy Dębica Kaszubska związane są z hydroenergetycznym wykorzystaniem rzek. Zabudowa hydrotechniczna doliny spowodowała skrócenie głównego biegu rzeki i zwiększenie jej spadku. Likwidacja zakoli sprzyjała powstawaniu starorzeczy. Kanał roboczy dla uzyskania większego spadku wody wybudowano również w sąsiedztwie koryta Skotawy, na której pracuje elektrownia wodna Skarszów.

Liczne jazy i kanały doprowadzalniki zasilające zespoły stawów hodowlanych wybudowano w dolinie Skotawy (Dębica Kaszubska, Starniczki, Jamrzyno, Jawory) oraz na Warblewskiej Strudze. Wykonano stawy w rejonie Starnic i staw wiejski w Gogolewie. Zmiany rzeźby zwłaszcza przeprowadzone przed blisko stuleciem w Krzynie i Konradowie przyroda zaadaptowała tak, że dzisiaj stanowią atrakcję turystyczną. Są jednak dużą przeszkodą dla lososiowatych ryb migrujących, z uwagi na brak przy nich przepławek.

Zmiany rzeźby wywołane eksploatacją kopalin są na terenie gminy niewielkie. Nieczynne wyrobiska piasku podlegają samoistnym zadrzewieniom, wymagają jednak przeprowadzenia rekultywacji, bowiem stanowią najczęściej miejsca porzucania śmieci. Rozległe zawodnione tereny poeksploatacyjne pozostały po wydobywaniu złóż kredy jeziornej w Grabówku. Zagospodarowano je w większości w formie zbiorników wodnych.

Czystość powietrza atmosferycznego

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska nie ma dużych źródeł zanieczyszczenia atmosfery. Zanieczyszczenia pyłowe i gazowe w niewielkiej ilości mogą emitować do powietrza: kotłownie osiedlowa w Dębicy Kaszubskiej i osiedlach mieszkaniowych, piekarnia, zakłady przetwórstwa drewna oraz warsztaty rzemieślnicze. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego jest jednak - tak jak na całym obszarze powiatu słupskiego - spalanie węgla i paliw niskiej wartości kalorycznej w gospodarstwach domowych. Mimo wymienione źródła zanieczyszczeń, powietrze atmosferyczne w gminie spełnia wszystkie wymagane normy. W żadnej z miejscowości nie notuje się przekroczeń poziomów dopuszczalnych zanieczyszczenia.

Natężenie hałasu komunikacyjnego i pochodzącego z innych źródeł

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska źródłami hałasu są głównie:

- środki transportu i komunikacji drogowej, poruszające się po drodze wojewódzkiej nr 210 Słupsk - Bytów oraz ciągniki rolnicze i ciężkie samochody ciężarowe,

Czystość wód powierzchniowych i jakość wód podziemnych

Stan czystości wód powierzchniowych w zlewni Słupi, w której zasięgu znajduje się prawie cały obszar gminy Dębica Kaszubska badany był przez WIOŚ - Delegatura w Słupsku w ramach monitoringu regionalnego w 2003 roku. Jako dobry oceniono stan czystości wód Słupi badany w przekrojach kontrolnych Jawory, Leśny Dwór i Skarszów Dolny. Wody spełniały normy klasy II zarówno pod względem sanitarnym jak i fizykochemicznym. Nieco gorsza jakość wód charakteryzowała największy dopływ Słupi - Skotawę. Wprawdzie zawartość związków biogenych - azotu i fosforu spełniała normy klasy II, lecz pod względem bakteriologicznym wody Skotawy były znacznie zanieczyszczone i zakwalifikowane w przekroju kontrolnym Starniczki i Skarszów Dolny jako NON. Według WIOŚ- u podstawowymi źródłami zanieczyszczenia Skotawy są ścieki z oczyszczalni ścieków, wody pochodzące z ośrodków hodowli ryb (część z nich zlokalizowana jest w górnym biegu rzeki poza granicami gminy), zanieczyszczone wody dopływów z terenu gminy: Granicznej i Warblewskiej Strugi, a także zanieczyszczenia przedostające się do rzeki drobniejszymi ciekami i rowami melioracyjnymi z Kotowa, Starnic, Żarkowa.

Najbardziej zanieczyszczone były rzeki o małym przepływie. Graniczna, prowadziła w przekroju Żarkowo wody w III klasie czystości zarówno pod względem sanitarnym jak i fizykochemicznym. Jest ona odbiornikiem ścieków z oczyszczalni w Borzęcinie oraz zanieczyszczeń spływających rowami z Łabiszewa i Podola. Wody Warblewskiej Strugi w ujściowym odcinku w Dębicy Kaszubskiej były czyste pod względem parametrów fizykochemicznych - II klasa, lecz pozaklasowe pod względem sanitarnym. Są one m. in odbiornikiem wód deszczowych z Dębicy Kaszubskiej oraz ścieków położonego w jej górnym biegu Warblewa.

W roku 2007 badania prowadzone były jedynie w punkcie kontrolnym Skarszów

Dolny. Jakość wód rzeki Skotawa spełniała kryteria IV klasowe, o czym przesądziło zanieczyszczenie mikrobiologiczne, zabarwienie oraz obecność azotu Kjeldahla.

W ostatnim dziesięcioleciu nie badano czystości wód jeziornych w gminie. Jedyne badania przeprowadzone w jeziorze Konitowskim w 1984r wykazały silne zanieczyszczenie - wody zakwalifikowano do III klasy. Przedostawały się do niego zanieczyszczenia spływające z Niepogłędzia. Stan czystości wód jeziora Głębokiego jest prawdopodobnie dobry - przepływają przez nie dość czyste wody rzeki Słupi. Natomiast wiele niewielkich oczek wodnych i zbiorników retencyjnych położonych w obrębie miejscowości wskazuje na znaczne zanieczyszczenie - spływają do nich rynsztokami ścieki z niektórych obiektów hodowlanych i gospodarstw.

Wody Głównego Zbiornika Wód Podziemnych NR 117 „Bytów” są silnie podatne na degradację w następujących rejonach, gdzie brak izolacji warstwy wodonośnej od powierzchni terenu: dolina Słupi z doliną dolnej Skotawy poniżej Jamrzyna, szerokie otoczenie Warblewskiej Strugi oraz rzeki Kamiennej, a także w rejonie obniżenia na linii Łabiszewo - Starnice.

Zaopatrzenie w wodę i unieszkodliwianie ścieków

Mieszkańcy gminy Dębica Kaszubska zaopatrywani są w wodę przez wodociągi grupowe i wodociągi wiejskie obsługujące wsie: Krzynia, Jawory i Leśnia, Nepogłędzie, Gałęzów, Dobra Dobrzec, Maleniec, Gogolewo, Podole Małe, Krzywań, Spole, Skarszów Dolny, Łysomice. Źródłem wody są dla nich studnie głębinowe. Woda rozprowadzana jest siecią wodociągową o długości 80,5 km.

Głównym odbiorcą wody ze zbiorowych systemów wodociągowych są gospodarstwa domowe.

Gospodarka ściekowa w gminie nie jest uporządkowana, stając się przez to źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych, gruntowych i podziemnych. Na 45 miejscowości, 8 zamieszkiwanych przez ok. 50% ludności gminy wyposażono w zbiorcze sieci kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków. Powstające ścieki komunalne zbierane są siecią kanalizacyjną o długości 44,7 km.

W obszarze gminy funkcjonuje 5 oczyszczalni ścieków. Największa oczyszczalnia ścieków komunalnych znajduje się w Dębicy Kaszubskiej.

5. Ustalenia Programu

Program Ochrony Środowiska, zgodnie z polityką ekologiczną państwa, wyróżnia cele krótkoterminowe, których realizacja zakończy się najpóźniej do 2011 roku, średnioterminowe - do zrealizowania przed rokiem 2016 oraz długoterminowe, prawdopodobne i możliwe do osiągnięcia dopiero po 2016 roku. Tym ostatnim celom, które można określić również jako strategiczne, lub generalne - podporządkowane są wszystkie wcześniejsze, które - bez względu na okres ich realizacji - mają charakter celów taktycznych. Wszystkie formułowane cele wypełniają kryteria: potrzeby, osiągalności, realności i mierzalności.

Program nie aspiruje do ustalenia hierarchii celów w poszczególnych okresach czasowych, ani też harmonogramu realizacji zadań szczegółowych, które posłużą osiągnięciu celów. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowania znacznej większości z nich, byłoby to założenie teoretyczne i niekoniecznie realne. Wielorakość potrzeb, zarówno wynikających z konieczności dostosowania standardów ochrony środowiska do poziomów przyjętych w Unii Europejskiej, jak też niezbędnych dla poprawy warunków życia i nadrobienia wieloletnich opóźnień w tej sferze, nakazuje jednoczesne dążenie do ich zaspokojenia. O ich faktycznej kolejności - w ramach założonych przedziałów czasowych - zadecydują możliwości finansowania, oraz współfinansowania ze środków zewnętrznych, związane w istotny sposób ze sprawnością prowadzonych niezależnie od samorządu procedur, a także pozyskiwanych w ramach partnerstwa publiczno - prywatnego - pochodnej dynamiki rozwoju gospodarczego w kraju i regionie.

LITERATURA:

1. Bryła H., 2002, Leksykon ekologii i ochrony środowiska, Oficyna Wydawnicza Tempu, Gdańsk
2. Bałtroniuk A., Olechnicka A., 2001, Wiedza i świadomość ekologiczna w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich [w:] *Ekonomia i środowisko* nr 2(19), Białystok, s. 201-217
3. Banaszak J., Wiśniewski H., 1990, Podstawy ekologii, wydawnictwo Uczelniane WSP, Bydgoszcz
4. Burzyński J., 1988, Instrukcja ochrony lasu, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa
5. Dubel K., 1999, Strategia rozwoju gmin wiejskich na terenach przyrodniczo cennych, Fundacja Centrum Edukacji Ekologicznej Wsi, Krosno
6. Friedlich M., Sredzińska B., Jakoniuk J., 1980, Klimat województwa śląskiego w świetle potrzeb rolnictwa, Strzelin - Słupsk
7. Grabowski J., Hałuźo M., Kubicz G., i inni, Program ochrony środowiska dla gminy Dębica Kaszubska, Biuro Planowania Przestrzennego, Słupsk
8. Gerstemann E., 2001, Materiały do monografii przyrodniczej regionu gdańskiego, Wydawnictwo Gdańskie, Gdańsk
9. Hafnem M., 1993, Ochrona środowiska, Polski Klub Ekologiczny, Kraków
10. Jarosiewicz A., 2008, Plan gospodarki odpadami dla Gminy Dębica Kaszubska – Aktualizacja 2008 - 2012
11. Kondracki J., 1994, Geografia Polski – Mezoneiony fizycznogeograficzne, PWN, Warszawa
12. Łabno G., 2006, Ekologia – Słownik encyklopedyczny, Wydawnictwo Europa, Wrocław
13. Maciak F., 2003, Ochrona i rekultywacja środowiska, Wydawnictwo SGGW, Warszawa
14. Mazur E., 1998, Środowisko przyrodnicze – zagrożenie, ochrona i kształtowanie, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin
15. Mojski J.E., 1978, Objasnienia do mapy geologicznej Polski - arkusz Słupsk, Wydawnictwo Geologiczne, Warszawa
16. Olechnicki K., Załęcki P., 1997, Słownik socjologiczny, Wydawnictwo Graffiti BC, Toruń
17. Papużyński A., Baczulis S., 1999, Kultura ekologiczna – transformacja - biznes, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, Bydgoszcz
18. Papużyński A., 2000, Polityka – ekologia – kultura, Wydawnictwo Uczelniane WSP, Bydgoszcz
19. Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, 1998, Instytut Ochrony Środowiska, Gdynia - Słupsk
20. Plan rozwoju lokalnego Gminy Dębica Kaszubska na lata 2007 – 2013, 2006, Business Mobility International, Słupsk
21. Pyłka – Gutowska E., 1996, Ekologia z ochroną środowiska, Wydawnictwo Oświata, Warszawa
22. Rydz E., Kowalak A., 2005, Edukacja a zrównoważony rozwój w jednoczącej się Europie, Wydawnictwo Naukowe PAP, Słupsk
23. Semiński M., 1994, Fizyka zagrożeń środowiska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
24. Stępczak K., 1998, Ochrona i kształtowanie środowiska, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa
25. Strzałko J., Mossor – Pietraszewska Miechowska., 2001, Kompendium wiedzy o ekologii, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, Poznań
26. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Dębica Kaszubska, 1995, Słupsk
27. Umiński Miński., 1996, Ekologia Środowisko Przyroda, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa
28. Woś A., 1996, Zarys klimatu Polski, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań

MATERIAŁY KARTOGRAFICZNE:

- Mojski J. E., 1978, Mapa geologiczna Polski, skala 1:200 000, arkusz Słupsk, Wydawnictwo Geologiczne, Warszawa
- Piecio E., Kern E., 1983, Mapa glebowo – rolnicza, województwo słupskie, skala 1:100 000, województwo słupskie, Wydawnictwo OPGK, Białystok
- Czarnecka H., 1980, Atlas podziału hydrograficznego Polski w skali 1:200 000, część II, Arkusz Słupsk, Wydawnictwo Geologiczne

SPIS RYCIN

- Ryc. 1 Położenie gminy Dębica Kaszubska na tle gmin sąsiadujących.
- Ryc. 2 Budowa geologiczna obszaru badań.
- Ryc. 3 Kompleksy rolniczej przydatności gleb gminny Dębica Kaszubska.
- Ryc. 4 Główne źródła zanieczyszczenia według opinii mieszkańców gminy.
- Ryc. 5 Stan czystości wód powierzchniowych według opinii mieszkańców.
- Ryc. 6 Źródła degradacji zasobów roślinnych i zwierzęcych według opinii mieszkańców.

SPIS TABEL

Tab. 1 Powierzchnia geodezyjna gminy Dębica Kaszubska według kierunków wykorzystania.

Tab. 2 Zbiorniki wodne powyżej 10 ha.

Tab. 3 Charakterystyka głównych ujęć wód podziemnych.

Tab. 4 Charakterystyka użytków ekologicznych.

Tab. 5 Lokalizacja pomników przyrody.

Tab. 6 Badania dotyczące jakości powietrza atmosferycznego.

Tab. 7 Pobór wody z głównych ujęć wody na terenie gminy.

Tab. 8 Oczyszczalnie ścieków w gminie.

Tab. 9 Wyniki badań z terenu wysypiska

Tab. 10 Wyniki badań wody.

Tab. 11 Ocena występowania emisji hałasu.

Tab. 12 Główne źródła degradacji wód podziemnych.

Tab. 13 Ocena obecnego stanu pokrywy roślinnej i dzikiego świata zwierząt.

Tab. 14 Nakłady na ochronę środowiska w gminie Dębica Kaszubska w latach 2004 – 2008.

Tab. 15 Mierniki stopnia realizacji Programu.